

INFORMACJA

o pracy Rzecznika Praw Obywatelskich

styczeń–marzec 2014 r.

Spis treści

I. Informacje o wpływie i załatwianiu wniosków	3
II. Wystąpienia o charakterze generalnym	16
III. Kasacje oraz skargi kasacyjne do Sądu Najwyższego, przystąpienia do postępowań przed sądami powszechnymi.....	66
IV. Pytania prawne do Sądu Najwyższego. Wnioski do Naczelnego Sądu Administracyjnego.....	71
V. Skargi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych, skargi kasacyjne do Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz przystąpienia do postępowań przed sądami administracyjnymi i organami administracji	74
VI. Wnioski do Trybunału Konstytucyjnego. Zgłoszenia udziału w postępowaniach w sprawie skarg konstytucyjnych.....	79
VII. Wystąpienia legislacyjne	87
VIII. Reakcje na wcześniejsze wystąpienia Rzecznika	88
Część 2	103
Wybór spraw indywidualnych.....	103

I. Informacje o wpływie i załatwianiu wniosków

W I kwartale 2014 r. w Biurze RPO przyjęto 1 698 interesantów oraz przeprowadzono 10 310 rozmów telefonicznych, udzielając wyjaśnień i porad. Zarejestrowano 198 apeli, listów otwartych, protestów bez oznaczenia wnioskodawcy.

Tabela 1. Rzecznik Praw Obywatelskich skierował:

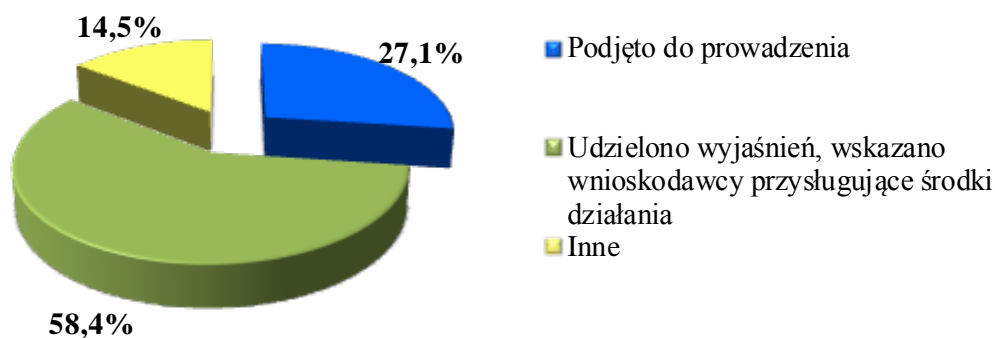
	I kwartał 2014	2013
wystąpień problemowych	65	281
wniosków do Trybunału Konstytucyjnego o stwierdzenie niezgodności przepisów z aktem wyższego rzędu	5	27
zawiadomień do Trybunału Konstytucyjnego o przystąpieniu do postępowania ze skargi konstytucyjnej	1	13
pytań prawnych do Sądu Najwyższego	1	3
kasacji	6	65
skarg kasacyjnych do Sądu Najwyższego w sprawach cywilnych	2	-
skarg kasacyjnych do Sądu Najwyższego w sprawach pracy	-	1
skarg o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (prawo cywilne)	-	7
skarg o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (prawo pracy)	-	1
skarg kasacyjnych do Naczelnego Sądu Administracyjnego	2	7
wniosków do Naczelnego Sądu Administracyjnego o wykładnię przepisów	1	8
skarg do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych	1	21

wniosków o unieważnienie orzeczenia	-	2
przystąpił do postępowania sądowego	-	11
przystąpił do postępowania administracyjnego	1	2
Razem	85	449

Tabela 2. Sprawy rozpatrzone.

	Sposób rozpatrzenia sprawy		Liczba	%
1	2		3	4
Podjęto do prowadzenia	1	Razem (2+3)	2136	27,1
	2	podjęto do prowadzenia	1948	24,7
	3	w ramach wystąpienia o charakterze generalnym	188	2,4
Udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące środki działania	4	Razem (5)	4614	58,4
	5	udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące środki działania	4614	58,4
Inne	6	Razem (7+9)	1145	14,5
	7	przekazano wniosek wg. właściwości	193	2,5
	8	zwrócono się do wnioskodawcy o uzupełnienie wniosku	657	8,3
	9	nie podjęto **	295	3,7
Razem			7895	100,0

Sposób rozpatrzenia spraw

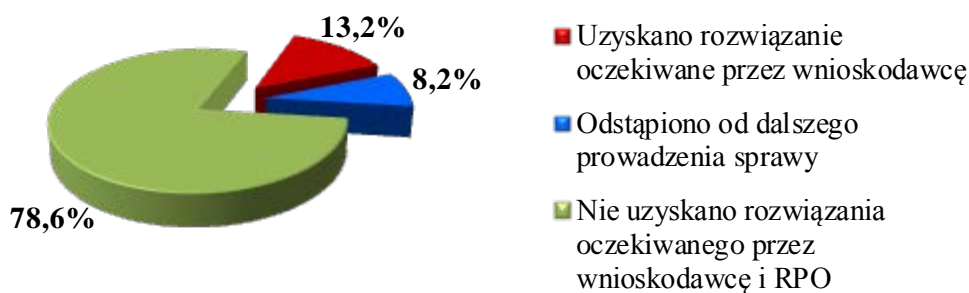

Tabela 3. Zakończenie postępowania w sprawach podjętych.

Efekty	Sposób zakończenia postępowania	Liczba	%
1	2	3	4
Uzyskano rozwiązanie oczekiwane przez wnioskodawcę	1 Razem (2+3)	254	13,2
	2 Zasadność zarzutów wnioskodawcy	192	10,0
	3 Uwzględnienie wystąpienia generalnego RPO	62	3,2
Odstąpiono od dalszego prowadzenia sprawy	4 Razem (5+6)	158	8,2
	5 Toczące się postępowanie w sprawie (niewyczerpany tryb)	60	3,1
	6 Rezygnacja RPO z dalszego prowadzenia sprawy (obiektywne przyczyny)	98	5,1
Nie uzyskano rozwiązania oczekiwanego przez wnioskodawcę	7 Razem (8+9+10)	1509	78,6
	8 Niepotwierdzenie się zarzutów wnioskodawcy	1472	76,6
	9 Nieuwzględnienie wystąpienia generalnego RPO	30	1,6

	10	Wyczerpanie przez RPO możliwości działania	7	0,4
Razem			1 921	100,0

Zakończenie spraw podjętych

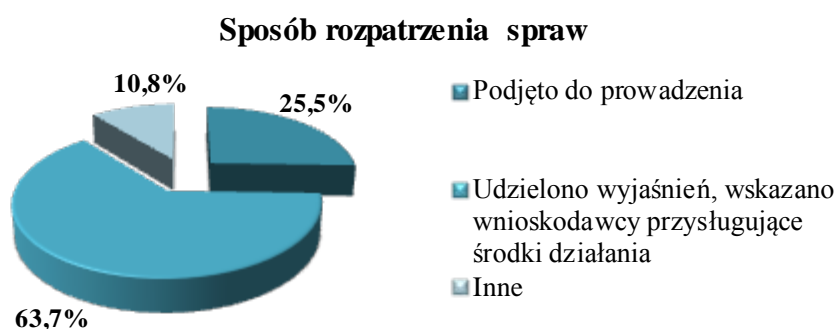

W Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich działają trzy Biura Pełnomocników Terenowych Rzecznika Praw Obywatelskich: we Wrocławiu (dla województw dolnośląskiego, lubuskiego i opolskiego), w Gdańsku (dla województw pomorskiego, zachodniopomorskiego i warmińsko – mazurskiego) i w Katowicach (dla województw śląskiego, małopolskiego i świętokrzyskiego), kierowane przez Pełnomocników terenowych Rzecznika Praw Obywatelskich.

W I kwartale 2014 r. z ogólnej liczby 1698 interesantów w Biurach PT przyjęto 854. Przeprowadzono 1741 rozmów telefonicznych udzielając wyjaśnień i porad. Rozpatrzono 805 sprawy.

Tabela 4. Sprawy rozpatrzone w Biurach Pełnomocników Terenowych RPO.

Sposób rozpatrzenia sprawy	Liczba	%
podjęto do prowadzenia *	205	25,5
udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące mu środki działania	513	63,7
przekazano wnioski wg. właściwości	9	1,1
zwrócono się do wnioskodawcy o uzupełnienie wniosku	47	5,8
nie podjęto	31	3,9
łącznie	805	100

Tabela 5. Spotkania i wizyty Rzecznika Praw Obywatelskich, Zastępców Rzecznika Praw Obywatelskich oraz pracowników Biura RPO w I kwartale 2014 r.

1.	Strzelce Opolskie, Częstochowa, Herby – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	03-07.01.2014 r.
2.	Przyjęcia interesantów w Starostwie Powiatowym w Olsztynie przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego w Gdańsku.	08.01.2014 r.
3.	Wizyta Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich w Jednostce Wojskowej w Rzeszowie – spotkanie z żołnierzami.	08-10.01.2014 r.

*) Pojęcie "sprawy podjętej do prowadzenia" dotyczy spraw wskazujących na możliwe istnienie naruszenia praw obywatelskich, w sprawach tych Rzecznik prowadzi postępowanie wyjaśniające (art. 8 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich).

4.	Przyjęcia interesantów w Starostwie Powiatowym w Olsztynie przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego w Gdańsku.	09.01.2014 r.
5.	Spotkanie nt. „Wieczór z Rzecznikiem” w Kętach.	09.01.2014 r.
6.	Izba Wytrzeźwień w Łodzi – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	13.01.2014 r.
7.	Przyjęcia interesantów w Małopolskim Urzędzie Wojewódzkim w Krakowie przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego w Katowicach.	13.01.2014 r.
8.	Areszt Śledczy w Łodzi – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	13-15.01.2014 r.
9.	Dom Pomocy Społecznej Nr 4 w Łodzi - badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	16-17.01.2014 r.
10.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w corocznej naradzie kadry kierowniczej Policji. Warszawa.	17.01.2014 r.
11.	Przyjęcia interesantów w Starostwie Powiatowym w Wałbrzychu przez pracownika Biura Pełnomocnika Terenowego we Wrocławiu.	17.01.2014 r.
12.	Przyjęcia interesantów w Kujawsko-Pomorskim Urzędzie Wojewódzkim w Bydgoszczy przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego w Gdańsku.	17.01.2014 r.
13.	Rzecznik Praw Obywatelskich została wyróżniona przez Regionalną Izbę Gospodarczą w Katowicach Platynowym Laurem Umiejętności i Kompetencji w kategorii Pro Publico Bono.	18.01.2014 r.
14.	Areszt Śledczy w Warszawie /Białoleka/ - badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	20-22.01.2014 r.
15.	Przyjęcia interesantów w Starostwie Powiatowym w Wałbrzychu przez pracownika Biura Pełnomocnika Terenowego we Wrocławiu.	21.01.2014 r.
16.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Łowiczu – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	23.01.2014 r.
17.	Zakład Karny w Łowiczu – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	23-24.01.2014 r.
18.	Spotkanie nt. „Wieczór z Rzecznikiem” w Proszowicach.	27.01.2014 r.

19.	Wizytacja w 16 Batalionie Powietrznodesantowym im. Gen. Bryg. Mariana Zdrzałki oraz 6 Brygady Powietrznodesantowej im. Gen. S.F. Sosabowskiego. Kraków.	28-30.01.2014 r.
20.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta w Częstochowie przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego w Katowicach.	30.01.2014 r.
21.	Przyjęcie interesantów w Lubelskim Urzędzie Wojewódzkim przez pracowników Biura RPO w Warszawie.	30-31.01.2014 r.
22.	Izba Wytrzeźwień w Częstochowie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	03.02.2014 r.
23.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z przedstawicielami Stowarzyszenia Amnesty International Polska, Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka i Fundacji Panoptykon. Warszawa.	03.02.2014 r.
24.	Udział pracowników Biura RPO w spotkaniu warsztatowym przedstawicieli właściwych w sprawach karnych odnośnie wprowadzenia i stosowania ustawy z dn. 24.05.2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej. Katowice.	03.02.2014 r.
25.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z Ministrem Nauki i Szkolnictwa Wyższego prof. Leną Kolarską-Bobińską. Warszawa.	04.02.2014 r.
26.	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Herbach – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	04.02.2014 r.
27.	Spotkanie pracowników Biura RPO z przedstawicielami Stowarzyszenia Romów w Polsce w tym z Prezesem Stowarzyszenia Romanem Kwiatkowskim.	05.02.2014 r.
28.	Zakład Karny Nr 1 w Strzelcach Opolskich – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	05-07.02.2014 r.
29.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z Ministrem Obrony Narodowej Tomaszem Siemoniakiem. Warszawa.	06.02.2014 r.
30.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z muftim Muzułmańskiego Związku Religijnego w Rzeczypospolitej Polskiej Tomaszem Miśkiewiczem. Warszawa.	10.02.2014 r.
31.	Przyjęcia interesantów w Małopolskim Urzędzie Wojewódzkim w Krakowie przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego w Katowicach.	10.02.2014 r.
32.	Dom Pomocy Społecznej w Skarżysku-Kamiennej – badanie	10-11.02.2014 r.

	w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	
33.	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Skarżysku-Kamiennej - badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	12.02.2014 r.
34.	Udział pracowników Biura RPO w uroczystościach organizowanych przez Dyrektorów Okręgowych Służby Więziennej w Opolu. Wręczenie odznak „Za zasługi w pracy penitencjarnej”. Nysa.	12.02.2014 r.
35.	Przyjęcia interesantów w Starostwie Powiatowym w Olsztynie przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego w Gdańsku.	12.02.2014 r.
36.	W Biurze RPO odbyło się inauguracyjne spotkanie Policyjnej Platformy Przeciw Nienawiści. W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele organizacji pozarządowych, Policji, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Ministerstwa Sprawiedliwości oraz Biura Pełnomocniczki Rządu ds. Równego Traktowania.	13.02.2014 r.
37.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z Prezesem Rady Ministrów Donaldem Tuskiem. Warszawa.	13.02.2014 r.
38.	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Węgrzynowie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	13-14.02.2014 r.
39.	Zakład Karny w Potulicach – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	19-21.02.2014 r.
40.	Przyjęcia interesantów w Starostwie Powiatowym w Wałbrzychu przez pracownika Biura Pełnomocnika Terenowego we Wrocławiu.	21.01.2014 r.
41.	Przyjęcia interesantów w Kujawsko-Pomorskim Urzędzie Wojewódzkim w Bydgoszczy przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego w Gdańsku.	21.02.2014 r.
42.	Spotkanie pracowników Biura RPO z Prezydentem Miasta Jastrzębiej Góry w sprawie zakładania domów dla działaczy Solidarności.	24.02.2014 r.
43.	Dom Pomocy Społecznej „Etola” w Rudzie Pilczyckiej – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	24-25.02.2014 r.
44.	Spotkanie nt. „Wieczór z Rzecznikiem”. Łapy woj. Podlaskie.	25.02.2014 r.
45.	Dom Pomocy Społecznej „Cichy Zakątek” w Końskich - badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	26-27.02.2014 r.

46.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta w Częstochowie przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego w Katowicach.	27.02.2014 r.
47.	Przyjęcie interesantów w Lubelskim Urzędzie Wojewódzkim przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich w Warszawie.	27-28.02.2014 r.
48.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Szydłowcu - badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	28.02.2014 r.
49.	Zakład Poprawczy w Poznaniu - badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	03-04.03.2014 r.
50.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z marszałkiem Senatu w sprawie współpracy Rzecznika Praw Obywatelskich i Senatu RP w zakresie inicjatyw ustawodawczych dotyczących kwestii związanych z prawami człowieka i obywatela. Warszawa.	04.03.2014 r.
51.	Spotkanie nt. „Wieczór z Rzecznikiem”. Września	04.03.2014 r.
52.	Zakład Poprawczy w Grodzisku Wielkopolskim - badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	05.03.2014 r.
53.	Dom Pomocy Społecznej w Poznaniu przy ul. Konarskiego - badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	06-07.03.2014 r.
54.	Przyjęcia interesantów w Małopolskim Urzędzie Wojewódzkim w Krakowie przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego w Katowicach.	10.03.2014 r.
55.	Schronisko dla Nieletnich w Gackach - badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	10-11.03.2014 r.
56.	Dom Pomocy Społecznej w Pińczowie - badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	11-12.03.2014 r.
57.	Przyjęcia interesantów w Starostwie Powiatowym w Olsztynie przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego w Gdańsku.	12.03.2014 r.
58.	Dom Pomocy Społecznej w Słupi Pacanowskiej - badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	13-14.03.2014 r.
59.	Areszt Śledczy w Krakowie /Podgórze/ - badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	17-18.03.2014 r.
60.	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Krakowie /Górka/ - badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	19.03.2014 r.
61.	Zakład Poprawczy w Tarnowie - badanie w ramach Krajowego	20-21.03.2014 r.

	Mechanizmu Prewencji.	
62.	Spotkanie pracownika Biura RPO z pełnomocnikiem komendanta policji ds. ochrony praw człowieka oraz koordynatorami projektu „Ochrona praw człowieka – nasza wspólna sprawa” nt. kontynuacji działań, wydania publikacji po szkoleniach.	20-21.03.2014 r.
63.	Przyjęcia interesantów w Starostwie Powiatowym w Wałbrzychu przez pracownika Biura Pełnomocnika Terenowego we Wrocławiu.	21.03.2014 r.
64.	Spotkanie nt. „Wieczór z Rzecznikiem”. Krzeszyce.	21.03.2014 r.
65.	Spotkanie nt. „Wieczór z Rzecznikiem”. Włodawa i Lubaczów.	24-25.03.2014 r.
66.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przez Straż Graniczną w Bobrownikach – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	25.03.2014 r.
67.	Samodzielny Publiczny Psychiatryczny zakład Opieki Zdrowotnej im. Dr. S. Deresza w Choroszcy – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	26-27.03.2014 r.
68.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta w Częstochowie przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego w Katowicach.	27.03.2014 r.
69.	Przyjęcia interesantów w Lubelskim Urzędzie Wojewódzkim przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich w Warszawie.	27-28.03.2014 r.
70.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przez Straż Graniczną w Białymstoku.	28.03.2014 r.
71.	Przyjęcia interesantów w Świętokrzyskim Urzędzie Wojewódzkim w Kielcach przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego w Katowicach.	28.03.2014 r.
72.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z protestującymi przed Sejmem rodzicami i opiekunami osób z niepełnosprawnością. Warszawa.	31.03.2014 r.
73.	Rzecznik Praw Obywatelskich spotkała się z Minister Edukacji Narodowej Joanną Kluzik-Rostkowską. Warszawa.	31.03.2014 r.

Tabela 6. Sympozja, seminaria i konferencje, w których uczestniczyli w I kwartale 2014 r. Rzecznik Praw Obywatelskich, Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich oraz pracownicy Biura RPO.

1.	Konferencja „Przeszłość, teraźniejszość i przyszłość ochrony informacji niejawnych w zapewnieniu bezpieczeństwa narodowego RP” zorganizowana przez Krajowe Stowarzyszenie Ochrony Informacji Niejawnych. Pułtusk.	22-23.01.2014 r.
2.	Konferencja pt.: „Kraków dla wszystkich? Miejskie polityki antydyskryminacyjne w praktyce” zorganizowana przez Fundację Autonomia. Kraków.	23.01.2014 r.
3.	Udział Pełnomocnika Terenowego RPO w konferencji pt.: „Historia a prawa człowieka: pamięć, edukacja i aktywizm...” zorganizowanej przez Fundację EVZ, Fundację Humanity in Action Polska, Fundację na rzecz Międzynarodowego Domu Spotkań Młodzieży w Oświęcimiu oraz Fundację Ośrodka KARTA. Oświęcim.	24-26.01.2014 r.
4.	Seminarium nt. „Konstytucyjne prawo do obrony w postępowaniu penalnym – refleksje w świetle obowiązującego porządku prawnego, a także zmian, które mają wejść w życie z dniem 1 lipca 2015 r.” zorganizowane w Biurze RPO.	27.01.2014 r.
5.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich wzięła w pierwszym Kongresie Zdrowego Starzenia, którego celem jest uzgodnienie wyzwań i działań koniecznych dla wdrożenia długofalowej polityki senioralnej. Warszawa.	30.01.2014 r.
6.	W Biurze RPO odbyła się konferencja, której tematem było wykorzystanie środków unijnych w zakresie przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnym.	14.02.2014 r.
7.	Wykład Prof. UŚ dr. Hab. Macieja Szpunara - Rzecznika Generalnego w Trybunale Sprawiedliwości Unii Europejskiej pt.: „Przyszłość organów sądowych Unii Europejskiej” zorganizowany przez UJ. Kraków.	17.02.2014 r.
8.	W Biurze RPO odbyło się seminarium pt. „Małoletni cudzoziemcy w polskim systemie oświaty – prawo i praktyka”.	17.02.2014 r.
9.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w konferencji pt. „Prawa ofiar przestępstw” zorganizowanej przez Prokuratora Generalnego we współpracy z Rzecznikiem Praw Obywatelskich i Trybunałem Konstytucyjnym.	24.02.2014 r.

10.	Konferencja nt. „Jawność działania Samorządu Terytorialnego” zorganizowana przez Uniwersytet Śląski. Katowice.	13.03.2014 r.
11.	Udział Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich w debacie społecznej pt. „Ofiary przestępstw”, która odbyła się na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Kaliszu.	17.03.2014 r.
12.	Konferencja nt. "Modele postępowania dyscyplinarnego w świetle zasad rzetelnego procesu" organizowanej przez Wydział Prawa Uniwersytetu w Białymstoku.	17.03.2014 r.
13.	W Biurze RPO odbyła się konferencja poświęcona edukacji Głuchych zorganizowana przez Polski Związek Głuchych i Rzecznika Praw Obywatelskich.	20.03.2014 r.
14.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w Uroczystości 10-lecia Stowarzyszenia Sądecki Uniwersytet Trzeciego Wieku – odznaka RPO. Nowy Sącz.	28-29.03.2014 r.

Tabela 7. Współpraca międzynarodowa Rzecznika Praw Obywatelskich w I kwartale 2014 r.

1.	Zastępca RPO przyjął delegację przedstawicieli Biura ds. Obywatelskich Prowincji Zhejiang (ChRL). Warszawa.	07.01.2014 r.
2.	Warsztaty prawnicze nt. przemocy domowej wobec kobiet zorganizowane przez instytut „INTERRIGHTS”. Sankt Petersburg.	12-15.01.2014 r.
3.	W Biurze RPO odbyło się spotkanie z przedstawicielami czeskiego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Towarzystwa AIDS Pomoc, a także Rzecznika Praw Policjantów Komendy Głównej Policji. Rozmowy dotyczyły prowadzonych w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich spraw policjantów zakażonych wirusem HIV oraz wirusowym zapaleniem wątroby, szczególnie w związku z ostatnim wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego dotyczącym tej kwestii.	14.01.2014 r.
4.	Rzecznik Praw Obywatelskich spotkała się z Ambasadorem at large Republiki Kazachstanu Usenem Suleimenem, odpowiedzialnym za sprawy ochrony praw człowieka w MSZ Kazachstanu.	20.01.2014 r.
5.	Konferencja nt. ochrony danych osobowych "Computers, Privacy & Data Protection: Reforming Data Protection: The Global Perspective". Bruksela.	21-25.01.2014 r.

6.	Spotkanie Zarządu Europejskiej Sieci Organów Równościowych „EQUINET”. Bruksela.	27-28.01.2014 r.
7.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z dr Asmą Jahangir (AJJ), prawnikiem, aktywistką w dziedzinie praw człowieka, laureatką nagrody MSZ RP Pro Dignitate Humana. Warszawa.	29.01.2014 r.
8.	Seminarium nt. „Poprawy warunków zatrzymań na poziomie UE” organizowane przez Europejską Akademię Prawa (ERA). Trier (Niemcy).	12-14.02.2014 r.
9.	Seminarium prawnicze nt. prawa antydyskryminacyjnego zorganizowane przez Stowarzyszenie EQUINET. Bruksela.	18-20.02.2014 r.
10.	Międzynarodowa Konferencja nt. ochrony praw osób starszych oraz roli Krajowego Mechanizmu Prewencji zorganizowana przez Biuro Publicznego obrońcy Praw Republiki Czeskiej. Brno.	19-22.02.2014 r.
11.	Seminarium grupy roboczej EQUINET nt. dyskryminacji ze względu na płeć. Bruksela.	25-26.02.2014 r.
12.	Konferencja Agencji Praw Podstawowych UE (FRA) nt. przemocy wobec kobiet w Unii Europejskiej. Bruksela.	04-06.03.2014 r.
13.	Rzecznik Praw Obywatelskich była gościem spotkania ambasadorów państw Grupy Azja-Pacyfik. Rozmowa dotyczyła m.in. kompetencji polskiego Omudsmana, priorytetów realizowanych przez Biuro RPO, zwłaszcza działań komisji ekspertów ds. osób starszych oraz zasad współpracy międzynarodowej i głównych kierunków działalności w tym zakresie. Warszawa.	06.03.2014 r.
14.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z ambasadorem Ukrainy w Polsce prof. Markijanem Malskyjnym. Podczas rozmowy w Biurze RPO, Pan Ambasador poinformował o sytuacji na Ukrainie w zakresie przestrzegania praw człowieka.	06.03.2014 r.
15.	Seminarium zorganizowane przez stowarzyszenie EQUINET. Bruksela.	31.03-02.04.2014 r.

II. Wystąpienia o charakterze generalnym

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierowała wystąpienia o charakterze generalnym do:

1. Prezesa Związku Banków Polskich, Przewodniczącego Komisji Nadzoru Finansowego (V.512.3.2014) z dnia 2 stycznia 2014 r. – w sprawie nieprawidłowości w postępowaniu banków realizujących zajęcia rachunków bankowych.

Analiza skarg napływających do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wskazuje, że zarówno podczas egzekucji administracyjnej, jak i sądowej, banki dokonują blokady na wszystkich rachunkach bankowych zobowiązanego (dłużnika) do wysokości egzekwowanej kwoty, nawet jeżeli na jednym rachunku znajdują się wystarczające środki na pokrycie zobowiązania. Dodatkową uciążliwością jest fakt, iż zwolnienie blokady na wszystkich rachunkach bankowych nie następuje automatycznie po przekazaniu dochodzonej kwoty do organu egzekucyjnego, lecz trwa nawet miesiąc. W konsekwencji, przez cały ten okres zobowiązany (dłużnik) pozbawiony jest możliwości korzystania z zablokowanych środków. Na podstawie obowiązujących przepisów ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, a także Kodeksu postępowania cywilnego, w sytuacji gdy nie został wskazany numer rachunku bankowego zajęcie obejmuje wszystkie rachunki dłużnika prowadzone przez bank, do którego skierowano zajęcie. W przypadku jednak przedstawienia konkretnego numeru rachunku, zajęciu ulega jedynie wierzytelność z tego rachunku, natomiast inne rachunki są wolne od zajęcia. W demokratycznym państwie prawa nie może dochodzić do sytuacji, w których obywatelom blokuje się dostęp ponad dochodzoną kwotę w postępowaniu egzekucyjnym. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Przewodniczący Komisji Nadzoru Finansowego (27.01.2014 r.) wyjaśnił, że nadzór nad rynkiem finansowym sprawowany przez Komisję Nadzoru Finansowego obejmuje m.in. nadzór bankowy. Organ nadzoru działa w zakresie powierzonych mu ustawowo kompetencji. Nadzorowanie zgodności działalności banków z przepisami ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji nie należy do właściwości Komisji Nadzoru Finansowego. Jednocześnie UKNF odnotowuje wpływ skarg dotyczących problemów egzekucji administracyjnej prowadzonej z rachunków bankowych w liczbie od kilku do kilkunastu rocznie. W przypadku otrzymania skargi zasadą jest wezwanie banku do złożenia stosownych wyjaśnień. W niektórych przypadkach banki deklarują podjęcie prac nad zmianą procedur i systemów informatycznych. Zdarzają się jednak przypadki, w których banki w przekazywanych wyjaśnieniach powołują się na treść stosowanych w obrocie wzorców umowy, zgodnie z którymi bank w sytuacji otrzymania zajęcia egzekucyjnego rachunku ma prawo do zablokowania wszystkich środków na rachunku. W takich przypadkach uprawnienia nadzorcze Komisji Nadzoru Finansowego są ograniczone przepisami Prawa

bankowego, zgodnie z którymi – co do zasady – środki podejmowane w ramach nadzoru nie mogą naruszać umów zawartych przez bank. UKNF rozumie, że środki ochrony zobowiązanego przewidziane ustawą o postępowaniu egzekucyjnym w administracji mogą okazywać się niewystarczające i nieskuteczne w praktyce. Wydaje się więc celowym podjęcie prac legislacyjnych, aby doprecyzować niektóre przepisy prawa i wyeliminować wskazane problemy.

Prezes Związku Banków Polskich (17.02.2014 r.) przedstawił informację o praktyce banków przy dokonywaniu zajęć rachunków bankowych w toku egzekucji administracyjnej oraz sądowej. W sytuacji gdy stan środków na jednym z rachunków bankowych zobowiązanego (dłużnika) pozwala na efektywną realizację zajęcia, banki zajmują środki tylko na tym rachunku do kwoty określonej w zawiadomieniu komornika. Ewentualne odstępstwa od wskazanego sposobu postępowania mają charakter przejściowy i krótkotrwały, bowiem wobec zasady wynikającej z art. 81 § 1 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, zajęcie rachunku bankowego z mocy tego przepisu jest skuteczne wobec wszystkich rachunków zobowiązanego prowadzonych przez bank. W konsekwencji dokonane zajęcie wszystkich rachunków dłużnika jest weryfikowane przez bank w dniu zajęcia. W przypadku zajęcia wszystkich rachunków banki dążą do jak najszybszego usunięcia tego stanu i doprowadzenia do zapewnienia możliwości dysponowania przez klienta środkami ponad wysokość zajętej wierzytelności.

Środowisko bankowe sygnalizuje zagrożenia, których minimalizacja występowania mogłaby wpłynąć na polepszenie procesu obsługi zajęć egzekucyjnych. Pierwszą kwestią jest praktyka wysyłania zawiadomień o zajęciu do wszystkich banków, co może prowadzić do przejściowego uniemożliwienia korzystania ze środków pieniężnych w zwielokrotnionej wysokości aniżeli wynika to ze wskazanej w zawiadomieniu wysokości zajętej wierzytelności. Wobec braku elektronicznego systemu do realizacji zajęć egzekucyjnych (projekt zmian Kodeksu postępowania cywilnego znajduje się wciąż na etapie projektu rządowego), nie jest możliwe zarówno prawne, jak i praktyczne zweryfikowanie, czy zajęcie rachunków dłużnika w jednym tylko banku wystarczyłoby na zaspokojenie tytułu egzekucyjnego. Drugim obszarem, którego usprawnienie przyczyniłoby się do niezwłocznego uwalniania środków zgromadzonych na rachunkach bankowych klientów i zapewnienia utrzymania zajęcia rachunku przez banki jedynie przez okres niezbędny do realizacji celu postępowania egzekucyjnego, jest poprawa terminowości wysyłania do banków przez organy egzekucyjne informacji o uchyleniu zajęć egzekucyjnych. Niestety w praktyce proces przekazywania informacji przez organy egzekucyjne doznaje pewnych opóźnień, bądź też do banków nie wpływa w ogóle informacja o uchyleniu zajęcia/zaspokojeniu wierzyciela. Kolejną kwestią mającą wpływ na dokonywanie zajęć rachunków bankowych w niezbędnym i adekwatnym zakresie jest problematyka precyzyjnego oznaczania dłużnika. Jak podnosi się w orzecznictwie, za wystarczające przyjmuje się podanie danych dłużnika zawartych w tytule wykonawczym, czyli w przypadku dłużnika będącego osobą fizyczną – jego imienia i nazwiska. Banki otrzymując zawiadomienie o zajęciu wierzytelności z rachunku bankowego powinny tym samym

dokonać zajęcia środków na rachunkach bankowych dłużników o tożsamych danych osobowych. Zaistnienie takiej sytuacji może nieść za sobą daleko idące skutki względem klientów. Wyższy stopień szczegółowości identyfikacji dłużników w przekazywanych bankom zawiadomieniach o zajęciach przyczyniłby się do dokonywania zajęć rachunków bankowych klientom, których egzekucja w istocie dotyczy. Prezes Związku Banków Polskich dodał, że zagadnienie dotyczące zwłaszcza interpretacji art. 81 § 1 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji będzie przedmiotem rozmów prowadzonych przez Związek Banków Polskich z Departamentem Administracji Podatkowej Ministerstwa Finansów.

2. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (I.7220.1.2014) z dnia 7 stycznia 2014 r.

– w sprawie różnicowanej wysokości opłat za uprawianie amatorskiego połowu ryb.

Na podstawie skargi obywatela Rzecznik Praw Obywatelskich wystąpiła do Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi z prośbą o wyjaśnienie rozbieżności w wysokości składek członkowskich w Polskim Związku Wędkarskim oraz opłat umożliwiających uprawianie amatorskiego połowu ryb osobom niezrzeszonym w PZW. Otrzymana odpowiedź nie odniosła się do przedstawionej kwestii. W dalszym ciągu wątpliwości Rzecznika budzi dowolność w uchwalaniu wysokości składek okręgowych przez władze związkowe, co prowadzi do istotnego różnicowania wymaganych opłat na terenie kraju. Wprowadzenie opłat umożliwiających uprawianie amatorskiego połowu ryb wynika z konieczności ochrony i odbudowy zasobów ryb w wodach oraz racjonalnego gospodarowania zasobami zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Jednak zdaniem Rzecznika wątpliwości natury konstytucyjnej budzi upoważnienie ustawowe zawarte w przepisie art. 7 ust. 8 ustawy o rybactwie śródlądowym, który nie zawiera jakichkolwiek wytycznych pozwalających na ustalenie, czym powinien kierować się Polski Związek Wędkarski, określając maksymalną wysokość opłat. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o rozważenie podjęcia odpowiedniej inicjatywy ustawodawczej w celu zapewnienia ochrony praw obywatelskich.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi (31.01.2014 r.) wyjaśnił, że kwestionowany przepis art. 7 ust. 8 ustawy o rybactwie śródlądowym uwzględnia obopólne interesy uprawnionych do rybactwa oraz osób uprawiających amatorski połów ryb. Różnicowanie opłat za zezwolenia na uprawianie amatorskiego połowu ryb w powierzchniowych wodach śródlądowych w poszczególnych obwodach rybackich wydaje się uzasadnione. Wynika ono głównie z faktu, że członkowie Polskiego Związku Wędkarskiego ponoszą dodatkowe opłaty z tytułu członkostwa w stowarzyszeniu. Przedmiotowy przepis obowiązuje w niezmiennym kształcie od wejścia w życie ustawy o rybactwie śródlądowym, czyli od 1 lipca 1985 r. Przepis ten nie uległ zmianie, mimo iż ustawa ta była wielokrotnie nowelizowana i co do zasady nie był dotychczas kwestionowany. W związku z koniecznością skonsolidowania służb kontrolnych w zakresie rybołówstwa planowane jest procedowanie nowej ustawy o kontroli rybackiej. W ramach prowadzonych prac legislacyjnych

przeanalizowana zostanie potrzeba wprowadzenia nowych uregulowań dotyczących poruszanej tematyki.

3. Ministra Infrastruktury i Rozwoju (IV.7001.1.2014) z dnia 13 stycznia 2014 r. – w sprawie interpretacji pojęcia „dochodu miesięcznego” uprawniającego do udzielenia 50% bonifikaty od opłat rocznych z tytułu użytkowania wieczystego.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich napływają liczne skargi obywateli dotyczące interpretacji pojęcia „dochodu miesięcznego” uprawniającego do udzielenia 50% bonifikaty od opłat rocznych z tytułu użytkowania wieczystego. Zgodnie z art. 74 ust. 1 ustawy o gospodarce nieruchomościami osobom fizycznym, których dochód miesięczny na jednego członka gospodarstwa domowego nie przekracza 50% przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w roku poprzedzającym rok, za który opłata ma być wnoszona, ogłaszanego przez Prezesa GUS w Dzienniku Urzędowym RP „Monitor Polski”, na podstawie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, właściwy organ udziela na ich wniosek 50% bonifikaty od opłat rocznych z tytułu użytkowania wieczystego nieruchomości gruntowej, jeżeli nieruchomość jest przeznaczona lub wykorzystywana na cele mieszkaniowe.

Ustawa o gospodarce nieruchomościami nie zawiera definicji „dochodu miesięcznego”, ani też nie wskazuje, z jakiego okresu dochód ma być brany pod uwagę przy udzielaniu bonifikaty od opłat rocznych z tytułu użytkowania wieczystego. W ocenie Rzecznika regulacja odwołująca się do pojęcia „dochód miesięczny” uprawniający do udzielenia 50% bonifikaty od opłat rocznych z tytułu użytkowania wieczystego powinna zostać znowelizowana. Rozbieżna praktyka stosowania art. 74 ust. 1 ustawy o gospodarce nieruchomościami, przyjęta w różnych miastach na terenie kraju, świadczy o niejasności tego przepisu, który powinien w sposób jednoznaczny wskazywać sposób ustalenia kryterium dochodowego na potrzeby postępowań związanych z ustalaniem wysokości opłat za użytkowanie wieczyste. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o rozważenie podjęcia odpowiednich prac legislacyjnych zmierzających do zmiany omawianej regulacji, która w obecnym kształcie może naruszać prawa majątkowe obywateli.

Minister Infrastruktury i Rozwoju (20.02.2014 r.) podzieliła pogląd Rzecznika Praw Obywatelskich o potrzebie rozważenia dokonania nowelizacji przepisu art. 74 ust. 1 ustawy o gospodarce nieruchomościami. Przyznała, że posługiwanie się różnymi regulacjami ustawowymi przy realizacji normy wypływającej z tego przepisu, negatywnie wpływa na określanie zakresu praw i obowiązków adresatów tej normy.

4. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (III.7064.12.2014) z dnia 15 stycznia 2014 r. – w sprawie wykonania orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego dotyczącego utraty uprawnień do świadczenia pielęgnacyjnego.

Trybunał Konstytucyjny w dniu 5 grudnia 2013 r. rozpoznał wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich dotyczący utraty z dniem 30 czerwca 2013 r. uprawnień do świadczenia pielęgnacyjnego przez część osób pobierających to świadczenie na

podstawie ostatecznych i bezterminowych decyzji administracyjnych (sygn. akt K 27/13). Trybunał orzekł o niezgodności z Konstytucją zaskarżonych przepisów ustawy z dnia 7 grudnia 2012 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw. W uzasadnieniu wyroku wskazano na konieczność podjęcia prac legislacyjnych w celu przywrócenia stanu zgodnego z Konstytucją. W wystąpieniu Rzecznik zwraca uwagę na szczególnie trudną sytuację osób opiekujących się osobami niepełnosprawnymi, które utraciły prawo do świadczenia pielęgnacyjnego, a nie są w stanie ponownie uzyskać zatrudnienia. Opiekunowie i ich podopieczni, mimo wyroku Trybunału Konstytucyjnego, nadal pozostają bez odpowiedniego zabezpieczenia finansowego. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o poinformowanie na temat stanu prac legislacyjnych zmierzających do wykonania omawianego orzeczenia i przewidywanego terminu wejścia w życie nowej regulacji.

Minister Pracy i Polityki Społecznej (03.02.2014 r.) poinformował, że w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej we współpracy z Kancelarią Prezesa Rady Ministrów, Rządowym Centrum Legislacji oraz Ministerstwem Finansów prowadzi prace nad projektem ustawy przywracającej prawo do świadczenia pielęgnacyjnego osobom, które utraciły to prawo z dniem 30 czerwca 2013 r. Projekt w najbliższym czasie zostanie przekazany do uzgodnień międzyresortowych i konsultacji społecznych.

5. Ministra Sprawiedliwości (V.7224.17.2014) z dnia 15 stycznia 2014 r. – w sprawie braku wystarczającej regulacji prawnej zapewniającej należytą ochronę konsumentów na rynku usług bankowych i ubezpieczeniowych w ramach bancassurance.

Analiza wpływających do Rzecznika skarg, a także opracowania Rzecznika Ubezpieczonych i Komisji Nadzoru Finansowego z 2012 roku wskazują, że obowiązujące przepisy są niedostosowane do dynamicznie rozwijających się usług bancassurance, zaś przyjmowane rekomendacje Komisji Nadzoru Finansowego i zasady dobrych praktyk nie spełniają konstytucyjnego wymogu ochrony konsumentów przez władze publiczne. Konieczne jest niezwłoczne i kompleksowe uregulowanie w aktach powszechnie obowiązujących zasady ochrony słabszego uczestnika rynku finansowego w ramach bancassurance, tym bardziej, że skutki finansowania tej instytucji dotyczą wielu obywateli obciążonych kredytami czy pożyczkami konsumenckimi oraz kredytami hipotecznymi. Problemy opisane w wystąpieniu dotyczą umów grupowego ubezpieczenia zawieranych przez banki z zakładami ubezpieczeniowymi na rzecz konsumentów (pożyczkobiorców czy kredytobiorców). W ocenie Rzecznika za naruszającą standardy konstytucyjne należy uznać sytuację, w której to bank decyduje o skorzystaniu z umowy ubezpieczenia w razie zaistnienia wypadku przewidzianego w umowie ubezpieczenia, podczas gdy składki ubezpieczenia finansowane są przez osoby ubezpieczone. Kolejnym zarzutem jest brak należytej realizacji przez banki obowiązków informacyjnych wobec ubezpieczonych. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się o zajęcie stanowiska w sprawie i rozważenie potrzeby podjęcia odpowiednich działań legislacyjnych.

Minister Sprawiedliwości (24.02.2014 r.) wyjaśnił, że w praktyce zawieranie umów ubezpieczenia przez banki na rzecz ich klientów (tzw. bancassurance) opiera się na konstrukcji umowy ubezpieczenia na cudzy rachunek unormowanej w art. 808 Kodeksu cywilnego. W sytuacji, gdy jednym z uczestników stosunku ubezpieczeniowego jest konsument, mają do niego w pełni zastosowanie ogólne instrumenty ochrony konsumentów, jako słabszych uczestników obrotu gospodarczego. Instrumentami tymi są np. ogólne przepisy o niedozwolonych postanowieniach umownych czy o wzorcach umownych. Zawarte w Kodeksie cywilnym regulacje dotyczące klauzul niedozwolonych będą miały w szczególności zastosowanie do przypadków, kiedy konsument, jako ubezpieczony, nie jest stroną stosunku prawnego ubezpieczenia. Będzie to miało znaczenie zwłaszcza w sytuacji ubezpieczeń grupowych, w których sam ubezpieczający zwykle nie podlega ochronie przed niedozwolonymi postanowieniami umownymi. W przypadku podejmowania przez ubezpieczycieli działań mających znamiona nieuczciwych praktyk rynkowych w stosunku do konsumentów, Rzecznik Ubezpieczonych może skierować do sądu powództwo żądając od przedsiębiorcy zaniechania niedozwolonej praktyki, złożenia odpowiedniego oświadczenia lub zasądzenia odpowiedniej sumy pieniężnej na określony cel społeczny.

Wydaje się, że problem nieprawidłowości skutkujących naruszeniem interesów ubezpieczonych leży nie tylko w niedoskonałości cywilistycznej regulacji prawnej, ile w wykorzystywaniu czy wręcz nadużywaniu narzędzi cywilistycznych przez banki i zakłady ubezpieczeń. W opinii Ministerstwa Sprawiedliwości przy uwzględnieniu istniejących instytucji prawnych z zakresu prawa cywilnego oraz władczych kompetencji instytucji nadzoru nad rynkiem ubezpieczeniowym (Komisja Nadzoru Finansowego, UOKiK) nie zachodzi potrzeba przyspieszonej ingerencji ustawodawcy, mającej na celu zmianę przepisów Kodeksu cywilnego w aspekcie zapewnienia dalszej ochrony konsumentów w ramach umów ubezpieczenia tzw. bancassurance. Niemniej jednak rozważenia wymaga wprowadzenie do norm materialnego prawa cywilnego przepisów, które mogłyby przyczynić się do zmniejszenia ryzyka stosowania nieuczciwych praktyk ze strony przedsiębiorców przy zawieraniu umów ubezpieczenia na cudzy rachunek. Kwestia wprowadzenia do prawa cywilnego norm regulujących wzajemne stosunki pomiędzy ubezpieczającym a ubezpieczonym jest przedmiotem zainteresowania Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego, która aktualnie prowadzi zaawansowane prace nad opracowaniem nowego Kodeksu cywilnego.

6. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (III.7060.88.2014) z dnia 15 stycznia 2014 r. – w sprawie wątpliwości dotyczących zgodności z Konstytucją przepisu ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych wyłączającego przedawnienie należności z tytułu składek zabezpieczonych hipoteką lub zastawem.

Na tle jednej ze skarg pojawił się problem konstytucyjności art. 24 ust. 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Zgodnie z tym przepisem nie ulegają przedawnieniu należności z tytułu składek zabezpieczone hipoteką lub zastawem, jednak po upływie terminu przedawnienia należności te mogą być egzekwowane tylko

z przedmiotu hipoteki lub zastawu do wysokości zaległych odsetek i odsetek za zwłokę liczonych do dnia przedawnienia. Treść tego przepisu jest zbieżna z brzmieniem art. 70 § 6 Ordynacji podatkowej, obowiązującym do 31 grudnia 2002 r. Przepis ten został uznany przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją. Trybunał wskazał w uzasadnieniu wyroku, że sprzeczne z ustawą zasadniczą jest całkowite wyłączenie przedawnienia zobowiązań podatkowych zabezpieczonych hipoteką przymusową. Obecnie odpowiednikiem art. 70 § 6 jest przepis art. 70 § 8 Ordynacji podatkowej, którego brzmienie budzi jednak podobne wątpliwości i wymaga pilnej interwencji ustawodawcy, na co wskazywał Trybunał Konstytucyjny. W ocenie Rzecznika brzmienie art. 24 ust. 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych stwarza podobne wątpliwości konstytucyjne i z tego względu wymaga zmiany. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z wnioskiem o podjęcie stosownych zmian prawodawczych, mających na celu usunięcie niekonstytucyjnej regulacji prawnej.

7. Ministra Gospodarki (V.520.1.2014) z dnia 15 stycznia 2014 r. – w sprawie zróżnicowanej sytuacji prawnej wierzycieli na gruncie ustawy o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych.

Rzecznik, nawiązując do otrzymanych wyjaśnień w odpowiedzi na wcześniejsze wystąpienie, stwierdza, że nie znalazła w nich odniesienia do argumentów o randze konstytucyjnej, które uzasadniałyby zróżnicowanie sytuacji wierzycieli na gruncie ustawy o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych. W szczególności nie określono, co w przedmiotowej sprawie stanowi cechę istotną relewantną, ze względu na którą ustawodawca dopuścił odmienne traktowanie uczestników rynku wymiany informacji gospodarczej. Nie wyjaśniono też, w jakiej proporcji pozostaje waga interesu pozostałych wierzycieli do wagi interesów osób fizycznych, które zostają naruszone. Pominięty został związek z zasadą sprawiedliwości społecznej, będącej wartością konstytucyjną. Zdaniem Rzecznika obecne brzmienie ustawy o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych powoduje zachwianie konstytucyjnej zasady równości wobec prawa w odniesieniu do osób fizycznych – słabszych uczestników rynku, wykazujących się zwykle niższą świadomością prawną i jednocześnie pogłębia istniejące dysproporcje w stosunkach z podmiotami prowadzącymi działalność gospodarczą. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o szczegółowe przedstawienie przyczyn odmiennego potraktowania w ustawie o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych wierzycieli będących osobami fizycznymi.

Minister Gospodarki (28.02.2014 r.) przedstawił argumenty, które przy procedowaniu ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych uzasadniały zróżnicowanie sytuacji wierzycieli. Zgodnie z przepisami ustawy podmiotem uprawnionym do przekazywania informacji gospodarczych do biur informacji gospodarczej jest wierzyciel, czyli w rozumieniu ustawy osoba fizyczna, której wierzytelność została stwierdzona tytułem

wykonawczym, osoba fizyczna wykonująca działalność gospodarczą, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, której w związku z wykonywaną działalnością gospodarczą lub stosunkiem prawnym przysługuje wierzytelność oraz podmioty uprawnione zgodnie z przepisami dotyczącymi alimentów i wspierania rodziny.

Przepis ustawy uprawniający podmioty posiadające tytuł wykonawczy (zarówno osoby fizyczne jak i prawne) do przekazywania danych do biur miał na celu uzupełnienie bazy informacji gospodarczych o kolejne wiarygodne źródło informacji oraz potwierdzenie szczególnego statusu wierzytelności opatrzonej tytułem wykonawczym przez dodatkową możliwość przekazania takiej informacji do biura informacji gospodarczej na uproszczonych zasadach. Sytuacja osób fizycznych posiadających wierzytelność i osób fizycznych posiadających tytuł wykonawczy wobec wierzytelności jest odmienna, co uzasadnia możliwość zróżnicowania ich uprawnień. Ustawodawca przyjął powyższe kryteria różnicujące wierzycieli jako istotne i dlatego też dopuścił zróżnicowanie ich uprawnień w zakresie możliwości przekazywania informacji gospodarczych do biur.

Osoby fizyczne (wierzyciele) nieposiadające tytułu wykonawczego wobec wierzytelności, pomimo braku możliwości przekazywania informacji gospodarczych do biur, nie są pozbawione możliwości dochodzenia swoich roszczeń. Niezależnie od kodeksowych regulacji zabezpieczających prawa wierzycieli w systemie prawnym występuje szereg regulacji szczegółowych chroniących interesy osób fizycznych – konsumentów występujących w obrocie gospodarczym, np. szczególne zabezpieczenia interesów turystów wobec organizatorów imprez turystycznych, ochrona interesów konsumentów korzystających z usług telekomunikacyjnych czy bankowych. Natomiast analizowana ustawa realizuje inne cele, dotyczące przede wszystkim wsparcia profesjonalnych podmiotów działających w obrocie gospodarczym, co dodatkowo uzasadnia możliwość odmiennego uregulowania ich sytuacji.

Ministerstwo Gospodarki przygotowuje projekt założeń zmiany ustawy o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych. Jedną z rozważanych zmian jest kwestia podstaw przekazywania informacji gospodarczych do biur oraz podmiotów uprawnionych do przekazywania takich informacji.

8. Ministra Finansów (V.511.8.2014) z dnia 15 stycznia 2014 r. – w sprawie utrudnień ze strony organów podatkowych wobec przedsiębiorców prowadzących działalność pod adresem tzw. wirtualnego biura.

Z doniesień prasowych wynika, że przedsiębiorcy, którzy decydują się na zarejestrowanie działalności pod adresem tzw. wirtualnego biura, coraz częściej spotykają się z utrudnieniami ze strony organów podatkowych. Obywatele podnoszą, iż w przypadku gdy zamierzają skorzystać z usług wirtualnego biura, organy prowadzą długotrwałe postępowania w sprawie nadania numeru identyfikacji podatkowej. Niejednokrotnie postępowania te kończą się wydaniem decyzji o odmowie nadania NIP. Dodatkowo, organy podatkowe stosują niejednolite praktyki w skali całego kraju w zakresie procedury nadania NIP. Rzecznik zauważa, że w ustawie o zasadach

ewidencji i identyfikacji podatników i płatników, wśród zamkniętego katalogu przesłanek uzasadniających wydanie decyzji o odmowie nadania NIP, nie znajduje się wskazanie przez podatnika jako siedziby adresu biura wirtualnego. Zgodnie z obowiązującymi przepisami postępowanie w sprawie nadania NIP powinno ograniczyć się do badania kompletności i formy zgłoszenia identyfikacyjnego. Powyższe stanowisko potwierdza orzecznictwo sądów administracyjnych. Dostrzegając konieczność przeciwdziałania nieuczciwym praktykom polegającym na wykorzystywaniu wirtualnych biur w celu unikania opodatkowania, nie można zgodzić się z praktyką organów podatkowych, zmierzającą do odmowy nadania NIP tylko dlatego, że przedsiębiorca rejestruje działalność pod adresem biura wirtualnego. Obecnie podatnicy coraz częściej decydują się na korzystanie z biur wirtualnych. Docelowo takie rozwiązanie zmierza do ograniczenia kosztów obsługi biurowej. Działania organów podatkowych nie powinny stanowić utrudnienia dla małych i średnich przedsiębiorców rozpoczynających prowadzenie działalności gospodarczej. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o zajęcie stanowiska w sprawie.

Minister Finansów (20.02.2014 r.) poinformował, że dla wszystkich podatników, odsetek wydanych decyzji o odmowie nadania NIP w stosunku do nadanych NIP wynosi 0,203%. Minister Finansów nie zgodził się z uwagą dotyczącą niejednorodnych praktyk stosowanych w skali kraju w zakresie procedury nadania NIP stwierdzając, że każda sprawa ma indywidualny charakter i wymaga zbadania wszystkich aspektów i okoliczności. Podkreślił, że czynności analityczne, sprawdzające i kontrolne podejmowane przez organy podatkowe w stosunku do podmiotów z tzw. wirtualną siedzibą nie są podejmowane z uwagi na nietolerowanie nowoczesnych rozwiązań, czy brak zrozumienia przez kadre urzędniczą, czym jest outsourcing i jak pracują przedsiębiorcy – freelanserzy. Dotychczasowe doświadczenia wskazują bowiem, że w tzw. wirtualnych biurach niejednokrotnie rejestrowane są podmioty, których faktycznym celem jest wykorzystanie wirtualnego adresu do oszustw podatkowych.

9. Ministra Spraw Wewnętrznych (V.540.1.2014) z dnia 16 stycznia 2014 r. – w sprawie polityki państwa polskiego wobec migrantów pochodzących z państw Unii Europejskiej.

W związku z badanymi sprawami, Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca uwagę na problem podejścia państwa polskiego do migrantów – obywateli Unii Europejskiej, którzy z różnych przyczyn nie są w stanie uregulować swojego pobytu na terytorium Polski. Cudzoziemcy z krajów członkowskich UE podlegają jednej z podstawowych swobód unijnych, tj. swobodzie przemieszczania się i w tym zakresie korzystają z liberalnych warunków wjazdu i pobytu na terytorium Polski. Zdarzają się sytuacje, gdy cudzoziemcy przyjeżdżający do Polski w ramach unijnej swobody przemieszczania się nie są w stanie spełnić przesłanek do nabycia prawa pobytu na terytorium Polski przez okres dłuższy niż 3 miesiące. Dotyczy to np. Romów, znajdujących się w złej sytuacji materialnej, niezdolnych do podjęcia zatrudnienia, nieobjętych ubezpieczeniem zdrowotnym. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w opisaniej sprawie oraz ocenę, czy szczególna sytuacja

tych migrantów wymaga podjęcia przez państwo kompleksowych działań, które zmierzałyby do poprawy warunków, w jakich osoby te przebywają w Polsce.

Minister Spraw Wewnętrznych (14.02.2014 r.) wyjaśnił, że problematykę związaną ze swobodą przepływu osób na gruncie prawa polskiego reguluje ustawa z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich UE i członków ich rodzin, która wdraża przepisy unijne. Zgodnie z tą ustawą, obywatel UE może przebywać na terytorium RP przez okres do 3 miesięcy jedynie na podstawie ważnego dokumentu podróży albo innego ważnego dokumentu, zaś po upływie tego okresu podlega obowiązkowi rejestracji pobytu, który może nastąpić po spełnieniu przez niego warunków określonych w omawianej ustawie. Niespełnienie tych warunków nie stanowi przesłanki wydalenia takiej osoby. Przesłanką taką jest jedynie stanowienie zagrożenia dla obronności lub bezpieczeństwa państwa albo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego lub zdrowia publicznego. W obszarze właściwości ministra właściwego do spraw wewnętrznych pozostają m.in. sprawy dotyczące ochrony granic państwa, kontroli ruchu granicznego i cudzoziemców oraz koordynacji działań związanych z polityką migracyjną państwa. Właściwość ta odnosi się zasadniczo do kwestii związanych ze sprawami dotyczącymi wjazdu i pobytu na terytorium RP cudzoziemców o statusie obywateli tzw. państw trzecich, a więc niebędących obywatelami państw członkowskich UE.

10. Prezesa Rady Ministrów (V.7220.32.2014) z dnia 17 stycznia 2014 r. – w sprawie problemów związanych z realizacją przez obywateli obowiązku opłaty abonamentu rtv.

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuje skargi dotyczące niewydolności organów państwa w realizacji zadań związanych z rozpatrywaniem wniosków o umorzenie bądź rozłożenie na raty zaległych opłat abonamentowych. Kierowane do Rzecznika skargi związane z egzekucją zaległości abonamentowych często pochodzą od osób starszych, schorowanych lub samotnych, utrzymujących się z niskich emerytur bądź rent, które często z przyczyn przez siebie niezawinionych nie wypełniły obowiązku opłaty abonamentu rtv. Otrzymywane skargi dotyczą także niewydolności organów państwa w realizacji zadań związanych z rozpatrywaniem wniosków o umorzenie bądź rozłożenie na raty zaległych opłat abonamentowych. W wystąpieniu do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 31 lipca 2013 r. Rzecznik Praw Obywatelskich poruszyła kwestie m.in. problemów z uzyskaniem zwolnienia z opłat abonamentowych, przewlekłości w rozpatrywaniu wniosków o umorzenie bądź rozłożenie na raty zaległości abonamentowych, jak również kwestię potrzeby rozważenia wstrzymania bądź zawieszenia, w określonych przypadkach, działań egzekucyjnych dotyczących tych zaległości. Niestety, pomimo upływu kilku miesięcy, Rzecznik nie otrzymał odpowiedzi w tej sprawie. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się do Premiera z prośbą o spowodowanie udzielenia odpowiedzi przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego (31.01.2014 r.) poinformował, że Poczta Polska w odpowiedzi na skargi dotyczące trybu uzyskiwania zwolnień od opłat abonamentowych dostosowała swoje procedury do przepisów prawa powszechnie obowiązującego. Wniosek o wszczęcie postępowania egzekucyjnego opłat kieruje Poczta Polska, nad którą nadzór sprawuje Minister Administracji i Cyfryzacji. Postępowanie w zakresie umorzenia lub rozłożenia zaległych opłat na raty prowadzone jest natomiast przez KRRiT, będącą niezależnym od Rady Ministrów organem konstytucyjnym. W celu uniknięcia prowadzenia postępowań egzekucyjnych wobec osób, które wystąpiły z wnioskiem umorzenia lub rozłożenia zaległych opłat na raty konieczna jest bliska współpraca pomiędzy Poczta Polską i Ministerstwem Administracji i Cyfryzacji a KRRiT. Osoby, które znajdują się w katalogu uprawnionych do uzyskania zwolnienia od opłat mogą zwrócić się do KRRiT z wnioskiem o rozłożenie na raty lub umorzenie zaległości.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego dostrzega, iż obecnie obowiązujące regulacje prawne dotyczące finansowania mediów publicznych wymagają nowelizacji. W związku z powyższym prowadzone są prace mające na celu przygotowanie projektu ustawy o opłacie audiowizualnej, której celem będzie zmiana systemu finansowania mediów publicznych w Polsce. W ramach przygotowywanych regulacji wprowadzających nowy system finansowania mediów publicznych rozważona będzie także kwestia uregulowania zaległości z tytułu nieuiszczenia opłat abonamentowych. Stosowne jest bowiem doprecyzowanie i rozszerzenie możliwości indywidualnego umorzenia zaległości. W praktyce będzie to oznaczać, że osoby, które na gruncie obecnie obowiązującej ustawy abonamentowej mają zaległości w uiszczeniu opłat, lub wobec których nałożono odsetki za zwłokę, stwierdzone w dacie wejścia w życie nowej ustawy, będą mogły złożyć do operatora wnioski o umorzenie zaległych płatności. Rozważane jest też uszczegółowienie i poszerzenie katalogu przesłanek umożliwiających rozłożenie zaległości na raty lub ich umorzenie.

11. Pełnomocnika Rządu do spraw Równego Traktowania (I.602.2.2014) z dnia 17 stycznia 2014 r. – w sprawie zwiększenia udziału kobiet w życiu publicznym.

Udział kobiet w składzie organów publicznych pochodzących z wyboru (m.in. Sejm, Senat) jest w Polsce stosunkowo niewielki. Podobne, negatywne tendencje charakteryzują inne organy pochodzące z wyboru: rady gmin, rady powiatów, czy sejmiki województw. Wyjątkowo niewielki odsetek kobiet znajduje się wśród osób pełniących funkcję wójta, burmistrza czy prezydenta miasta. Aby przeciwdziałać zjawisku nielicznej reprezentacji kobiet w życiu publicznym, należałoby podjąć szereg różnorodnych, skoordynowanych działań. Wiedza polskich wyborców o mechanizmach wyborów, w tym o zasadach systemu wyborczego, jest bardzo niewielka. Ma to zdecydowanie negatywny wpływ na podejmowanie decyzji o starcie w wyborach oraz powoływanie komitetów wyborczych. Wydaje się zasadnym zlecenie organizacji i przeprowadzenia części zajęć edukacyjnych organizacjom społecznym w trybie otwartych konkursów, a także podjęcie współpracy m.in. z Uniwersytetami Trzeciego Wieku. Potrzebne jest również zastosowanie

mechanizmów prawnych gwarantujących zwiększenie udziału kobiet w procesie wyborczym. Na mocy Kodeksu wyborczego z 2011 roku, w wyborach proporcjonalnych (do Sejmu, rad powiatów, sejmików województw i Parlamentu Europejskiego) na każdej liście wyborczej zgłaszanej przez komitet wyborczy nie może być mniej niż 35% przedstawicieli każdej z płci. Należałoby rozważyć rozszerzenie mechanizmu kwotowego o mechanizm regulujący kwestie kolejności kandydatek i kandydatów na listach wyborczych. Z kolei niski odsetek kobiet kandydujących do Senatu wymaga zidentyfikowania potencjalnych barier i wskazania skutecznych metod ich usuwania. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o zajęcie stanowiska w sprawie działań edukacyjnych i legislacyjnych odnoszących się do problematyki korzystania przez kobiety z biernego prawa wyborczego.

Pełnomocnik Rządu do spraw Równego Traktowania (11.02.2014 r.) w pełni podzieliła zarówno przedstawioną w piśmie diagnozę, jak i kierunki zmian mające na celu pełniejszy udział kobiet we władzy parlamentarnej i samorządowej. W Podkomisji nadzwyczajnej do rozpatrzenia poselskich projektów ustawy o zmianie ustawy – Kodeks wyborczy znajdują się projekty nowelizacji dotyczące tzw. suwaka, czyli naprzemiennego umieszczania kobiet i mężczyzn na listach wyborczych. Pełnomocnik Rządu do spraw Równego Traktowania poinformowała, że współpracuje z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz zwiększenia udziału kobiet w życiu publicznym. Są to głównie działania promocyjne, udział w konferencjach, debatach, kongresach, zachęcanie do większego korzystania przez kobiety z biernego prawa wyborczego czy też promowanie działań na rzecz wprowadzenia mechanizmów wspomagających obowiązujący system kwotowy.

W Krajowym Programie Działań na Rzecz Równego Traktowania na lata 2013–2016, przyjętym 10 grudnia 2013 r., zaplanowano podjęcie działań na rzecz wzmocnienia potencjału politycznego kobiet (edukacja, programy mentorskie, networking). Zaplanowano także zainicjowanie i przeprowadzenie debaty publicznej na temat korzyści płynących ze zrównoważonego udziału kobiet i mężczyzn w polityce. Ponadto Pełnomocnik Rządu zwróciła się do szefów partii politycznych o przekazanie informacji, czy kierowane przez nich partie posiadają wewnętrzpartyjne regulacje dotyczące ustalenia kolejności kobiet – kandydatek na listach wyborczych lub czy zamierzają takie wewnętrzne regulacje w najbliższym czasie wprowadzić.

12. Ministra Zdrowia (V.7014.5.2014) z dnia 17 stycznia 2014 r. – w sprawie przepisów regulujących szczegółowy tryb egzaminu specjalizacyjnego dla lekarzy.

W wystąpieniu Rzecznik sygnalizuje problem dotyczący zgodności z obowiązującym prawem „Regulaminu przeprowadzania Państwowego Egzaminu Specjalizacyjnego”. Zasady odbywania szkolenia specjalizacyjnego lekarzy określa ustawa o zawodach lekarza i lekarza dentystry oraz przepisy wydane na jej podstawie. Wyniki Państwowego Egzaminu Specjalizacyjnego ustala i ogłasza Centrum Egzaminów Medycznych. Na podstawie upoważnienia ustawowego zostało wydane rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 2 stycznia 2013 r. w sprawie specjalizacji lekarzy i lekarzy dentystry. Przy ustalaniu ocen z Państwowego Egzaminu

Specjalizacyjnego stosowany jest także „Regulamin przeprowadzania Państwowego Egzaminu Specjalizacyjnego”. Jak zauważa Rzecznik ustawodawca zobowiązał Ministra Zdrowia do ustalenia, w drodze rozporządzenia, szczegółowego sposobu odbywania szkolenia specjalizacyjnego oraz szczegółowego sposobu i trybu składania Państwowego Egzaminu Specjalizacyjnego oraz ustalania jego wyników. Centrum Egzaminów Medycznych zostało upoważnione przez ustawodawcę wyłącznie do wydania regulaminu porządkowego, zgodnie z którym przeprowadza się PES. Zainteresowani lekarze kwestionują także przepisy regulujące ustalanie oceny końcowej PES. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Minister Zdrowia (26.03.2014 r.) poinformował, że podstawę do wydania Regulaminu przeprowadzania Państwowego Egzaminu Specjalizacyjnego stanowi art. 16s ust. 9 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty. Regulamin został wydany w drodze zarządzenia Dyrektora Centrum Egzaminów Medycznych. Zasady ustalania ocen z poszczególnych egzaminów wchodzących w skład PES oraz jego oceny końcowej opisane są w aktach różnej rangi. Wydaje się, że w obecnym stanie prawnym zagadnienia ujęte w regulaminie mają charakter porządkowo-techniczny, co odpowiada delegacji ustawowej, na podstawie której Dyrektor CEM wydał aktualny regulamin.

Odnosząc się do kwestii ustalania zasad oceniania egzaminów wchodzących w skład PES oraz jego oceny końcowej, Minister Zdrowia nie podzielił poglądu, że zasady te były krzywdzące dla zdających. Przyjęte rozwiązania są stosowane od początku istnienia CEM, jednolicie wobec wszystkich zdających. Ich zmiana byłaby więc niepożądana również z tego powodu, że różnicowałyby wyniki egzaminów ustalonych na dotychczasowych oraz na nowych zasadach. Mając na względzie fakt, że wynik Państwowego Egzaminu Specjalizacyjnego może być brany pod uwagę podczas postępowania kwalifikacyjnego do rozpoczęcia kolejnego szkolenia specjalizacyjnego, w którym uczestniczą zarówno lekarze aktualnie zdający PES, jak również ci, którzy do tego egzaminu przystępowali kilka lub kilkanaście lat wcześniej, w opinii Ministerstwa Zdrowia zmiana stosowanych zasad byłaby wysoce niewskazana.

13. Ministra Sprawiedliwości (IV.7020.4.2014) z dnia 17 stycznia 2014 r. – w sprawie braku powszechnie obowiązujących przepisów regulujących zasady przeprowadzania badań kodu genetycznego DNA w sprawach cywilnych.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi obywateli mających wątpliwości, co do swego pokrewieństwa z dziećmi, będącymi w świetle prawa ich potomkami. Rzecznik od 2001 roku wskazywał w korespondencji z Ministrem Sprawiedliwości i Ministrem Zdrowia na konieczność uregulowania zasad przeprowadzania badań kodu genetycznego DNA w sprawach cywilnych. Wpływ, jaki wyniki badań DNA w cywilnych postępowaniach sądowych wywierają na losy licznych rodzin, prawa dziecka oraz stan cywilny jednostek, powoduje, że konieczne jest szybkie opracowanie standardów medycznych ich przeprowadzania,

pozwalających na zagwarantowanie ich rzetelności i zgodności z prawdą materialną. Regulacja badań DNA w postępowaniu karnym została uchwalona już w 2004 r. Na rynku funkcjonują firmy zajmujące się testami DNA na zasadach komercyjnych. Nie istnieją regulacje prawne ani inne powszechnie obowiązujące kodeksy dobrych praktyk czy porozumienia regulujące metodologię, odpowiedzialność czy dopuszczalność testów DNA. Strukturę kodu genetycznego, pozwalającą jednoznacznie zidentyfikować osobę, należy uznać za dane osobowe. Oznacza to, że kod genetyczny osoby powinien podlegać szczególnej ochronie jako „dane wrażliwe”. Ustawa o ochronie danych osobowych zakazuje przetwarzania takich danych, a dopuszcza możliwość ich przetwarzania jedynie w ściśle określonych okolicznościach. Zdaniem Rzecznika należy rozważyć zasadność penalizacji pozaprawnego – bez zezwolenia powołanych do tego osób lub organów – pobierania próbek kodu genetycznego oraz badania i obrotu nimi. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się o podjęcie stosownych działań legislacyjnych.

14. Ministra Infrastruktury i Rozwoju (V.511.33.2014) z dnia 17 stycznia 2014 r. – w sprawie niejednorodnych praktyk stosowanych przez Wojewódzkie Ośrodki Ruchu Drogowego.

W wystąpieniu Rzecznik informuje o wynikach postępowania wyjaśniającego, jakie przeprowadziła w sprawie niejednorodnych praktyk stosowanych przez Wojewódzkie Ośrodki Ruchu Drogowego. Rzecznik Praw Obywatelskich zwróciła się do wszystkich marszałków województw z prośbą o przekazanie informacji o przyjętym rozwiązaniu w zakresie dodatkowych opłat za egzamin na prawo jazdy. Z analizy otrzymanych odpowiedzi wynikało, że w jedenastu województwach, pomimo braku przepisów przejściowych, pobierano dodatkowe opłaty od osób, które złożyły wymagane dokumenty i uiszczyły opłatę za przeprowadzenie egzaminu państwowego na prawo jazdy przed dniem 19 stycznia 2013 r. Na terenie czterech województw uwidoczniły się rozbieżności w obrębie poszczególnych WORD. Tylko w województwie mazowieckim uznano, iż jeżeli kandydat wniósł opłatę za dopuszczenie do egzaminu przed dniem 19 stycznia 2013 r., to wypełnił dyspozycję dotychczasowych przepisów dopuszczających go do udziału w egzaminie. Oznaczało to brak konieczności uiszczania dodatkowych opłat. W ocenie Rzecznika na skutek braku przepisów przejściowych w rozporządzeniu Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 16 stycznia 2013 r. w sprawie wysokości opłat za przeprowadzenie egzaminu państwowego oraz stawek wynagrodzenia związanych z uzyskiwaniem uprawnień przez egzaminatorów doszło do nieuprawnionego zróżnicowania obywateli znajdujących się w analogicznych sytuacjach, co narusza konstytucyjną zasadę równości. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o ustosunkowanie się do wyników postępowania potwierdzającego niejednorodność praktyk WORD.

Minister Infrastruktury i Rozwoju (19.03.2014 r.) poinformował, że w ocenie resortu przedstawiona sprawa nie wymaga dalszych działań. Rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 16 stycznia 2013 r. w sprawie wysokości opłat za przeprowadzenie egzaminu państwowego oraz stawek

wynagrodzenia związanych z uzyskiwaniem uprawnień przez egzaminatorów weszło w życie w dniu 19 stycznia 2013 r. Przepisy tego rozporządzenia wprowadziły nowe, wyższe stawki opłat za przeprowadzenie egzaminów na prawo jazdy. Nowe stawki opłat zostały wprowadzone od dnia 19 stycznia 2013 r. Oznacza to, że wszystkie osoby, które przystąpiły do egzaminu państwowego po dniu 18 stycznia 2013 r. powinny uiścić opłatę za przeprowadzenie egzaminu państwowego w wysokości określonej w przedmiotowym rozporządzeniu. Jednocześnie Minister stwierdził, że resort transportu nie jest upoważniony do interpretacji przepisów prawa. Zauważone różnice w poborze opłat w okresie przejściowym wynikały bezpośrednio z decyzji podejmowanych przez organy samorządowe lub przez dyrektorów wojewódzkich ośrodków ruchu drogowego.

15. Przewodniczącego Sejmowej Komisji Nadzwyczajnej do spraw zmian w kodyfikacjach (I.602.1.2014) z dnia 20 stycznia 2014 r. – w sprawie propozycji zmian w ustawie Kodeks wyborczy.

Zdaniem Rzecznika podczas prac nad uzupełnieniem Kodeksu wyborczego o nowe instytucje ułatwiające udział w głosowaniu osobom z niepełnosprawnościami i w zaawansowanym wieku, należy rozważyć propozycję rozszerzenia kręgu wyborców uprawnionych do korzystania z procedury głosowania korespondencyjnego. Obecnie nie obejmuje on osób w zaawansowanym wieku, czasowo chorych i z ograniczoną mobilnością, bądź napotykających inne bariery, uniemożliwiające im udanie się do lokalu wyborczego. Wyborcy poza granicami kraju są zobowiązani do uiszczenia częściowej opłaty za głosowanie korespondencyjne, natomiast głosujący w kraju są zwolnieni z takiej opłaty. Obecne rozwiązanie powoduje nierówność wyborców z uwagi na miejsce ich pobytu. Warto rozważyć zmianę terminów na zgłoszenie przez wyborcę zamiaru głosowania korespondencyjnego i przybliżenie ich do dnia wyborów. Trafny wydaje się postulat wprowadzenia możliwości dopisania się przez wyborcę do wybranego obwodu do głosowania. Rozporządzenie określające warunki techniczne dla lokalu wyborczego dostosowanego do potrzeb osób niepełnosprawnych powinno odnosić się również do bezpośredniej okolicy lokali wyborczych. W tym celu potrzebna jest zmiana upoważnienia do wydania rozporządzenia, zawartego w Kodeksie wyborczym. W każdym lokalu wyborczym powinny znajdować się nakładki do głosowania ułatwiające oddawanie głosu osobom z dysfunkcją wzroku. Rzecznik postuluje także wprowadzenie ustawowego obowiązku organizowania przez gminy bezpłatnego transportu wyborców starszych i wyborców z niepełnosprawnościami do lokali wyborczych. Warto wprowadzić rozwiązanie dotyczące głosowania w tzw. obwodach odrębnych (m.in. zakłady opieki zdrowotnej, domy pomocy społecznej), zgodnie z którym obwodowa komisja wyborcza musiałaby uzgadniać z komisją wyższego stopnia zarządzenie o stosowaniu i rezygnację ze stosowania urny pomocniczej. Trafnym rozwiązaniem byłoby także wprowadzenie procedury pozwalającej na skuteczne informowanie przez organy władzy publicznej każdego z wyborców o najważniejszych kwestiach związanych z wyborami w formie

indywidualnego zawiadomienia. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przekazanie stanowiska w sprawie możliwości uwzględnienia przedstawionych uwag i zaleceń.

16. Prezesa Rady Ministrów (I.7202.6.2014) z dnia 22 stycznia 2014 r. – w sprawie przepisów dotyczących uboju rytualnego.

Do Rzecznika wpłynęły skargi Muzułmańskiego Związku Religijnego RP oraz Europejskiego Związku Żydów w sprawie obowiązujących w Polsce przepisów w kwestii uboju rytualnego. Do 31 grudnia 2012 r. kwestię uboju rytualnego na terytorium Polski regulował przepis rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie kwalifikacji osób uprawnionych do zawodowego uboju oraz warunków i metod uboju – uśmiercania zwierząt. Przepis ten został jednak uznany przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z ustawą o ochronie zwierząt, a także z Konstytucją RP. Od dnia 1 stycznia 2013 r. kwestia uboju rytualnego nie jest regulowana wyłącznie przepisami prawa krajowego, ale również przepisami prawa unijnego. Rozporządzenie Rady (WE) nr 1099/2009 z dnia 24 września 2009 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas ich uśmiercania stanowi, że w przypadku zwierząt poddawanych ubojowi według szczególnych metod wymaganych przez obrzędy religijne wymogi dotyczące ogłuszania zwierząt przed ich uśmierceniem nie mają zastosowania, pod warunkiem, że ubój ma miejsce w rzeźni. W Polsce natomiast obowiązuje całkowity zakaz uboju zwierząt bez ogłuszania. Zdaniem Rzecznika konieczne jest podjęcie odpowiednich prac legislacyjnych w celu kompleksowego uregulowania dokonywania uboju rytualnego w Polsce. Podjęcie odpowiednich działań legislacyjnych, jak również określenie koniecznego wyważenia różnych racji należy do Rady Ministrów. Ewentualna propozycja zmian prawa powinna być również zgodna z rozporządzeniem unijnym. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o ustosunkowanie się do przedstawionej sprawy, a także poinformowanie o planowanych w tym zakresie działaniach Rady Ministrów.

Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów (12.03.2014 r.) poinformował, że Rządowe Centrum Legislacji przekazało Ministerstwu Rolnictwa i Rozwoju Wsi w dniu 31 stycznia 2014 r., do dalszego procedowania, projekt ustawy o zmianie ustawy o ochronie zwierząt, zawierający rozwiązania zgodne z założeniami projektu ustawy o ochronie zwierząt przyjętymi przez Radę Ministrów w 2012 r.

17. Prezesa Rady Ministrów, do wiadomości Prezydenta RP oraz Ministra Spraw Zagranicznych, (I.600.2.2014) z dnia 22 stycznia 2014 r. – w sprawie wiążących Polskę umów międzynarodowych z zakresu ochrony praw człowieka.

W Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich przeprowadzono badania i przygotowano publikację określającą obecny stan związania się przez Polskę umowami międzynarodowymi w zakresie ochrony praw człowieka, zawierającą także zalecenia Rzecznika. Duże zaniepokojenie budzi brak ratyfikacji, mimo ich podpisania, wielu ważnych dla ochrony praw i wolności człowieka i obywatela konwencji, a także brak podpisania wielu innych umów międzynarodowych istotnych dla ochrony praw człowieka. Decyzje o związaniu się przez Polskę konkretną umową sprawiają

wrażenie przypadkowości. Z uwagi na kompetencję Rady Ministrów do zawierania umów międzynarodowych wymagających ratyfikacji oraz zatwierdzania i wypowiedzania innych umów, Rzecznik zwraca się z prośbą o rozważenie opracowania wieloletniego planu działania w zakresie związywania się przez Polskę kolejnymi umowami międzynarodowymi dotyczącymi ochrony praw człowieka. Ponadto zwraca się z prośbą o podjęcie prac w celu sporządzenia szczegółowych planów działania na rzecz skutecznej implementacji podpisanych, ale jeszcze nie ratyfikowanych konwencji, jak i ratyfikowanych umów międzynarodowych, w przypadku których konieczne jest podjęcie przez Radę Ministrów działań legislacyjnych i praktycznych na rzecz ich pełnego wdrożenia.

18. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (III.7060.119.2014) z dnia 24 stycznia 2014 r. – w sprawie ustalania najbardziej korzystnej wysokości świadczenia emerytalnego dla osób spełniających warunki do przejścia na emeryturę na starych zasadach.

Do Rzecznika wpływają skargi kwestionujące przyjętą przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych wykładnię przepisu art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Przepis ten umożliwia osobom spełniającym warunki do przejścia na emeryturę na starych zasadach ustalenie wysokości świadczenia według reguł obowiązujących dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r. (tj. na zasadach art. 26), o ile osoby te kontynuowały ubezpieczenie emerytalne po osiągnięciu 60 (65) lat życia i wystąpiły z wnioskiem o świadczenie po dniu 31 grudnia 2008 r., a emerytura obliczona w myśl art. 26 okaże się wyższa niż obliczona zgodnie z art. 53. Z napływających skarg wynika, że organ rentowy dopuszcza możliwość skorzystania z ustalenia wysokości emerytury na podstawie tego przepisu tylko wobec osób, które spełniając warunki dotyczące wieku i stażu pracy, kontynuują ubezpieczenie emerytalne i rentowe po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego i wystąpią z wnioskiem o emeryturę po raz pierwszy po dniu 31 grudnia 2008 r. Tymczasem Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 4 lipca 2013 r. (sygn. II UZP 4/12) uznał, że ubezpieczony urodzony przed dniem 31 grudnia 1948 r., który po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego kontynuował ubezpieczenie i wystąpił o emeryturę po dniu 31 grudnia 2008 r., ma prawo do jej wyliczenia na podstawie art. 26 w związku z art. 55 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych niezależnie od tego czy wcześniej złożył wniosek o emeryturę w niższym wieku emerytalnym lub o wcześniejszą emeryturę. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o zajęcie stanowiska w przedstawionej sprawie.

Minister Pracy i Polityki Społecznej (05.03.2014 r.) stwierdził, że obliczanie emerytur według zasad określonych w art. 26 w związku z art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z FUS może mieć także zastosowanie w stosunku do osób urodzonych przed 1 stycznia 1949 r., które mimo przyznania emerytury w niższym wieku emerytalnym nie pobrały jej za ani jeden miesiąc. Takie stanowisko zostało przekazane Prezesowi ZUS w piśmie z dnia 24 lutego 2014 r. Wyliczenie emerytury

na zasadach określonych w art. 26 w związku z art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie może mieć zastosowania w stosunku do osób urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r., które pobierały wcześniej przyznaną emeryturę, gdyż nie ma uzasadnienia dla stwarzania uprzywilejowanej sytuacji dla tych ubezpieczonych, w porównaniu do emerytów urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., w stosunku do których przewidziane jest pomniejszenie podstawy obliczenia emerytury. Przepis art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z FUS ma na celu zachęcenie osób urodzonych przed 1949 r. do rezygnacji z przejścia na tzw. wcześniejszą emeryturę oraz do opóźnienia przejścia na emeryturę z tytułu osiągnięcia wieku emerytalnego. Możliwość obliczenia emerytury wg tzw. nowych zasad wprowadzono tylko dla niektórych osób urodzonych przed 1949 r., a nie jako zasadę ogólną. Ograniczenie stosowania art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z FUS do osób, które nie pobierały wcześniejszej emerytury jest uzasadnione ze względu na respektowanie zasady równego traktowania. Osoby urodzone po 31 grudnia 1949 r. nie mogą bowiem skorzystać z obliczenia emerytury przyznanej z tytułu osiągnięcia wieku emerytalnego z zastosowaniem art. 183 tej ustawy, czyli częściowo wg starych zasad jeżeli pobierały tzw. wcześniejszą emeryturę.

19. Ministra Sprawiedliwości (II.517.509.2014) z dnia 24 stycznia 2014 r. – w sprawie braku regulacji normującej sposób kontaktowania się osób pozbawionych wolności z pełnomocnikiem, niebędącym adwokatem lub radcą prawnym, reprezentującym te osoby przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka.

Rzecznik Praw Obywatelskich powraca do problemu sygnalizowanego już w 2013 roku, dotyczącego braku regulacji normującej sposób kontaktowania się osób pozbawionych wolności z pełnomocnikiem, który nie jest adwokatem lub radcą prawnym, reprezentującym te osoby przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka. Projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw nie uwzględnia powyższego zagadnienia, niezmiernie istotnego z punktu widzenia przestrzegania praw jednostki pozbawionej wolności w dochodzeniu swych racji przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o rozważenie włączenia tej tematyki do prac legislacyjnych prowadzonych nad nowelizacją Kodeksu karnego wykonawczego.

20. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (I.7202.16.2014) z dnia 24 stycznia 2014 r. – w sprawie rozporządzeń wydawanych w ramach działań Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013.

Na tle wpływających skarg rolników Rzecznik Praw Obywatelskich podjęła analizę rozporządzeń Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w ramach działań Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013. Przepis art. 29 ust. 1 pkt 1 ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich stanowił delegację ustawową, na podstawie której wydano szereg rozporządzeń dotyczących pomocy finansowej w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013.

Zakres podmiotowy beneficjentów został różnie określony w poszczególnych rozporządzeniach. Zdaniem Rzecznika powołany przepis nie może stanowić podstawy prawnej uzasadniającej różnicowanie w rozporządzeniach kręgu podmiotów uprawnionych do korzystania z poszczególnych form pomocy finansowej. Na problem ten wskazywały także sądy administracyjne oraz Trybunał Konstytucyjny. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o przedstawienie stanowiska w sprawie, w związku z tworzeniem nowych przepisów w kontekście realizacji działań w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020.

21. Sekretarza Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (I.519.2.2014) z dnia 29 stycznia 2014 r. – w sprawie uwag do projektu założeń projektu ustawy o zmianie ustawy o kuratorach sądowych.

Rzecznik Praw Obywatelskich, w odpowiedzi na pismo Sekretarza Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości zawierające prośbę o przesłanie komentarza do projektu założeń projektu ustawy o zmianie ustawy o kuratorach sądowych, zwraca uwagę na zagadnienia przedstawiane we wcześniejszej korespondencji z Ministerstwem Sprawiedliwości, mogące wymagać zmian legislacyjnych. Jednym z takich problemów jest potrzeba doprecyzowania postępowania kwalifikacyjnego na aplikację kuratorską. W szczególności zastrzeżenia odnoszące się do prowadzenia postępowania kwalifikacyjnego na stanowisko aplikanta kuratorskiego związane są z trybem zatrudniania aplikantów kuratorskich. Kolejną kwestią przedstawioną już Ministerstwu Sprawiedliwości jest problem wynikający z braku obowiązku uzasadnienia przez prezesa sądu rejonowego decyzji w przedmiocie odwołania z funkcji kuratora społecznego. Ze skarg kierowanych do Rzecznika wynika, że obecne rozwiązanie jest krzywdzące dla osób pełniących tę funkcję, gdyż nie otrzymują oni jakiegokolwiek uzasadnienia takiej decyzji, a także nie mają prawa do weryfikacji zasadności wydanej decyzji w ramach kontroli instancyjnej.

22. Zastępcy Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia (V.7011.15.2014) z dnia 29 stycznia 2014 r. – w sprawie wspólnego wyjazdu małżonków (osób bliskich) na leczenie uzdrowiskowe.

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuje liczne wnioski od osób starszych, schorowanych, które wraz z bliskimi (małżonkami) chciałyby otrzymać skierowanie w tym samym terminie, do tego samego zakładu lecznictwa uzdrowiskowego. Obowiązujące przepisy i procedury nie sprzeciwiają się uwzględnieniu tego rodzaju wniosków ubezpieczonych, jednak oddziały NFZ zwykle odmawiają zainteresowanym. Realizacja tych oczekiwań nie wiąże się z dodatkowymi kosztami ani obciążeniami organizacyjnymi dla NFZ i zakładów lecznictwa uzdrowiskowego. Wyjaśnienia przekazane Rzecznikowi Praw Obywatelskich przez Prezesa NFZ nie zawierają stanowiska dotyczącego przedstawionego zagadnienia. W ocenie Rzecznika wprowadzenie odpowiednich przepisów stanowiłoby gwarancję dla ubezpieczonych, że ich postulaty będą brane pod uwagę w trakcie procedury potwierdzania skierowania na leczenie.

Prezes Narodowego Funduszu Zdrowia (14.02.2014 r.) wyjaśnił, że NFZ rozpatruje skierowanie na leczenie uzdrowiskowe zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie kierowania na leczenie uzdrowiskowe oraz zgodnie z przepisami zarządzenia nr 4/2010/DSM z dnia 15 stycznia 2010 r. Prezesa NFZ w sprawie przyjęcia do stosowania w Narodowym Funduszu Zdrowia „Zasad potwierdzania skierowań na leczenie uzdrowiskowe w oddziałach wojewódzkich Narodowego Funduszu Zdrowia”.

Oddziały wojewódzkie NFZ przychylają się do wniosków ubezpieczonych o wspólne leczenie uzdrowiskowe, o ile zachodzą do tego przesłanki w postaci wskazań medycznych. O braku możliwości wspólnego potwierdzenia leczenia decydują głównie wskazania medyczne, określone w dokumentacji medycznej osób ubiegających się o leczenie uzdrowiskowe, które nie dają możliwości zagwarantowania wspólnego leczenia w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego. Czynnikiem uniemożliwiającym wspólne leczenie uzdrowiskowe jest brak wskazań do leczenia uzdrowiskowego jednego z małżonków. W takim przypadku następuje potwierdzenie tylko tego skierowania, które zostało zaaprobowane pod względem celowości leczenia uzdrowiskowego. Niejednokrotnie oddziały wojewódzkie NFZ nie mają informacji o woli małżonków do wspólnego leczenia. Wówczas skierowania rozpatrywane są osobno i dopiero w wyniku rezygnacji z leczenia uzdrowiskowego, oddział wojewódzki NFZ uzyskuje taką informację od ubezpieczonych.

23. Prezesa Rady Ministrów (V.7013.4.2014) z dnia 30 stycznia 2014 r. – w sprawie transgranicznej opieki zdrowotnej.

Państwa członkowskie UE miały wprowadzić w życie przepisy niezbędne do wykonania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/24/UE z dnia 9 marca 2011 r. w sprawie stosowania praw pacjentów w transgranicznej opiece zdrowotnej najpóźniej do dnia 25 października 2013 r. Głównym założeniem dyrektywy jest zapewnienie realizacji zasady swobody przepływu usług na terytorium Unii Europejskiej w sferze opieki zdrowotnej. Przewidziane przez dyrektywę regulacje krajowe nie przeszły dotychczas w Polsce wymaganego trybu legislacyjnego. Jednocześnie Minister Zdrowia stoi na stanowisku, że polscy pacjenci nie mogą otrzymać zwrotu kosztów opieki zdrowotnej przewidzianej w dyrektywie. Tymczasem obywatele innych państw członkowskich UE, które implementowały unijną dyrektywę, będą mogli bez przeszkód korzystać z transgranicznej opieki zdrowotnej w Polsce. Wskutek niewykonania obowiązku transponowania dyrektywy w określonym czasie, pacjenci zostali postawieni przed koniecznością poszukiwania ochrony swoich praw na drodze sądowej. Mimo deklaracji Ministra Zdrowia, przedłuża się procedura przygotowania krajowych przepisów niezbędnych do wykonania dyrektywy. Polskie organy publiczne odpowiedzialne za implementację dyrektywy nie prowadzą kampanii informacyjnej na temat stanu przygotowań przepisów krajowych, jak również warunków korzystania z transgranicznej opieki zdrowotnej i zwrotu kosztów tej opieki. Sytuacja ta jest krzywdząca i dyskryminująca dla polskich pacjentów, a także powoduje dezorientację odnośnie przysługujących im

praw. Stawia również problem przestrzegania standardów państwa prawa i zasady zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o podjęcie działań mających na celu przyspieszenie procesu legislacyjnego w sprawie wdrożenia przepisów unijnej dyrektywy.

Minister Zdrowia (25.02.2014 r.), w odpowiedzi udzielonej na wystąpienie Rzecznika przekazane przez Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów poinformował, że projekt ustawy o zmianie ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz niektórych innych ustaw, wdrażającej dyrektywę 2011/24/UE ws. stosowania praw pacjentów w transgranicznej opiece zdrowotnej, został przyjęty przez Stały Komitet Rady Ministrów w dniu 20 lutego 2014 r. Projekt ten zostanie przekazany w najbliższym czasie do rozpatrzenia przez Radę Ministrów, a po przyjęciu przez Radę Ministrów zostanie skierowany do Sejmu RP. Prace nad wdrożeniem dyrektywy trwały od stycznia 2013 r. Długotrwałość procesu legislacyjnego w tym przypadku stanowi odzwierciedlenie trudności w wypracowaniu optymalnych rozwiązań prawnych, które pozwoliłyby sprostać wymogom prawa Unii Europejskiej. Projekt ustawy wdrażającej dyrektywę 2011/24/UE, podobnie jak wcześniej projekt założeń do tej ustawy, był przekazywany do konsultacji społecznych, w tym z organizacjami pacjentów, a wyniki tych konsultacji zostały opublikowane na stronie internetowej Ministerstwa Zdrowia.

24. Ministra Zdrowia (V.7011.21.2014) z dnia 30 stycznia 2014 r. – w sprawie opracowania krajowego planu alzheimerowskiego.

Jednym z priorytetów Rzecznika Praw Obywatelskich jest ochrona osób starszych. W 2009 roku Parlament Europejski przyjął deklarację o uczynieniu choroby Alzheimera priorytetem polityki zdrowotnej w krajach Unii Europejskiej, zalecając opracowanie narodowych planów alzheimerowskich oraz Europejskiego Planu Działania. Polski rząd nie przedstawił dotychczas nawet założeń takiego planu, co budzi niepokój Rzecznika Praw Obywatelskich. Konieczne jest stworzenie na szczeblu centralnym odpowiednich ram instytucjonalno-prawnych dla opieki nad osobami dotkniętymi chorobą Alzheimera. W ramach służby zdrowia istnieje potrzeba utworzenia sieci ośrodków specjalistycznej pomocy medycznej dla chorych z otępieniami, zapewniających kompleksową opiekę lekarzy specjalistów. Niezbędne jest także podjęcie działań edukacyjnych w kręgach osób potencjalnie zagrożonych chorobą oraz podniesienie poziomu wiedzy środowisk medycznych na temat chorób otępiennych. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o zajęcie stanowiska w przedmiotowej sprawie, a w szczególności o podjęcie działań niezbędnych do wprowadzenia w życie Narodowego Planu Alzheimerowskiego.

Minister Zdrowia (01.04.2014 r.) poinformował, że uważa za konieczne wypracowanie kompleksowych rozwiązań skierowanych do osób starszych zarówno w obszarze ochrony zdrowia, jak również pomocy społecznej, w tym pacjentów chorych na chorobę Alzheimera. Opiekę medyczną nad osobami z chorobą Alzheimera w miejscu ich zamieszkania sprawują i koordynują lekarze podstawowej

opieki zdrowotnej. W sytuacji gdy zaistnieje konieczność dalszych badań i konsultacji specjalistycznych, leczenie prowadzone jest w ramach ambulatoryjnej opieki specjalistycznej. W przypadku gdy cel leczenia nie może być osiągnięty w ramach leczenia ambulatoryjnego, lekarz powinien skierować świadczeniobiorcę do leczenia szpitalnego. Kompleksowa opieka nad osobami z chorobą Alzheimera nie została wyodrębniona, jednak wszystkie elementy takiej opieki są dostępne.

Centralizacja działań związanych z diagnostyką i leczeniem choroby Alzheimera powinna mieć raczej charakter funkcjonalny i stanowić efekt współpracy całego środowiska, przy czym odpowiedzialni za działania w tym kierunku powinni być kierownicy podmiotów leczniczych. Ponadto obowiązujące przepisy nie zawierają podstawy prawnej dla działań Ministra Zdrowia zmierzających do tworzenia specjalistycznych ośrodków referencyjno-leczniczych.

Przykładem kompleksowych działań na rzecz osób starszych jest dokument pn.: „Założenia długofalowej polityki senioralnej w Polsce na lata 2014–2020”, przyjęty Uchwałą Nr 238 Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2013 r. w sprawie przyjęcia dokumentu Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014–2020. Aktualnie trwają prace dotyczące wypracowania modelu opieki nad osobami przewlekle chorymi, w podeszłym wieku oraz niepełnosprawnymi, wymagającymi świadczeń opiekuńczych i pielęgnacyjnych. Prace te realizowane są przez Ministerstwo Zdrowia we współpracy z Narodowym Funduszem Zdrowia oraz Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej. Współpraca dotyczy głównie kwestii związanych ze stanem opieki pielęgniarstwa w kontekście zadań pielęgniarstwa podstawowej opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej.

25. Ministra Zdrowia (V.5150.1.2014) z dnia 30 stycznia 2014 r. – w sprawie zapewnienia należytej ochrony procesowej osób chorych psychicznie będących stroną postępowania w przedmiocie przymusowego umieszczenia w szpitalu psychiatrycznym.

Wątpliwości Rzecznika Praw Obywatelskich budzi treść projektowanej zmiany art. 48 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, który powinien mieć charakter obligatoryjny w zakresie ustanowienia przez sąd pełnomocnika procesowego dla osoby chorej psychicznie będącej stroną postępowania w przedmiocie przymusowego umieszczenia w szpitalu psychiatrycznym. Ewentualna zmiana brzmienia przepisu z „sąd może ustanowić” na „sąd ustanawia”, przy pozostawieniu dotychczasowych uznaniowych przesłanek, będzie zmianą jedynie pozorną, niewywołującą żadnych skutków procesowych w dotychczasowej praktyce sądowej. Przedstawiany obecnie kierunek zmian w istocie utrzymuje dotychczasowe rozwiązanie. Nie można bowiem twierdzić, że wprowadza się jednoznacznie obligatoryjną pomoc dla osób chorych psychicznie będących stroną postępowania w przedmiocie przymusowego umieszczenia w szpitalu psychiatrycznym, pozostając przy wcześniejszym rozwiązaniu uzależniającym jej ustanowienie od oceny sądu. Zdaniem Rzecznika przepis powinien jednoznacznie stanowić, iż dla osoby, której postępowanie dotyczy, musi zostać ustanowiony adwokat lub radca prawny. Rzecznik Praw Obywatelskich

zwraca się z prośbą o podjęcie działań, aby projektowane rozwiązania prawne stanowiły rzeczywistą propozycję zapewnienia osobom chorym psychicznie skutecznej ochrony ich praw procesowych.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia (13.02.2014 r.) poinformował, że w projektowanych założeniach zmiany ustawy o ochronie zdrowia psychicznego planowane jest wprowadzenie deklarowanej wcześniej zmiany, mającej na celu zapewnienie gwarancji ochrony praw procesowych osób z zaburzeniami psychicznymi, poprzez wprowadzenie obligatoryjnego ustanowienia przez sąd na ich rzecz profesjonalnych pełnomocników procesowych. Istotą projektowanej regulacji powinna być zmiana art. 48 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego w ten sposób, aby obowiązał on sąd do ustanawiania dla osoby, której postępowanie dotyczy bezpośrednio, adwokata lub radcy prawnego.

26. Ministra Sprawiedliwości (II.510.68.2014) z dnia 30 stycznia 2014 r. – w sprawie niejasnego brzmienia przepisu Kodeksu karnego dotyczącego cyberprzestępczości.

Rzecznik Praw Obywatelskich sygnalizuje w wystąpieniu, że przepis art. 269 b k.k. w obecnym brzmieniu nie sprzyja realizacji celu, dla którego został uchwalony. Zgodna z ratio legis wykładnia tego przepisu wymaga dookreślenia podmiotu przestępstwa. Wątpliwości budzi brak sprecyzowania w drugiej części zakwestionowanego przepisu, że podmiotem przestępstwa w zakresie wytwarzania, pozyskiwania, zbywania lub udostępniania hasła komputerowego, kodu dostępu lub innych danych umożliwiających dostęp do informacji przechowywanych w systemie komputerowym lub sieci teleinformatycznej, jest wyłącznie osoba nieuprawniona. Zgodnie z aktualnym brzmieniem przepisu, do odpowiedzialności karnej może zostać pociągnięta osoba uprawniona, która przekazała innej osobie hasło do systemu komputerowego. Taki stan rzeczy budzi poważne wątpliwości w zakresie realizacji wymogów określonych przez zasadę przyzwoitej legislacji. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie i poinformowanie o ewentualnych działaniach.

27. Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, do wiadomości Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (I.511.4.2014) z dnia 30 stycznia 2014 r. – w sprawie braku możliwości wniesienia zażalenia na postanowienie sądu ochrony konkurencji i konsumentów w sprawie przeszukania pomieszczeń lub rzeczy.

Osoby dokonujące kontroli w ramach prowadzonego postępowania antymonopolowego mają uprawnienie polegające na możliwości przeszukania pomieszczeń lub rzeczy. Na postanowienie sądu ochrony konkurencji i konsumentów w sprawie wniosku o wydanie zgody na przeszukanie pomieszczeń lub rzeczy nie przysługuje zażalenie. W ocenie Rzecznika przyjęte rozwiązanie może budzić wątpliwości z punktu widzenia respektowania konstytucyjnej zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego. Zasadne wydaje się wprowadzenie do ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów prawa do zaskarżenia przez

przedsiębiorcę postanowienia w przedmiocie przeszukania wydanego przez sąd ochrony konkurencji i konsumentów. Obowiązująca regulacja w obecnym kształcie, którego przyczyną prawdopodobnie jest konieczność zapewnienia szybkości i skuteczności postępowania z zakresu ochrony konkurencji i konsumentów, może w konsekwencji prowadzić do naruszenia zakazu stanowienia przepisów, które zamykają sądową drogę do dochodzenia naruszonych wolności i praw. Jednoinstancyjne postępowanie sądowe sprawia, że nadzór nad zastosowaniem tego środka wydaje się być niewystarczający. Normy proceduralne odnoszące się do ochrony konkurencji powinny być tak skonstruowane, aby chronić przedsiębiorców przed nieuzasadnionymi działaniami organu ochrony konkurencji, nawet podejmowanymi w imię ochrony dobrobytu konsumentów i wolnej konkurencji. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie i ewentualne podjęcie prac nad zmianą przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (04.03.2014 r.) wyjaśniła, że w przygotowanym przez UOKiK projekcie ustawy o zmianie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, nad którym trwają prace w Sejmie RP, wprowadzono zmiany w przepisach dotyczących kontroli i przeszukań prowadzonych przez organ antymonopolowy. Istotną zmianą w tym zakresie jest rozdzielenie instytucji kontroli od przeszukania oraz przyznanie przeszukiwanym przedsiębiorcom uprawnienia do zaskarżania czynności przeszukania sprzecznych z przepisami ustawy do Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w drodze zażalenia. W projekcie wprowadzono dla przedsiębiorców uprawnienie do składania w toku przeszukania zażaleń. Proponuje się, aby przeszukiwanemu oraz innym osobom, których prawa zostały naruszone w toku przeszukania, przysługiwało prawo do wniesienia zażalenia, w terminie 7 dni od dnia zarzucanego naruszenia, do Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów na czynności przeszukania wykraczające poza zakres przedmiotowy przeszukania lub inne czynności przeszukania podjęte z naruszeniem przepisów. W celu zapewnienia dwuinstancyjności postępowania od orzeczenia zapadłego w wyniku rozpoznania zażalenia będzie przysługiwał środek odwoławczy do II instancji. W ocenie Prezesa UOKiK gwarancje procesowe dla przeszukiwanych przedsiębiorców, przewidziane w omawianym projekcie, są wystarczające i nie jest zasadne przygotowywanie w tym zakresie kolejnej nowelizacji ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów (19.03.2014 r.) przedstawił stanowisko Rządowego Centrum Legislacji, zgodnie z którym nie wydaje się konieczne podejmowanie prac nad kolejną nowelizacją ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w zakresie przedstawionym w wystąpieniu Rzecznika Praw Obywatelskich.

28. Ministra Zdrowia (V.7013.1.2014) z dnia 3 lutego 2014 r. – w sprawie utrudnień w dostępie do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Jednym z podstawowych problemów w systemie opieki zdrowotnej są utrudnienia w dostępie do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz konieczność oczekiwania przez pacjentów na leczenie. Jako przykład takiego stanu rzeczy Rzecznik wskazuje na dramatyczną sytuację w zakresie dostępności do zabiegu usunięcia zaćmy. Ostatni raport Najwyższej Izby Kontroli stwierdza, że na operację zaćmy czeka prawie 400 tys. pacjentów, a przeciętny czas oczekiwania wynosi ponad półtora roku. Wzrastające zapotrzebowanie na wykonanie zabiegu jest pochodną postępującego starzenia się polskiego społeczeństwa. Dysproporcja pomiędzy oferowaną ilością zakontraktowanych zabiegów a potrzebami społecznymi stale się pogłębia. Sytuacja osób oczekujących w kolejce na wykonanie zabiegu operacji zaćmy nie jest odosobniona. Ostatnio ukazało się szereg publikacji prasowych mówiących o kolejkach do lekarzy specjalistów. Konstytucja RP gwarantuje obywatelom prawo do ochrony zdrowia. Przy realizacji tego prawa władze publiczne zobowiązane są stworzyć system publicznej służby zdrowia, który w najpełniejszy sposób urzeczywistni realną dostępność do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Zabieg związany z leczeniem zaćmy został ujęty w wykazie świadczeń gwarantowanych, co nakłada na władze publiczne obowiązek zagwarantowania rzeczywistego dostępu do świadczenia, a społeczne oczekiwania, co do otrzymania świadczenia czyni w pełni zasadnymi. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się o podjęcie niezbędnych działań zmierzających do urzeczywistnienia konstytucyjnego prawa do ochrony zdrowia poprzez zapewnienie powszechnego dostępu do zabiegu leczenia zaćmy. Zwraca się również o udzielenie informacji o podjętych i przewidzianych działaniach upowszechnienia dostępu do innych świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych.

Minister Zdrowia (06.03.2014 r.) wyjaśnił, że obowiązujące regulacje prawne określają zasady kolejności udzielania świadczeń opieki zdrowotnej. Zgodnie z ustawą o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, świadczenia opieki zdrowotnej w szpitalach i świadczenia specjalistyczne w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej są udzielane świadczeniobiorcom według kolejności zgłoszenia w dniach i godzinach ich udzielania przez świadczeniodawcę, który zawarł umowę o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej z NFZ.

Z kolei na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 września 2005 r. w sprawie kryteriów medycznych, jakimi powinni kierować się świadczeniodawcy, umieszczając świadczeniobiorców na listach oczekujących na udzielenie świadczenia opieki zdrowotnej, świadczeniodawca kwalifikuje i umieszcza świadczeniobiorcę, z wyjątkiem świadczeniobiorcy znajdującego się w stanie nagłym, na liście oczekujących na realizację świadczenia opieki zdrowotnej, kierując się kryteriami medycznymi opartymi na aktualnej wiedzy medycznej jako „przypadek pilny” lub „przypadek stabilny”. W przypadku gdy stan zdrowia ulega zmianie, świadczeniobiorca powinien poinformować o tym fakcie świadczeniodawcę, który w oparciu o aktualny stan zdrowia pacjenta może skorygować listę oczekujących i udzielić wcześniej niż w wyznaczonym terminie świadczenia opieki zdrowotnej. Ministerstwo Zdrowia na bieżąco monitoruje kwestie dotyczące kolejek oczekujących

na realizację procedury operacyjnego leczenia zaćmy, natomiast płatnik świadczeń opieki zdrowotnej, w miarę posiadanych środków finansowych, zwiększa nakłady na te świadczenia opieki zdrowotnej, co z pewnością przekłada się na zwiększony dostęp pacjentów do tego świadczenia opieki zdrowotnej. Nakłady na realizację świadczeń opieki zdrowotnej w zakresie leczenia zaćmy systematycznie zwiększają się.

29. Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych (I.813.2.2014) z dnia 3 lutego 2014 r. – w sprawie finansowania tłumaczy języka migowego dla studentów.

Środki na wsparcie studentów otrzymywane przez uczelnie są niewystarczające do sfinansowania usług tłumacza języka migowego. Otrzymanie dodatkowego dofinansowania ze środków PFRON jest niezbędne do umożliwienia pełnego udziału w edukacji studentom Głuchym. We wcześniejszej korespondencji w tej sprawie Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych wskazał, że decyzję, co do przyznania środków z PFRON podejmują organy powiatu, mając wiedzę o sytuacji osoby wnioskującej. Jednak organy odmawiają przyznania środków na tłumacza, wskazując jako wyłączny powód otrzymywanie na ten cel dotacji przez uczelnie. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o przedstawienie stanowiska na temat możliwości finansowania usługi tłumacza języka migowego ze środków PFRON przez powiaty, w przypadku, gdy środki finansowe na ten cel uczelnia otrzymuje także z budżetu w formie dotacji.

30. Ministra Sprawiedliwości (IV.510.42.2014) z dnia 4 lutego 2014 r. – w sprawie problemów w sprawnym doręczaniu przesyłek, wynikających ze świadczenia usług pocztowych dla jednostek sądownictwa i prokuratury przez nowego operatora.

Rzecznik wyraziła zaniepokojenie problemami w sprawnym doręczaniu przesyłek sądowych, wiążącymi się z wejściem w życie umowy zawartej w grudniu 2013 r. z nowym operatorem pocztowym w sprawie świadczenia usług pocztowych w obrocie krajowym i zagranicznym dla jednostek sądownictwa i prokuratury. Z informacji przekazywanych przez media wynika, że przejęcie obsługi pocztowej przez nowego operatora w opisanym zakresie budzi różnego rodzaju kontrowersje. Korespondencja w niektórych sądach pojawia się nieregularnie. Opóźnienia w doręczaniu stronom procesu korespondencji powodują odwoływanie rozpraw. Punkty odbioru przesyłek są zlokalizowane m.in. w takich miejscach, jak: lombardy, sklepy monopolowe, budki na targowiskach. Powstaje więc wątpliwość, czy taka lokalizacja nie godzi w powagę oraz autorytet sądu i nie podważa zaufania obywateli do wymiaru sprawiedliwości. Pilnego wyjaśnienia wymaga również kwestia przekazywania akt sądowych. W sprawie zabrały głos Naczelna Rada Adwokacka oraz Związek Zawodowy Prokuratorów i Pracowników Prokuratury RP, które w podjętych uchwałach wskazują, że nie jest oczywiste, czy przy wyborze oferenta wzięto pod uwagę takie elementy, jak: niezakłócony przebieg postępowań sądowych, zapewnienie braku ingerencji osób trzecich w tok postępowań, zapewnienie tajemnicy korespondencji oraz ochrony danych osobowych uczestników postępowań sądowych. Prawidłowe doręczanie

przesyłek sądowych ma bezpośredni związek z konstytucyjnie chronionym prawem do sądu. Wszelkie nieprawidłowości w tym zakresie godzą w sferę konstytucyjnych praw obywateli. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o poinformowanie, czy przy wyborze oferenta w trybie przetargu brano pod uwagę, oprócz kryterium cenowego, także standardy i warunki świadczenia usługi. Rzecznik prosi także o przedstawienie stanowiska Ministra w związku ze zgłoszonymi nieprawidłowościami w doręczaniu przesyłek.

Minister Sprawiedliwości (21.03.2014 r.) wyjaśnił, iż mając na względzie optymalizację funkcjonowania podległego resortu, skorzystał z uprawnienia zawartego w ustawie – Prawo zamówień publicznych i zarządził przeprowadzenie postępowań i udzielanie wybranych zamówień publicznych na rzecz sądów powszechnych przez Sąd Apelacyjny w Krakowie. Dyrektor Sądu Apelacyjnego powołał z kolei na mocy zarządzenia Centrum Zakupów dla Sądownictwa, które przeprowadziło w 2012 r. postępowanie przetargowe o świadczenie usług pocztowych w obrocie krajowym i zagranicznym w zakresie przyjmowania, przemieszczania i doręczania przesyłek pocztowych oraz zwrotu przesyłek niedoręczonych. Na podstawie porozumienia zawartego z Prokuratorią Generalną postępowanie i udzielenie zamówienia publicznego było prowadzone wspólnie dla sądownictwa powszechnego i powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury. Polska Grupa Poczтовая S.A. spełniała wszystkie warunki określone przez zamawiającego, a także przedstawiła najkorzystniejszą ofertę pod względem ceny. W rezultacie, na podstawie zawartej umowy, Polska Grupa Poczтовая S.A. od 1 stycznia 2014 r. świadczy usługi pocztowe na rzecz sądownictwa powszechnego oraz powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury.

Minister zapewnił, że Ministerstwo Sprawiedliwości podejmuje wszelkie możliwe działania mające na celu zapewnienie prawidłowego i skutecznego doręczania przesyłek sądowych. Niezwłocznie po pojawieniu się pierwszych informacji o nieprawidłowościach w doręczaniu przesyłek sądowych Ministerstwo Sprawiedliwości podjęło działania monitorujące. W dniu 15 stycznia 2014 r. zwrócono się do prezesów sądów apelacyjnych z prośbą o poinformowanie o problemach związanych z wykonywaniem umowy. Nadsyłane co tydzień informacje są na bieżąco analizowane i przekazywane zamawiającemu. W dniu 17 stycznia 2014 r. zwrócono się z prośbą do Prezesa Naczelnej Rady Adwokackiej oraz Prezesa Krajowej Rady Radców Prawnych o przekazanie informacji o ewentualnych utrudnieniach, jakie wystąpiły w związku ze zmianą operatora pocztowego. Z uwagi na treść przekazanych informacji, w dniu 22 stycznia 2014 r. Minister Sprawiedliwości zwrócił się do Prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej z prośbą o przeprowadzenie kontroli operatora pocztowego. Ponadto dyrektorzy wszystkich sądów powszechnych zostali zobowiązani do osobistego nadzoru nad przebiegiem realizacji umowy z Polską Grupą Poczтовую S.A., a dyrektorzy sądów apelacyjnych do osobistego nadzorowania wykonywania tych obowiązków przez dyrektorów podległych jednostek. Dyrektor Sądu Apelacyjnego w Krakowie, pismem z dnia 26 lutego 2014 r., zwrócił się do

Polskiej Grupy Pocztowej S.A. o pilne podjęcie działań mających na celu poprawę sytuacji w zakresie realizacji postanowień umowy.

31. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (III.7065.58.2014) z dnia 5 lutego 2014 r. – w sprawie zagwarantowania należytej ochrony członkom rodziny, zobowiązanym do ponoszenia opłaty za pobyt mieszkańca w domu pomocy społecznej.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej opłata za pobyt w domu pomocy społecznej obciąża przede wszystkim jego mieszkańca; w dalszej kolejności ponoszą ją jego małżonek, zstępni przed wstępnymi oraz gmina, której przysługuje prawo dochodzenia zwrotu poniesionych na ten cel wydatków. W przyjętej regulacji ustawodawca nie uzależnił obowiązku ponoszenia opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej od istnienia obowiązku alimentacyjnego, odwołując się wyłącznie do instytucji małżeństwa oraz do stosunku pokrewieństwa. Z treści skarg kierowanych do Rzecznika wynika potrzeba złagodzenia rygoryzmu tak ukształtowanego obowiązku. Obowiązująca regulacja nie pozwala małżonkowi oraz krewnym na uchylenie się od obowiązku ponoszenia opłaty w sytuacji, gdy jego nałożenie nie zasługuje na uwzględnienie z uwagi na szczególne okoliczności (np. zobowiązanie dotyczy osoby pozbawionej władzy rodzicielskiej, stosującej przemoc wobec członków rodziny itp.). W przepisach brakuje obecnie określenia, że małżonek oraz zstępni przed wstępnymi mają obowiązek ponoszenia opłaty wówczas, gdy obciąża te osoby obowiązek alimentacyjny. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się o ponowne przeanalizowanie przedstawionej sprawy w celu podjęcia stosownej inicjatywy ustawodawczej.

Minister Pracy i Polityki Społecznej (12.03.2014 r.) poinformował, że zostaną podjęte działania mające na celu nowelizację art. 64 ustawy o pomocy społecznej poprzez wskazanie jako przesłanki uzasadniającej zwolnienie z odpłatności sytuacji, w której zobowiązanie do odpłatności za pobyt w domu pomocy społecznej dotyczyłoby dzieci mieszkańca domu pomocy społecznej, który został pozbawiony władzy rodzicielskiej.

32. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, do wiadomości Ministra Środowiska (I.7202.19.2014) z dnia 7 lutego 2014 r. – w sprawie zalesiania gruntów położonych na obszarach Natura 2000.

Do Rzecznika wpływają skargi rolników dotyczące zalesiania gruntów położonych na obszarach Natura 2000. Zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 marca 2000 r., uzyskanie pomocy na zalesienie było możliwe, pod warunkiem, że planowane zalesienie gruntu położonego na obszarze Natura 2000 nie było sprzeczne z planami ochrony albo planami zadań ochronnych tych obszarów. W jednym z wystąpień do Ministra Środowiska Rzecznik zwróciła uwagę, że dla znacznej części obszarów Natura 2000 nie zostały ustanowione plany ochrony ani plany zadań ochronnych. W takiej sytuacji, jak wynikało z wytycznych Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska z listopada 2011 roku, opinia o braku sprzeczności planowanego zalesienia gruntu z planami ochrony lub planami zadań ochronnych w ogóle nie mogła zostać wydana. W ocenie Ministra Środowiska

rozwiązaniem pojawiających się w związku z tym problemów była zmiana rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 marca 2000 r. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi uznał jednak, że zmiana rozporządzenia nie była możliwa z uwagi na kończący się okres programowania. Zdaniem Ministra zmiana ta musiałaby wiązać się z koniecznością zmiany Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o poinformowanie o sposobie rozwiązania tego problemu w ramach nowego okresu programowania w ramach PROW 2014–2020.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi (06.03.2014 r.) poinformowała, że kwestia dokonywania zalesień na obszarach Natura 2000 była już przedmiotem konsultacji pomiędzy Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi a Ministerstwem Środowiska w kontekście działania zalesieniowego PROW 2007–2013. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi podkreślało, iż w ramach działania „Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne”, grunty położone na obszarze Natura 2000 mogą być zalesione jedynie, jeżeli obszar ten posiada plan ochrony lub plan zadań ochronnych. W sytuacji gdy dany obszar Natura 2000 nie posiada ww. planów, wsparcie takich zalesień w ramach PROW 2007–2013 nie jest możliwe. Warunek ten wynika wprost z przepisów unijnych. Z chwilą opracowania odpowiednich planów ochrony będzie istniała możliwość zalesiania również na niektórych częściach obszarów Natura 2000, jeżeli nie będzie to kolidowało z zadaniami ochronnymi tych obszarów. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi nie jest resortem właściwym do rozstrzygania kwestii związanych z opracowaniem planów ochronnych lub planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000. Plan ochronny dla obszaru Natura 2000 ustanawia minister właściwy do spraw środowiska. Jeżeli chodzi o przyszły okres programowania na lata 2014–2020, zgodnie z wytycznymi KE, na terenach wyznaczonych jako Natura 2000 w ramach dyrektywy 2009/147/WE i dyrektywy 92/43/EWG jest dozwolone tylko zalesianie zgodne z celami zarządzania danym miejscem, zatwierdzone przez organ krajowy. W związku z powyższym, konieczne jest utrzymanie analogicznych warunków w przedmiotowym zakresie w ramach PROW 2014–2020, tak jak miało to miejsce w PROW 2007–2013.

33. Ministra Infrastruktury i Rozwoju (IV.7214.37.2014) z dnia 10 lutego 2014 r. – w sprawie ochrony przed „eksmisją na bruk”.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich nadal wpływają liczne skargi od obywateli dotyczące niedostatecznej, w ich ocenie, ochrony przed eksmisją na bruk. Negatywną ocenę obowiązujących regulacji podzielają również organizacje społeczne zajmujące się pomocą dla osób bezdomnych. Szczególny niepokój budzą skargi dotyczące osób eksmitowanych na podstawie przepisu Kodeksu postępowania cywilnego, zgodnie z którym komornik po bezskutecznym upływie 6 miesięcy, podczas których wstrzymał czynności egzekucyjne, oczekując na wskazanie dłużnikowi tymczasowego pomieszczenia, usuwa dłużnika do noclegowni, schroniska lub innej placówki zapewniającej miejsca noclegowe, powiadamiając właściwą gminę

o potrzebie zapewnienia dłużnikowi tymczasowego pomieszczenia. Z treści skarg wynika, że wiele eksmisji jest realizowanych do noclegowni i schronisk dla bezdomnych, z jednoczesnym powiadomieniem gminy „o potrzebie zapewnienia dłużnikowi tymczasowego pomieszczenia”. Osoby eksmitowane do schroniska lub noclegowni najczęściej rezygnują z pobytu w tych placówkach, stając się bezdomnymi. Z badanych spraw wynika, że problem eksmitowania do schroniska lub noclegowni dotyczy m.in. osób niepełnosprawnych, w tym na wózkach inwalidzkich, chorych psychicznie, kobiet w ciąży, w stosunku do których sąd nie orzekł o uprawnieniu do lokalu socjalnego tylko z tego powodu, że nie były lokatorami w rozumieniu przepisów ustawy o ochronie praw lokatorów, lub też eksmisja została orzeczona z lokalu niewchodzącego w skład publicznego zasobu mieszkaniowego. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o poinformowanie, czy w Ministerstwie są prowadzone analizy funkcjonowania w praktyce omawianych przepisów, a jeśli tak, to jakie jest stanowisko resortu w kwestii ewentualnej potrzeby ich doprecyzowania.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Infrastruktury i Rozwoju (28.02.2014 r.) stwierdził, że regulację dotyczącą prawa do lokalu socjalnego należy uznać za prawidłowo skonstruowaną. Odnosząc się do kwestii pozbawienia ochrony w postaci przyznania prawa do lokalu socjalnego w stosunku do osób, które utraciły tytuł prawny do lokalu niewchodzącego w skład publicznego zasobu mieszkaniowego albo nie były lokatorami w rozumieniu ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego, poinformował, że ustawa zakłada możliwość przyznania prawa do lokalu socjalnego w oparciu o badanie przez sąd z urzędu sytuacji rodzinnej i materialnej lokatora. W art. 14 ust. 4 ustawa wskazuje katalog osób, w stosunku do których przyznanie prawa do lokalu socjalnego jest dla sądu obligatoryjne, co oznacza, że sąd nie bada sytuacji majątkowej i rodzinnej tych osób. Tego przepisu nie stosuje się do osób, które utraciły tytuł prawny do lokalu niewchodzącego w skład publicznego zasobu mieszkaniowego, z wyjątkiem osób, które były uprawnione do używania lokalu na podstawie stosunku prawnego nawiązanego ze spółdzielnią mieszkaniową lub towarzystwem budownictwa społecznego. Wyłączenie stosowania przepisu art. 14 ust. 4 wobec osób, które utraciły tytuł prawny do lokalu niewchodzącego w skład publicznego zasobu mieszkaniowego nie przekreśla ochrony przed eksmisją przewidzianej w art. 14 ust. 3. Osoba, która samowolnie zajmuje lokal, i wobec której sąd nakazał opróżnienie lokalu, nie korzysta z ochrony przewidzianej w art. 14 ustawy, a ewentualne roszczenie o przyznanie prawa do lokalu socjalnego może opierać na podstawie art. 24 ustawy. Jeżeli sąd orzeka w wyroku nakazującym opróżnienie lokalu o braku uprawnienia do otrzymania lokalu socjalnego wobec osób, których nakaz dotyczy, uznaje tym samym, że ich sytuacja materialna pozwala na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych.

34. Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (II.517.1051.2014) z dnia 10 lutego 2014 r. – w sprawie skarg osób pozbawionych wolności na odbywanie kary w zakładzie karnym niewłaściwym ze względu na posiadaną podgrupę klasyfikacyjną.

Rzecznik otrzymuje wiele wniosków od osób pozbawionych wolności, skarżących się na odbywanie kary w zakładzie karnym niewłaściwym ze względu na posiadaną podgrupę klasyfikacyjną. Problem dotyczy głównie osób zakwalifikowanych do odbywania kary pozbawienia wolności w zakładzie karnym typu półotwartego, umieszczonych w zakładzie karnym typu zamkniętego. Czas pobytu skazanego w takich warunkach wynosi kilka lub nawet kilkanaście miesięcy. Jako przyczynę takiego stanu rzeczy wskazuje się najczęściej brak wolnych miejsc zakwaterowania w jednostkach właściwych ze względu na podgrupę klasyfikacyjną. Administracja więzienna, zgodnie z postanowieniami Kodeksu karnego wykonawczego, ma obowiązek zapewnienia skazanemu odbywania kary w zakładzie karnym właściwym ze względu na rodzaj, typ, system wykonywania kary lub zabezpieczenie. Przepisy przewidują także wyjątek od tej ogólnej zasady, który jednak stosowany jest zbyt często. Obowiązkiem administracji więziennej jest podejmowanie ciągłych działań, mających na celu znalezienie dla osadzonego miejsca zakwaterowania we właściwej jednostce penitencjarnej. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o podjęcie działań w celu zapewnienia respektowania prawa osób pozbawionych wolności do odbywania kary we właściwym zakładzie karnym.

Dyrektor Generalny Służby Więziennej (26.02.2014 r.) poinformował, że Służba Więzienna, kierując się zasadą indywidualizacji i humanitarnego sposobu wykonywania kary pozbawienia wolności, ma obowiązek zapewnić właściwe, określone przepisami, warunki bytowe osobom pozbawionym wolności, nie ma natomiast wpływu na stan zaludnienia jednostek penitencjarnych w skali kraju. Opisany w wystąpieniu przypadek miał miejsce w 2012 roku, tj. w czasie przeludnienia jednostek penitencjarnych. W celu uniknięcia sytuacji osadzania osób pozbawionych wolności w warunkach braku minimalnej powierzchni mieszkalnej, administracja więzienna zobligowana była do inicjowania zmian przeznaczenia jednostek penitencjarnych, dokonywania zmian ustalonej rejonizacji osadzania tymczasowo aresztowanych i skazanych wzywanych do udziału w czynnościach procesowych, czy też do wykorzystania instrumentów zawartych w przepisach dotyczących transportowania osób pozbawionych wolności. Biuro Informacji i Statystyki Centralnego Zarządu Służby Więziennej dostrzegło problem długiego oczekiwania na przetransportowanie skazanych z aresztów śledczych. W celu uniknięcia tego rodzaju sytuacji, z dniem 24 maja 2013 r. wprowadzono nowe zasady wydawania dyspozycji transportowych.

35. Marszałka Sejmu RP oraz Marszałka Senatu RP (I.600.1.2014) z dnia 11 lutego 2014 r. – w sprawie zapewnienia weryfikacji projektów ustaw pod kątem ich zgodności z ratyfikowanymi konwencjami międzynarodowymi dotyczącymi ochrony praw i wolności człowieka.

Sejm i Senat RP od dawna podejmują działania w sferze przestrzegania praw człowieka, w szczególności w obszarze wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Z informacji otrzymanych przez Rzecznika wynika, że Ministerstwo Spraw Zagranicznych zwróciło się do Marszałka Sejmu RP i Marszałka

Senatu RP z postulatem zmiany Regulaminów Sejmu i Senatu oraz zapewnienia weryfikacji poselskich i senackich projektów ustaw pod kątem ich zgodności z wymogami wynikającymi z Konwencji o ochronie praw człowieka oraz orzecznictwa ETPC. W ocenie Rzecznika taka zmiana może doprowadzić do poprawienia standardu przestrzegania praw człowieka w Polsce i z tego względu zasługuje na poparcie. Jednocześnie zasadne wydaje się rozszerzenie postulatów weryfikowania projektów aktów prawnych także na pozostałe ratyfikowane przez Polskę konwencje międzynarodowe dotyczące ochrony praw i wolności człowieka. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o podjęcie propozycji Ministerstwa Spraw Zagranicznych i zainicjowanie działań mających na celu dostosowanie przepisów Regulaminów Sejmu i Senatu.

36. Ministra Infrastruktury i Rozwoju (IV.7211.111.2014) z dnia 24 lutego 2014 r. – w sprawie problemów wynikających z częstych zmian przepisów ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych.

Od połowy 2007 roku, Rzecznik prowadzi korespondencję z ministrami kierującymi resortem budownictwa, dotyczącą problemów wynikających w praktyce z częstych zmian przepisów ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych. Resort podzielił szereg sygnalizowanych przez Rzecznika wątpliwości, jednak nie podjął w tym zakresie jakiegokolwiek inicjatywy ustawodawczej. Do zagadnień poruszanych przez Rzecznika należy kwestia rozliczania wkładów mieszkaniowych wpłaconych w związku z uzyskaniem spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu, zwracanych obecnie z powodu wygaśnięcia tego prawa. Brak jest także przepisów określających finansowe zasady przenoszenia własności mieszkań zakładowych, przejętych przez spółdzielnie mieszkaniowe. Nowelizacji wymagają przepisy wprowadzające zasadę, że lokal, do którego wygasło spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu może być zbyty przez spółdzielnię wyłącznie w trybie przetargu na ustanowienie odrębnej własności lokalu. Rzecznik w swoich wystąpieniach poruszała też problem związany z obrotem spółdzielczymi własnościowymi prawami do lokali znajdujących się w budynku wybudowanym na gruncie, do którego spółdzielnia nie przysługuje prawo własności lub użytkowanie wieczyste. Zagadnienia te dotyczą istotnych interesów członków spółdzielni, przede wszystkim interesów o charakterze majątkowym. Dodatkowo, obowiązek zmiany niektórych regulacji wynika wprost z orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się o rozważenie podjęcia zdecydowanych działań na rzecz uporządkowania stanu prawnego w dziedzinie spółdzielczości mieszkaniowej.

Minister Infrastruktury i Rozwoju (17.03.2014 r.) wyjaśnił, że z uwagi na stan zaawansowania prac legislacyjnych nad projektami ustaw dotyczących spółdzielczości, znajdujących się w Komisji Nadzwyczajnej do rozpatrzenia projektów ustaw z zakresu prawa spółdzielczego, zasadnym jest wsparcie jak najefektywniejszego procedowania tych projektów w Sejmie RP, a nie inicjowanie nowych działań w ramach rządowego procesu legislacyjnego. W tym celu Minister zwróci się do Przewodniczącego Komisji Nadzwyczajnej z prośbą o priorytetowe

potraktowanie tych rozwiązań prawnych zawartych w projektach, które odnoszą się do problemów poruszonych w wystąpieniu Rzecznika Praw Obywatelskich. Do wszystkich projektów ustaw dotyczących spółdzielni mieszkaniowych Rząd przyjął i przedstawił Sejmowi RP swoje stanowisko, odnosząc się do proponowanych rozwiązań prawnych oraz zastrzegając sobie możliwość zgłaszania uwag i propozycji zmian, co również powinno ułatwić i przyspieszyć prowadzenie prac parlamentarnych.

37. Ministra Zdrowia (I.501.14.2014) z dnia 24 lutego 2014 r. – w sprawie ochrony danych o stanie zdrowia.

W artykułach prasowych pojawiają się, niepokojące z punktu widzenia ochrony prywatności jednostki, informacje o szerokiej dostępności danych o stanie zdrowia obywateli dla przedsiębiorstw sektora ubezpieczeniowego i bankowego. Dane o stanie zdrowia są danymi wrażliwymi, dotyczą bowiem jednej z najbardziej intymnych sfer życia jednostki. Niewłaściwe przetwarzanie danych o stanie zdrowia może doprowadzić do naruszeń praw i wolności jednostki, a w szczególności niesie ze sobą ryzyko dyskryminacji. Rzecznik Praw Obywatelskich nie kwestionuje konieczności pozyskiwania przez podmioty prowadzące działalność ubezpieczeniową informacji o stanie zdrowia klientów. Jednak w ocenie Rzecznika ze względu na wrażliwy charakter tych danych, zasadne byłoby wyraźne sprecyzowanie, jakie dane i w jakich okolicznościach mogą być udostępniane. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o przedstawienie stanowiska w zasygnalizowanej sprawie.

Minister Zdrowia (31.03.2014 r.) poinformował, że Ministerstwo Zdrowia oraz Centrum Systemów Informacyjnych Ochrony Zdrowia, będące jednostką odpowiedzialną za informatyzację ochrony zdrowia tworzą rozwiązania w ramach Projektu P1 „Elektroniczna Platforma Gromadzenia, Analizy i Udostępniania zasobów cyfrowych o Zdarzeniach Medycznych”. W celu zapewnienia odpowiedniego zabezpieczenia danych pacjenta o stanie zdrowia została wprowadzona w obecnie procedowanym projekcie założeń projektu ustawy o systemie informacji w ochronie zdrowia oraz innych ustaw, propozycja udostępniania elektronicznej dokumentacji medycznej pacjentowi pracownikowi medycznemu jedynie w przypadku uzyskania zgody pacjenta. Ministerstwo Zdrowia i Centrum Systemów Informacyjnych Ochrony Zdrowia pozostają w stałym kontakcie z Generalnym Inspektorem Ochrony Danych, konsultując na bieżąco wprowadzane rozwiązania prawne, jak i zmiany wynikające z budowania systemów informatycznych w ochronie zdrowia. Odnosząc się do kwestii udzielania informacji o stanie zdrowia pacjentów zakładom ubezpieczeń, Minister wyjaśnił, że zarówno udostępnienie dokumentacji medycznej na podstawie ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta, jak i przekazanie informacji o stanie zdrowia na podstawie ustawy o działalności ubezpieczeniowej, może nastąpić wyłącznie za zgodą pacjenta.

38. Ministra Spraw Wewnętrznych (V.540.1.2014) z dnia 24 lutego 2014 r. – w sprawie polityki państwa wobec migrantów – obywateli Unii Europejskiej, którzy nie mogą uregulować kwestii pobytu w Polsce.

W kolejnym wystąpieniu dotyczącym sytuacji cudzoziemców pochodzących z państw członkowskich UE, którzy z powodu złej kondycji materialnej, niezdolności do podjęcia zatrudnienia i braku ubezpieczenia zdrowotnego nie są w stanie spełnić przesłanek do nabycia prawa pobytu na terytorium RP przez okres dłuższy niż 3 miesiące lub prawa stałego pobytu, Rzecznik wyraża wątpliwość, czy w podejściu państwa polskiego do migrantów znajdujących się w takiej sytuacji nie istnieje pewna luka. Odpowiedź udzielona przez Ministra Spraw Wewnętrznych na wcześniejsze wystąpienie w tej sprawie nie zawiera merytorycznego stanowiska. Za nieporozumienie Rzecznik uznaje wykładnię przepisu ustawy o działach administracji rządowej, która ogranicza właściwość resortu w sprawach migracji do kwestii związanych z wjazdem i pobytem na terytorium Polski cudzoziemców spoza UE. Rzecznik Praw Obywatelskich ponownie zwraca się o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Minister Spraw Wewnętrznych (17.03.2014 r.) poinformował, że resort prowadzi prace nad przygotowaniem „Vademecum postępowania wobec cudzoziemców o nieuregulowanym statusie”, jak również przygotował plan działań w przypadku napływu do Polski większych grup migrantów. W odniesieniu do kwestii zaangażowania resortu spraw wewnętrznych w kwestie związane z wjazdem i pobytem na terytorium RP obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej, Minister zapewnił, iż kwestie dotyczące tej grupy osób, a także sytuacji obywateli polskich korzystających ze swobody przepływu osób, uwzględniane są w sposób ciągły w polityce i działaniach resortu. Z uwagi na szeroki zakres tej problematyki, kształtowanie rozwiązań w tym obszarze odbywa się przy współpracy z innymi resortami właściwymi, w szczególności Ministerstwem Spraw Zagranicznych oraz Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej.

39. Ministra Administracji i Cyfryzacji (I.600.5.2014) z dnia 24 lutego 2014 r. – w sprawie dostępności witryn internetowych instytucji publicznych dla osób z niepełnosprawnościami.

Rzecznik Praw Obywatelskich opublikowała raport pt. „Dostępność witryn internetowych instytucji publicznych dla osób z niepełnosprawnościami. Analiza i zalecenia”, będący efektem badania dostępności około 3000 stron internetowych organów administracji publicznej, przeprowadzonego przez Fundację Instytut Rozwoju Regionalnego. Zaniepokojenie budzą wnioski płynące z przeprowadzonego badania. Żaden z badanych portali internetowych nie był w pełni dostępny dla osób z niepełnosprawnościami oraz innych osób narażonych na wykluczenie cyfrowe. W rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 12 kwietnia 2012 r. w sprawie Krajowych Ram Interoperacyjności, minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w postaci elektronicznej oraz minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych określono termin zapewnienia pełnej dostępności publicznych serwisów internetowych do końca maja 2015 r. Konieczne jest więc podjęcie wzmożonych działań na rzecz dostosowania publicznych stron internetowych do potrzeb osób narażonych na wykluczenie cyfrowe. Rzecznik Praw Obywatelskich

zwraca się do Ministra Administracji i Cyfryzacji z prośbą o wyjaśnienie, jakie środki zamierza przedsięwziąć w celu dotrzymania terminu zapewnienia pełnej dostępności publicznych serwisów internetowych.

40. Pełnomocnika Rządu do spraw Równego Traktowania (I.816.3.2014) z dnia 24 lutego 2014 r. – w sprawie prac nad nowelizacją ustawy o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania.

W maju 2012 r. Rzecznik Praw Obywatelskich przekazała uwagi dotyczące brzmienia i funkcjonowania w praktyce przepisów ustawy z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania. Rzecznik wskazała na niedostatki oraz niedoskonałości przepisów tej ustawy, wymagające interwencji ustawodawcy. Dane statystyczne Ministerstwa Sprawiedliwości dotyczące spraw sądowych, w których podstawą roszczenia były przepisy ustawy o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania, mogą świadczyć o tym, że ofiary dyskryminacji otrzymały narzędzie o dość niskim stopniu efektywności. Pełnomocnik Rządu do spraw Równego Traktowania, dzieląc opinię, co do słuszności postulatów zmian w ustawie, wskazała, że zakończenie swoich prac nad projektem nowelizacji ustawy przewiduje na koniec pierwszego kwartału 2013 r. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o udzielenie informacji o aktualnym stanie prac Rady Ministrów nad nowelizacją ustawy o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania oraz wynikach konsultacji międzyresortowych w sprawie przygotowania ratyfikacji Protokołu Nr 12 do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

41. Przewodniczącego Sejmowej Komisji Polityki Społecznej i Rodziny (III.7064.35.2014) z dnia 24 lutego 2014 r. – w sprawie warunków nabywania prawa do świadczeń rodzinnych.

Rzecznik Praw Obywatelskich nadal otrzymuje skargi od osób prowadzących gospodarstwo rolne, opiekujących się niepełnosprawnymi dziećmi i nieposiadających uprawnień do świadczeń opiekuńczych. Osoby te znajdują się w szczególnie trudnym położeniu, gdyż pomimo wyrażanego przez resort polityki społecznej stanowiska, że prowadzenie gospodarstwa rolnego nie stanowi negatywnej przesłanki do uzyskania prawa do świadczenia pielęgnacyjnego, nie mają możliwości dochodzenia swych praw z uwagi na utrwaloną linię orzecniczą sądów administracyjnych. Konieczna jest pilna interwencja ustawodawcy, jednoznacznie przesądzająca, że prowadzenie gospodarstwa rolnego przez rolnika nie stanowi negatywnej przesłanki do uzyskania prawa do świadczenia pielęgnacyjnego. Rzecznik przedstawia także inne problemy wymagające rozwiązania, dotyczące warunków nabywania prawa do świadczeń rodzinnych. Pierwsza kwestia dotyczy definicji dochodu utraconego, zawartej w ustawie o świadczeniach rodzinnych. Definicja ta nie przewiduje sytuacji zbycia gospodarstwa rolnego jako przesłanki do ustalenia faktycznego dochodu rodziny. Druga kwestia dotyczy wykluczenia z grona

uprawnionych do ubiegania się o świadczenie pielęgnacyjne osób, które mają ustalone prawo do emerytury, renty, renty rodzinnej z tytułu śmierci małżonka przyznanej w przypadku zbiegu prawa do renty rodzinnej i innego świadczenia emerytalno-rentowego, renty socjalnej, zasiłku stałego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego. W opinii Rzecznika istnieje potrzeba rozważenia możliwości wprowadzenia do ustawy o świadczeniach rodzinnych wyraźnej regulacji prawnej, umożliwiającej dokonanie wyboru korzystniejszego świadczenia w przypadku zbiegu uprawnień do świadczenia pielęgnacyjnego i świadczeń emerytalno-rentowych. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o rozważenie możliwości uwzględnienia powyższych problemów w toku prac nad nowelizacją ustawy o świadczeniach rodzinnych, prowadzonych przez Komisję Polityki Społecznej i Rodziny Sejmu RP.

42. Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (II.517.566.2014) z dnia 24 lutego 2014 r. – w sprawie zagwarantowania poszanowania praw osób pozbawionych wolności, z niepełnosprawnością intelektualną.

Sprawa niezapewnienia niepełnosprawnemu intelektualnie osadzonemu bezpieczeństwu osobistemu w areszcie śledczym, a także wpływające ostatnio do Biura RPO wnioski dotyczące trudności w funkcjonowaniu w środowisku więziennym osób upośledzonych umysłowo dowodzą, że istnieje potrzeba dokonania rzetelnej oceny przygotowania personelu więziennego do pracy z takimi osobami. Wychowawcy, lekarze i funkcjonariusze działu ochrony, mający bezpośredni kontakt z osadzonymi powinni dysponować wiedzą na temat upośledzenia umysłowego. We wnioskach kierowanych przez osadzonych z różnego rodzaju niepełnosprawnością przewija się problem braku zrozumienia ze strony przełożonych. Niezwykle ważne jest również kształtowanie właściwej postawy osób pozbawionych wolności wobec współosadzonych z niepełnosprawnością intelektualną. W ocenie Rzecznika zagwarantowanie realizacji praw osób z dysfunkcjami psychicznymi jest możliwe m.in. poprzez poszerzenie zakresu kształcenia pracowników Służby Więziennej. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o poinformowanie o zajętym stanowisku w przedstawionej sprawie.

43. Prezydenta RP, Marszałka Sejmu RP, Marszałka Senatu RP, Przewodniczącego Klubu Parlamentarnego Platforma Obywatelska, Przewodniczącego Klubu Parlamentarnego Prawo i Sprawiedliwość, Przewodniczącego Klubu Parlamentarnego Solidarna Polska, Przewodniczącego Klubu Parlamentarnego Polskie Stronnictwo Ludowe, Przewodniczącego Klubu Parlamentarnego Sojusz Lewicy Demokratycznej, Przewodniczącego Klubu Parlamentarnego Twój Ruch (II.518.15.2014) z dnia 25 lutego 2014 r. – w sprawie kompensaty państwowej przyznawanej ofiarom przestępstw.

Rzecznik Praw Obywatelskich niejednokrotnie wskazywała na pilną potrzebę nowelizacji ustawy o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw, bowiem obecna regulacja nie zapewnia ofiarom przestępstw realnej

pomocy, a nawet przyczynia się do ich wtórnej wiktymizacji. Badania nad ustawą uwidocznily nieprawidłowości w postępowaniach o przyznanie kompensaty państwowej. Do najważniejszych należy zaliczyć przypadki, gdy sąd zobowiązywał ofiarę do ustalenia danych personalnych, adresów i stanu majątkowego sprawców przestępstwa, czy gdy uczestnikami postępowania, wbrew przepisom ustawy, byli sprawcy przestępstwa, którzy w postępowaniu korzystali z pomocy adwokata jako swojego pełnomocnika, podczas gdy sąd odmawiał przydzielenia pełnomocnika ofierze. Wzór wniosku o przyznanie kompensaty jest bardzo niejasny i przysparza w praktyce wiele kłopotów. Ponadto ustawa nie przewiduje możliwości złożenia wniosku o przyznanie kompensaty przez osobę najbliższą w sytuacji, gdy w wyniku przestępstwa ofiara cierpi na dysfunkcje organizmu uniemożliwiające jej podejmowanie decyzji lub wyrażenie woli, a jednocześnie nie została ubezwłasnowolniona. Istotnym mankamentem ustawy jest również to, że ofiary przestępstw nie mogą otrzymać zaliczki na pokrycie kosztów związanych z usuwaniem szkód powstałych wskutek przestępstwa, np. kosztów leczenia. We wrześniu 2013 r. Minister Sprawiedliwości informował o pracach legislacyjnych nad projektem założeń projektu ustawy o zmianie ustawy o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw. Niestety, dotychczas nie nastąpiła nowelizacja omawianej ustawy. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o rozważenie podjęcia działań, które zapewniłyby należyłą ochronę praw ofiar przestępstw oraz ich godności.

44. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (I.711.4.2014) z dnia 25 lutego 2014 r. – w sprawie przepisów dotyczących wpisu na listę doradców rolniczych.

We wrześniu 2013 r. Rzecznik zwróciła uwagę na potrzebę dostosowania do standardów konstytucyjnych rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 maja 2008 r. w sprawie szkoleń dla podmiotów, których dotyczą działania objęte Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013, oraz doradzania odnośnie sporządzania dokumentacji niezbędnej do uzyskania pomocy finansowej, wydanego na podstawie art. 35 ust. 3 ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Zgodnie z upoważnieniem ustawowym, minister właściwy do spraw rozwoju wsi miał określić w rozporządzeniu zakres, warunki, sposób i tryb prowadzenia szkoleń dla podmiotów, których dotyczą działania objęte programem. Z pewnością upoważnienie ustawowe nie stanowiło delegacji ustawowej dla Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi do określenia w rozporządzeniu zasad, trybu i warunków, jakie należy spełnić, aby zostać wpisanym na listy: doradców rolnych, doradców rolnośrodowiskowych, ekspertów przyrodniczych oraz doradców leśnych. Zdaniem Rzecznika materia ta powinna zostać uregulowana na poziomie ustawowym. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi poinformował, że nie jest zasadne podejmowanie działań legislacyjnych w celu zmiany rozporządzenia, bowiem realizacja Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 zmierza ku zakończeniu i tym samym „wygaszaniu” będą podlegać czynności w zakresie doradzania odnośnie sporządzania

dokumentacji niezbędnej do uzyskania pomocy finansowej w ramach tego programu. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o poinformowanie, jak omawiany problem został uregulowany w kontekście nowych działań w ramach PROW 2014–2020.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi (13.03.2014 r.) uznał za niezasadną zmianę rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 maja 2008 r. w sprawie szkoleń dla podmiotów, których dotyczą działania objęte Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013, oraz doradzania odnośnie sporządzania dokumentacji niezbędnej do uzyskania pomocy finansowej, w celu dostosowania go do standardów konstytucyjnych. Upoważnienie ustawowe do wydania tego rozporządzenia upoważnia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi do określenia w drodze rozporządzenia nie tylko zakresu, warunków, sposobu i trybu prowadzenia szkoleń dla podmiotów, których dotyczą działania objęte programem, ale również warunków, sposobu i trybu doradzania w kwestii sporządzania dokumentacji niezbędnej do uzyskania pomocy. W ocenie Ministra rozporządzenie nie narusza art. 92 Konstytucji. Projekt rozporządzenia był przedmiotem uzgodnień międzyresortowych, w tym był opiniowany przez Rządowe Centrum Legislacji, które nie podniosło przekroczenia upoważnienia ustawowego. Sugestia dotycząca regulacji na poziomie ustawowym warunków wpisu na listę doradców rolnych, doradców rolno-środowiskowych, ekspertów przyrodniczych oraz doradców leśnych, zostanie wzięta pod rozwagę przy tworzeniu nowych przepisów regulujących Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020.

45. Przewodniczącego Komisji Polityki Społecznej i Rodziny Sejmu RP (III.7060.385.2014) z dnia 3 marca 2014 r. – w sprawie wykonania wyroku Trybunału Konstytucyjnego stwierdzającego niezgodność z Konstytucją przepisu ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Rzecznik obserwuje postępy prac w podkomisji nadzwyczajnej do rozpatrzenia senackiego projektu ustawy o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (druk nr 1187). Koncepcja ta ma na celu wykonanie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 lutego 2012 r. (sygn. akt K 5/11), stwierdzającego niezgodność art. 114 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z konstytucyjną zasadą zaufania obywateli do państwa i prawa. Senat RP w dniu 21 lutego 2013 r. uchwalił projekt ustawy o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (druk nr 192). Projekt ten wpłynął do Sejmu 25 lutego 2013 r. (druk nr 1187) i został skierowany do I czytania w Komisji Polityki Społecznej i Rodziny oraz Komisji Spraw Wewnętrznych. Dalsze prace powierzono podkomisji nadzwyczajnej powołanej do rozpatrzenia tego projektu. Rzecznik nie posiada informacji o stopniu zaawansowania jej prac. W opinii Rzecznika niezbędne jest pilne zakończenie prac legislacyjnych dotyczących uregulowania zasad weryfikacji prawomocnych decyzji rentowych w powszechnym systemie emerytalnym i systemach pochodnych, w sposób zgodny ze wskazaniem zawartymi w wyroku w sprawie K 5/11. Rzecznik Praw

Obywatelskich prosi o przekazanie informacji o przewidywanym terminie zakończenia prac komisyjnych nad projektem ustawy o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (druk nr 1187).

46. Prezesa Rady Ministrów (I.7030.3.2014) z dnia 6 marca 2014 r. – w sprawie braku jednoznacznych uregulowań prawnych dotyczących uprawnień do przejazdów ulgowych komunikacją miejską i komunikacją zbiorową dla uczniów.

Do Rzecznika wpływają skargi uczniów i ich rodziców dotyczące braku jednoznacznych uregulowań prawnych odnośnie uprawnień do przejazdów ulgowych komunikacją miejską, jak i komunikacją zbiorową dla uczniów oraz wymaganych dokumentów uprawniających do tych przejazdów. Kwestia przejazdów komunikacją miejską to zagadnienie normowane obecnie jedynie przez władze samorządowe w zakresie ich uprawnień do tworzenia prawa miejscowego. Jedynym wymogiem, powtarzającym się w przepisach prawa miejscowego wobec osób uczących się, jest obowiązek okazania legitymacji szkolnej. Wzór legitymacji szkolnej został określony w załączniku do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych. Jednak legitymacje zgodne z tym wzorem otrzymują jedynie uczniowie uczęszczający do szkół polskiego systemu oświaty. Na problemy z realizowaniem możliwości korzystania z ulgowych przejazdów komunikacją miejską natrafiają uczniowie realizujący obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązek szkolny i obowiązek nauki w szkołach i przedszkolach poza granicami kraju oraz w szkołach przy przedstawicielstwach państw obcych w Polsce. Z napływających do Rzecznika skarg wynika, że na problemy w tym zakresie napotykają również uczniowie tzw. szkół międzynarodowych w Polsce. Wskazany problem dotyczy także, poza uprawnieniami do przejazdów ulgowych środkami komunikacji miejskiej, przejazdów środkami komunikacji zbiorowej w odniesieniu do uczniów będących obywatelami polskimi, ale uczących się poza granicami kraju. Z wyjaśnień przedstawionych Rzecznikowi wynika, że brak jest porozumienia między poszczególnymi członkami Rady Ministrów. Niezbędne jest więc podjęcie działań na rzecz dokonania skutecznych uzgodnień międzyresortowych. Docelowe rozwiązania prawne powinny mieć na celu zapewnienie równoprawnego traktowania wszystkich uczniów bez względu na miejsce zamieszkania, rodzaj szkoły czy organ prowadzący szkołę. Konieczne jest zapewnienie równego traktowania w zakresie przyznawanych uprawnień dla uczniów będących obywatelami państw Unii Europejskiej, bądź będących członkami rodzin obywateli UE. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o zarządzenie uzgodnienia stanowisk członków Rady Ministrów w przedstawionej kwestii.

47. Ministra Obrony Narodowej (III.7044.8.2014) z dnia 6 marca 2014 r. – w sprawie przestrzegania praw obywatelskich oraz warunków służby w 14. dywizjonie artylerii samobieżnej.

W styczniu 2014 r. współpracownicy Rzecznika Praw Obywatelskich przebywali z wizytą w 14. dywizjonie artylerii samobieżnej w celu sprawdzenia przestrzegania

praw obywatelskich oraz zapoznania się z warunkami służby i szkolenia, a także najistotniejszymi problemami żołnierzy. Jednym z najważniejszych problemów są sprawy mieszkaniowe. W ocenie żołnierzy nieposiadających kwater, ustalony dla garnizonu współczynnik mieszkaniowy jest zdecydowanie zaniżony i nie odpowiada stawkom wynajmu kształtującym się na rynku lokalnym. Kolejnym problemem są kwestie związane z kierowaniem na kursy organizowane przez ośrodki szkolenia. Żołnierz delegowany na przeszkolenie musi zabrać ze sobą cały ekwipunek, niezależnie od tego, czy zabrany sprzęt zostanie wykorzystany podczas kursu. Stwierdzone braki w ekwipunku lub niejednolite wyposażenie mogą być powodem relegowania z kursu. Poruszono także sprawę szeregowych odchodzących po dwunastu latach służby. Podkreślono, że rekonwersja wobec tej grupy żołnierzy jest mało skuteczna. Trudna sytuacja finansowa żołnierzy powoduje, że często są zmuszeni zwracać się o zapomogi. W sytuacji długotrwałego leczenia żołnierza oraz jego najbliższych należy przedstawić dokumentację potwierdzającą poniesione koszty, a sami żołnierze nie mają środków finansowych na podjęcie leczenia. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o podjęcie działań w celu wyjaśnienia i rozwiązania przedstawionych problemów.

48. Ministra Spraw Wewnętrznych (III.7044.23.2014) z dnia 7 marca 2014 r. – w sprawie zasad naliczania ekwiwalentu za niewykorzystany urlop zawartych w ustawie o Policji.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się funkcjonariusz Policji ze skargą dotyczącą zasad naliczania ekwiwalentu za niewykorzystany urlop, o których mowa w ustawie o Policji. Skarżący podnosi, że regulacja przyjęta w ustawie ogranicza policjantom prawo do ekwiwalentu za niewykorzystany urlop. Wskazuje ponadto, że obowiązujący mechanizm obliczeń ekwiwalentu w Policji powoduje, że otrzymane świadczenie z tego tytułu stanowi jedynie ok. 73% wartości uposażenia otrzymywanego podczas urlopu wykorzystywanego w naturze. Dodatkowo podnosi, iż policjanci mają trudności w zakresie możliwości odbioru dni wolnych oraz urlopu niewykorzystanego w poprzednim roku, w terminie przewidzianym w ustawie o Policji. Zgodnie z ustawą ekwiwalent pieniężny za 1 dzień niewykorzystanego urlopu wypoczynkowego lub dodatkowego oraz za każde rozpoczęte 8 godzin niewykorzystanego czasu wolnego przysługującego w zamian za czas służby przekraczający normę 40-godzinnego tygodnia pracy w 3-miesięcznym okresie rozliczeniowym, ustala się w wysokości 1/30 części miesięcznego uposażenia zasadniczego wraz z dodatkami o charakterze stałym należnego na ostatnio zajmowanym stanowisku służbowym. Podobne rozwiązanie przewiduje rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 września 2005 r. w sprawie ekwiwalentów pieniężnych za niewykorzystane przez funkcjonariusza Straży Granicznej urlopy i czas wolny od służby. W wystąpieniu Rzecznik omawia także sposób naliczania ekwiwalentu za niewykorzystany urlop wypoczynkowy dla funkcjonariuszy innych służb mundurowych. W ocenie Rzecznika stosowanie przelicznika 1/30 uposażenia za 1 dzień niewykorzystanego urlopu może

ograniczać funkcjonariuszom konstytucyjne prawo do wypoczynku. Rekompensata pieniężna za niewykorzystany urlop powinna być adekwatna do maksymalnych norm czasu pracy. Obowiązujące w omawianym zakresie przepisy wywołują wątpliwości Rzecznika z punktu widzenia ich zgodności z Konstytucją. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się o podjęcie inicjatywy ustawodawczej w celu zmiany opisanego stanu rzeczy.

49. Przewodniczącej Komisji Nadzoru Audytowego (I.561.5.2014) z dnia 11 marca 2014 r. – w sprawie zaskarżenia przez Komisję Nadzoru Audytowego uchwał organów Krajowej Izby Biegłych Rewidentów, naruszających konstytucyjne prawa i wolności obywateli.

Z analizy skarg wpływających do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wynika, że zakres środków nadzorczych, jakimi dysponuje Komisja Nadzoru Audytowego nad legalnością uchwał organów Krajowej Izby Biegłych Rewidentów jest ograniczony, co powoduje, że obywatele nie mogą wzruszyć wewnętrznych aktów tego samorządu zawodowego naruszających ich konstytucyjne prawa i wolności. Przewidziany dla Komisji w ustawie o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz o nadzorze publicznym, termin 30 dni na zaskarżenie do sądu administracyjnego uchwał organów KIBR – w przypadku, gdy naruszają przepisy prawa, godzą w interes publiczny lub mają znamiona pomyłki bądź błędu – wydaje się być zbyt krótki. Zdaniem Rzecznika w celu zagwarantowania członkom samorządu zawodowego należytej ochrony ich praw i wolności, które zostały naruszone wskutek postanowień zawartych w uchwałach organów KIBR, uzasadniony jest postulat wydłużenia wskazanego terminu. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie.

50. Ministra Sprawiedliwości (BPK.511.51.2014) z dnia 12 marca 2014 r. – w sprawie realizacji obowiązku przeproszenia pokrzywdzonego przez skazanego, wobec którego zawieszono wykonanie kary.

Badane w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich sprawy ujawniły problem wykładni przepisu Kodeksu karnego, dotyczący określenia formy realizacji obowiązku przeproszenia pokrzywdzonego przez skazanego, wobec którego sąd zawiesił wykonanie kary. W praktyce orzeczniczej dość często orzeczenie tego obowiązku prowadzi do zobowiązania skazanego do złożenia oświadczenia odpowiedniej treści w środkach masowego przekazu. Zdaniem Rzecznika powyższa wykładnia może prowadzić w praktyce do nałożenia na skazanego w okresie próby obciążeń nieproporcjonalnych do popełnionego czynu, którym nie będzie on w stanie podołać ze względów finansowych. Celem omawianej regulacji kodeksowej jest przeproszenie pokrzywdzonego, które ma oddziaływać na sprawcę w sposób zapobiegawczo-wychowawczy, nie zaś upublicznienie orzeczenia. W efekcie środek ten może prowadzić do zarządzenia wykonania zawieszony kary. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o przedstawienie stanowiska w sprawie.

51. Ministra Obrony Narodowej (III.7044.18.2014) z dnia 17 marca 2014 r. – w sprawie przestrzegania praw obywatelskich oraz warunków służby żołnierzy w 16. batalionie powietrznodesantowym oraz Dowództwie 6. Brygady Powietrznodesantowej.

W styczniu 2014 r. współpracownicy Rzecznika Praw Obywatelskich przebywali z wizytą w 16. batalionie powietrznodesantowym oraz Dowództwie 6. Brygady Powietrznodesantowej w celu sprawdzenia przestrzegania praw obywatelskich oraz zapoznania się z warunkami służby i szkolenia żołnierzy. Szeregowi zawodowi jako podstawowy problem wskazywali regulacje prawne dotyczące służby kontraktowej. Coraz większej liczbie żołnierzy kończy się 12-letni okres służby kontraktowej. Ponadto żołnierze podnieśli problem skierowań do szkół podoficerskich. W ich ocenie łatwiej jest je otrzymać żołnierzom Narodowych Sił Rezerwowych niż żołnierzom po 10 latach służby na kontraktach. Wskazywali również na konieczność udziału w szkoleniu w pełnym wyposażeniu. Podoficerowie poruszyli problem trudnych warunków służby pełnionej w budynkach wymagających remontu generalnego. Żołnierze we własnym zakresie dokonują drobnych remontów, jednak jest to niewystarczające. Dodatkowo oficerowie przedstawili swoje zastrzeżenia dotyczące szkoleń w wojsku. Oficerowie wskazywali na trudności w zakresie wyposażenia oraz bazy szkoleniowej. Podniesiony został również problem żołnierzy przyjętych początkowo do batalionu desantowo-szturmowego, którzy obecnie, po przekształceniu w 6. Brygadę Powietrznodesantową, mają obowiązek oddawania skoków spadochronowych. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o przedstawienie stanowiska w sprawie.

52. Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (KMP.571.56.2014) z dnia 18 marca 2014 r. – w sprawie zasad postępowania z osadzonymi podejmującymi próby samobójcze lub dokonującymi samookaleczeń.

Wątpliwości Rzecznika budzi pozostawienie, mimo wprowadzenia instrukcji Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w sprawie zapobiegania samobójstwom osób pozbawionych wolności, zapisów zarządzenia Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia i organizacji pracy penitencjarnej oraz zakresów czynności funkcjonariuszy i pracowników działów penitencjarnych i terapeutycznych. Regulacje te w odmienny sposób określają procedurę postępowania wobec osadzonych dokonujących próby samobójczej. Zgodnie z zarządzeniem należy najpierw sporządzić wniosek o ukaranie osoby dokonującej aktu autoagresji karą dyscyplinarną, a dopiero potem rozważyć, czy możliwe jest odstąpienie od wymierzenia kary, w przypadku gdy podłożem autoagresji był stan emocjonalny. W instrukcji natomiast taki obowiązek nie został wskazany. Z postanowień Kodeksu karnego wykonawczego wynika, że odpowiedzialność dyscyplinarna i finansowa (związana z kosztami leczenia) może dotyczyć tylko tych osób, które w celu wymuszenia określonej decyzji czy postępowania organu wykonawczego lub uchylecia się od obowiązku powodują u siebie uszkodzenie ciała. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o rozważenie celowości wprowadzenia zasad

ujednolicających praktykę postępowania z osadzonymi podejmującymi próby samobójcze lub dokonującymi samookaleczeń, w sposób gwarantujący wykluczenie z grona karanych za to zawinienie tych osadzonych, którzy nie popełnili go instrumentalnie.

53. Ministra Sprawiedliwości oraz Prokuratora Generalnego (II.518.6.2014) z dnia 18 marca 2014 r. – w sprawie stosowania przez sądy nakazu opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym i zakazu zbliżania się do pokrzywdzonego.

W zainteresowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich pozostaje kwestia związana ze stosowaniem przez organy ścigania środków zapobiegawczych w postaci nakazu opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, dozoru Policji pod warunkiem opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym oraz dozoru Policji z jednoczesnym zobowiązaniem do powstrzymania się od kontaktu z pokrzywdzonym, a także kwestia stosowania przez sądy środków karnych i środków probacyjnych w postaci nakazu opuszczania lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym i zakazu zbliżania się do pokrzywdzonego. Dostrzec można tendencję wzrostową w stosowaniu tych środków, co ma istotne znaczenie dla ofiar przemocy w rodzinie. Biorąc jednak pod uwagę ogólną liczbę postępowań i skazań za przestępstwo znęcania, wydaje się, że środki te nie są wykorzystywane optymalnie. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o poinformowanie o zajęтым stanowisku w sprawie.

Prokurator Generalny (27.03.2014 r.) poinformował, że z materiałów uzyskanych z prokuratur apelacyjnych i okręgowych, które w 2013 roku przeprowadziły stosowne kontrole, wynika, iż w żadnej z jednostek rejonowych nie stwierdzono nieprawidłowej praktyki w zakresie stosowania środków zapobiegawczych wobec sprawców przestępstw związanych z przemocą w rodzinie. Ponieważ w pojedynczych przypadkach kontrolujący zwrócili uwagę na potrzebę rozważenia zastosowania środka zapobiegawczego, można wysnuć wniosek, iż prokuratorzy nie w pełni wykorzystywali proceduralne możliwości ochrony pokrzywdzonego przed ewentualnym działaniem podejrzanego, zwłaszcza w zakresie stosowania nakazu opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym.

W wytycznych z dnia 21 grudnia 2011 r., dotyczących zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, Prokurator Generalny polecił rozważenie zasadności zastosowania środka zapobiegawczego w postaci nakazu opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, w każdej sprawie prowadzonej przeciwko podejrzanemu o przestępstwo związane z przemocą w rodzinie, w przypadku braku przesłanek do wystąpienia z wnioskiem o zastosowanie środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania. W kolejnych wytycznych Prokuratora Generalnego z dnia 18 grudnia 2013 r. polecenie zostało powtórzone, co powinno wpłynąć na prawidłowe kształtowanie się praktyki prokuratorskiej.

54. Ministra Spraw Zagranicznych (I.7030.8.2014) z dnia 18 marca 2014 r. – w sprawie zapewnienia równego dostępu do edukacji dzieciom pracowników służby zagranicznej.

Z analizy przepisów ustawy o służbie zagranicznej wynika, że prawo zwrotu opłat za naukę dzieci przysługuje tylko wtedy, gdy w państwie przyjmującym dzieci nie mają możliwości uczęszczania do bezpłatnej publicznej szkoły typu podstawowego lub średniego. Zwrot kosztów nauki nie obejmuje zatem obowiązkowego przygotowania przedszkolnego. Z korespondencji prowadzonej z Ministerstwem Spraw Zagranicznych wynika, że Ministerstwo nie prowadzi obecnie prac zmierzających do zmiany obowiązującego stanu prawnego. W ocenie Rzecznika opisywana regulacja może prowadzić do naruszania konstytucyjnej gwarancji równego dostępu do nauki. Zgodnie z ustawą o służbie zagranicznej, dzieci pracowników służby zagranicznej mają prawo do bezpłatnego realizowania obowiązku nauki, także w sytuacji, w której państwo przyjmujące nie gwarantuje podobnego standardu swoim obywatelom. Charakter prawny obowiązku szkolnego i rocznego obowiązku przedszkolnego jest identyczny. Przygotowanie przedszkolne jest zatem objęte konstytucyjną gwarancją równego, powszechnego i bezpłatnego dostępu do nauki. Brakuje podstaw do różnicowania sytuacji prawnej dzieci w zależności od tego, czy realizują one obowiązek nauki przez spełnianie obowiązku szkolnego, czy przez realizację obowiązkowego przygotowania przedszkolnego. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o zajęcie stanowiska w opisanym sprawie.

55. Komendanta Głównego Policji (I.613.4.2014) z dnia 18 marca 2014 r. – w sprawie wprowadzenia jednolitych zasad zabezpieczenia zgromadzeń publicznych przez Policję.

Organizatorzy comiesięcznego przejazdu rowerowego (tzw. Masy krytycznej) wskazali w skardze do Rzecznika, iż policjanci zabezpieczający przejazd wymagają od uczestników poruszania się zgodnie z przepisami ustawy Prawo o ruchu drogowym. Takich wymogów nie egzekwuje się od innych zgromadzeń np. przejazdów rolkarzy, którym policjanci zapewniają możliwość swobodnego przejazdu, z pierwszeństwem przed pozostałymi uczestnikami ruchu drogowego. Wydaje się, że ze względu na stosowanie odmiennych sposobów i zasad zabezpieczenia przez policjantów zgromadzeń polegających na przejeździe rowerowym, co dodatkowo wywołuje u organizatorów i uczestników poczucie nierównego traktowania przez organy państwa, konieczne jest ujednoczenie zasad zabezpieczenia przez policjantów takich zgromadzeń. Powszechną praktyką w trakcie odbywania się zgromadzeń jest zajmowanie przez uczestników całego pasa jezdni i nieprzestrzeganie zasad ruchu drogowego. Pozwala to nie tylko na zapewnienie odpowiedniego komfortu uczestnikom, ale przede wszystkim zwiększa bezpieczeństwo zgromadzenia i pozostałych osób biorących udział w ruchu drogowym. Wolność organizowania pokojowych zgromadzeń i uczestniczenia w nich jest zagwarantowana w Konstytucji. Zadaniem państwa jest właściwe zabezpieczenie możliwości organizowania

i uczestniczenia w pokojowych zgromadzeniach. Tym samym, organy państwa mają obowiązek podjąć wszelkie działania zmierzające do pełnego urzeczywistnienia wolności zgromadzeń, ułatwiając obywatelom korzystanie z niej. Obowiązkiem władz publicznych jest nie tylko usunięcie przeszkód w zakresie korzystania z tak określonej sfery wolności i zaniechanie nieuzasadnionej ingerencji w tę sferę, ale również podjęcie pewnych kroków pozytywnych mających na celu urzeczywistnienie tego prawa. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o rozważenie wprowadzenia jednolitych zasad zabezpieczenia przez policjantów zgromadzeń publicznych.

56. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (III.553.1.2014) z dnia 19 marca 2014 r. – w sprawie ograniczeń w dofinansowaniu do wypoczynku dzieci przebywających w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, rodzinie zastępczej oraz rodzinnym domu dziecka.

Na tle skarg wpływających do Rzecznika ujawnił się problem związany z ograniczeniem w uzyskaniu dofinansowania do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dzieci przebywających w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, rodzinie zastępczej oraz rodzinnym domu dziecka jedynie dla dzieci w wieku od 6. do 18. roku życia. Ograniczenie powyższe jest w opinii Rzecznika nieuzasadnione. Skoro ustawodawca uznał za celowe udzielanie wsparcia opiekunom z pieczy zastępczej w pokrywaniu wydatków związanych z wypoczynkiem dzieci poza miejscem zamieszkania, to nie znajduje racjonalnego uzasadnienia wyeliminowanie z kręgu uprawnionych do uzyskania takiego dofinansowania dzieci w wieku poniżej 6 lat i powyżej 18. roku życia, które również są wychowankami pieczy zastępczej. Bez znaczenia jest okoliczność, kto i w jakiej formie organizuje dzieciom wyjazd, gdyż ustawa nie wprowadza takiego kryterium. Jeśli intencją ustawodawcy było dofinansowanie jedynie wyjazdów zorganizowanych dla dzieci przez uprawnione podmioty – np. kolonie, zimowiska, itp., powinien to wprost określić w ustawie. Przyjęte rozwiązanie w ocenie Rzecznika godzi w zagwarantowaną konstytucyjnie zasadę równości. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o rozważenie możliwości podjęcia inicjatywy legislacyjnej zmierzającej do skutecznego zabezpieczenia praw dzieci przebywających w pieczy zastępczej.

57. Ministra Sprawiedliwości (I.511.9.2014) z dnia 19 marca 2014 r. – w sprawie braku procedur dotyczących wnoszenia zażalenia na decyzję, w przedmiocie odmowy wszczęcia postępowania dyscyplinarnego wobec notariusza, podjętą przez radę izby notarialnej.

Z treści skarg otrzymanych przez Rzecznika oraz z brzmienia ustawy – Prawo o notariacie wynika, że w przypadku, gdy rada izby notarialnej lub Minister Sprawiedliwości, po przeprowadzeniu czynności wyjaśniających, stwierdzą, że nie istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia przez notariusza przewinienia dyscyplinarnego, to ich działanie może ograniczyć się do zaniechania złożenia wniosku o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego. Nie jest przy tym wymagane

wydanie postanowienia lub podjęcie stosownej uchwały w tym przedmiocie, które mogłyby podlegać zaskarżeniu przez osobę pokrzywdzoną działaniem notariusza. Z pism skarżących wynika, że nawet w przypadkach, gdy rada izby notarialnej z własnej inicjatywy podejmie uchwałę o odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego wobec notariusza, to i tak w ustawie o notariacie brak jest wyraźnego określenia organu II instancji właściwego do rozpoznania zażalenia osoby pokrzywdzonej działaniem notariusza. Tymczasem osoby pokrzywdzone działaniem adwokata czy radcy prawnego mają zagwarantowany środek prawny umożliwiający im wniesienie zażalenia na decyzję rzecznika dyscyplinarnego o odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, która rozpatrywana jest przez sąd dyscyplinarny I instancji. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o zajęcie stanowiska, co do przedstawionej problematyki oraz rozważenie podjęcia właściwych zmian legislacyjnych w tym zakresie.

58. Prezesa Naczelnej Rady Lekarskiej (V.7014.36.2014) z dnia 19 marca 2014 r. – w sprawie niskiego zainteresowania lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej szkoleniami z zakresu opieki geriatrycznej.

Do priorytetów swojej działalności Rzecznik Praw Obywatelskich zalicza pomoc osobom starszym. Przedmiotem szczególnego zainteresowania Rzecznika są problemy osób starszych w obszarze ochrony zdrowia. Jedną z istotnych kwestii w tym zakresie jest odpowiednie przygotowanie kadr medycznych. Od 1 marca 2012 r. do 2015 r. Departament Pielęgniarek i Położnych Ministerstwa Zdrowia w partnerstwie z Centrum Medycznym Kształcenia Podyplomowego realizują projekt pn. „Wsparcie kształcenia ustawicznego personelu medycznego w zakresie opieki geriatrycznej”, współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Celem projektu jest poprawa opieki nad osobami w wieku podeszłym w Polsce poprzez podniesienie kompetencji (szkolenie) kadr medycznych w zakresie opieki geriatrycznej. Problemem okazuje się niskie zainteresowanie lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej prezentowaną ofertą szkoleniową. Projekt skierowany jest także do pielęgniarek, fizjoterapeutów, opiekunów medycznych oraz terapeutów środowiskowych. Wśród tych grup zawodowych obserwowane jest duże zainteresowanie szkoleniami. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o zbadanie przyczyn niskiego zainteresowania szkoleniami lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej oraz o pomoc w zwiększeniu udziału lekarzy w szkoleniach z zakresu geriatry.

59. Ministra Finansów i Prezesa Krajowej Rady Biegłych Rewidentów (I.561.5.2014) z dnia 19 marca 2014 r. – w sprawie możliwości usunięcia biegłego rewidenta z rejestru w sposób inny niż na drodze postępowania dyscyplinarnego oraz w sprawie ograniczeń prawa kandydata na biegłego rewidenta wglądu do własnej pracy egzaminacyjnej.

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuje skargi wskazujące, iż aktualny kształt ustawy o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do

badania sprawozdań finansowych oraz o nadzorze publicznym, dopuszcza możliwość usunięcia biegłego rewidenta z rejestru – w przypadku utraty przez niego waloru nieposzlakowanej opinii oraz dawania rękojmi prawidłowego wykonywania zawodu – w inny sposób niż na drodze postępowania dyscyplinarnego. Obecny kształt procedury dotyczącej skreślenia biegłego rewidenta z rejestru, niezapewniający mu prawa do obrony, budzi poważne wątpliwości Rzecznika Praw Obywatelskich. W ocenie Rzecznika w sytuacji, gdy biegły rewident uchybił swoim obowiązkom etycznym powinien zostać pociągnięty do odpowiedzialności dyscyplinarnej, nie zaś pozbawiony prawa do wykonywania zawodu na skutek samoistnej uchwały Krajowej Rady Biegłych Rewidentów. Uniemożliwienie biegłemu rewidentowi dalszego wykonywania zawodu powinno odbywać się zgodnie z procedurą gwarantującą mu zajęcie własnego stanowiska wobec opinii Krajowej Rady Biegłych Rewidentów oraz obronę swych praw i interesów, co jest możliwe tylko w trakcie postępowania dyscyplinarnego. Wątpliwości Rzecznika budzi także regulacja ustawy o biegłych rewidentach, która przewiduje możliwość odwołania członków Krajowego Sądu Dyscyplinarnego oraz Krajowego Rzecznika Dyscyplinarnego przed upływem kadencji, co może nie pozwalać na zapewnienie niezależności tych organów. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się w tej sprawie o zajęcie stanowiska przez Ministra Finansów.

W wystąpieniu do Prezesa Krajowej Rady Biegłych Rewidentów Rzecznik sygnalizuje problem niezasadnego ograniczenia prawa wglądu do własnej pracy egzaminacyjnej kandydatów na biegłych rewidentów. Kwestia ta była przedmiotem skargi do Rzecznika Praw Obywatelskich. Rzecznik podziela wątpliwości skarżącego, bowiem przepisy Konstytucji zapewniają obywatelowi możliwość dostępu do wszelkich danych zbieranych na jego temat oraz prawo do weryfikowania ich zgodności z prawdą. Ograniczenie tego prawa może określić jedynie ustawa w sytuacji, gdy przemawiają za tym względy ochrony innych konstytucyjnych wartości. W przedmiotowej sprawie obywatel ma więc prawo do utrwalenia treści własnej pracy egzaminacyjnej w dowolny sposób. Przepisy ustawy o biegłych rewidentach nie przewidują żadnych ograniczeń odnoszących się do formy sporządzania kopii pracy egzaminacyjnej. Ustawa nie przewiduje też ograniczeń czasowych wobec osób mających wgląd do własnych prac egzaminacyjnych. Ograniczenia zawarte są natomiast w załączniku do uchwały Komisji Egzaminacyjnej w sprawie postępowania w zakresie udostępniania do wglądu prac egzaminacyjnych, w którym wprowadzono ograniczenie czasowe udostępnienia prac do wglądu, zakaz sporządzania notatek z prac egzaminacyjnych, a także zakaz udzielania kandydatom informacji o prawidłowych odpowiedziach do testów i pytań egzaminacyjnych. Przyjęte rozwiązanie uniemożliwia w ocenie skarżącego skuteczne odwołanie się od negatywnego wyniku egzaminu. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie.

60. Ministra Sprawiedliwości (IV.7214.37.2014) z dnia 20 marca 2014 r. – w sprawie stosowania przepisów zapobiegających „eksmisjom na bruk”.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich nadal wpływają skargi dotyczące eksmisji po bezskutecznym upływie 6 miesięcy oczekiwania na dostarczenie tymczasowego pomieszczenia przez gminę. Bardzo wiele eksmisji jest realizowanych do noclegowni i schronisk dla bezdomnych, z jednoczesnym powiadomieniem gminy o potrzebie zapewnienia dłużnikowi tymczasowego pomieszczenia. Osoby eksmitowane do schroniska bądź noclegowni najczęściej rezygnują z pobytu w tych placówkach, stając się bezdomnymi. Rzecznik sygnalizowała ten problem Ministrowi Infrastruktury i Rozwoju w wystąpieniu z dnia 10 lutego 2014 r., jednak w odpowiedzi zasugerowano przedstawienie sprawy Ministrowi Sprawiedliwości. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o zajęcie stanowiska w sprawie, a także poinformowanie, czy w Ministerstwie Sprawiedliwości prowadzony jest monitoring realizacji wyroków nakazujących opróżnienie mieszkania bez uprawnienia do lokalu socjalnego dla dłużnika, a jeśli tak, to o wskazanie, w jaki sposób nowe przepisy wpłynęły na szybkość i skuteczność postępowań egzekucyjnych oraz jaki odsetek spraw kończy się usunięciem dłużnika do noclegowni lub schroniska z powodu niewskazania przez gminę w terminie 6 miesięcy tymczasowego pomieszczenia.

61. Ministra Infrastruktury i Rozwoju (IV.7211.206.2014) z dnia 20 marca 2014 r. – w sprawie zasad liczenia głosów podczas głosowania na walnym zgromadzeniu spółdzielni mieszkaniowej.

Na tle spraw wpływających do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich powstała wątpliwość dotycząca zasad liczenia głosów podczas głosowania na walnym zgromadzeniu spółdzielni mieszkaniowej. W statutach wielu spółdzielni przyjęto zasadę określoną w ustawie – Prawo spółdzielcze, że przy obliczaniu wymaganej większości głosów dla podjęcia uchwały uwzględnia się tylko głosy oddane za i przeciw uchwale. Głosów „wstrzymujących się” w ogóle się nie uwzględnia. Natomiast zgodnie z przepisem ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, uchwałę uważa się za podjętą, jeżeli była poddana pod głosowanie wszystkich części walnego zgromadzenia, a za uchwałą opowiedziała się wymagana w ustawie lub w statucie większość ogólnej liczby członków uczestniczących w walnym zgromadzeniu. W ocenie Rzecznika regulacja zawarta w ustawie o spółdzielniach mieszkaniowych modyfikuje ogólną zasadę określoną w Prawie spółdzielczym w zakresie obliczania większości głosów dla podjęcia uchwały przez walne zgromadzenie spółdzielni mieszkaniowej. Z przepisu tego wynika, że głosów oddanych za uchwałą musi być więcej niż łącznie głosów przeciw uchwale i głosów „wstrzymujących się”. W związku z tym powstaje wątpliwość, czy prawnie dopuszczalne jest zamieszczanie w statutach spółdzielni mieszkaniowych postanowienia, które w odniesieniu do uchwał walnego zgromadzenia stanowi powtórzenie reguły określonej w Prawie spółdzielczym. Takie postanowienie statutu może być oceniane jako nieważne z uwagi na jego sprzeczność z przepisem ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o rozważenie potrzeby doprecyzowania treści przepisu ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, tak aby nie stwarzał on w praktyce możliwości dokonywania rozbieżnych interpretacji.

62. Ministra Sprawiedliwości (I.501.96.2014) z dnia 21 marca 2014 r. – w sprawie sporządzania wokand sądowych.

W odpowiedzi na wystąpienie Rzecznika z 2013 r. w sprawie wokand sądowych, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości poinformował o trwających pracach nad rozporządzeniem – Regulamin urzędowania sądów powszechnych, w którym w odmienny sposób zostanie uregulowane sporządzanie wokand sądowych. W ocenie Rzecznika kwestia sporządzania wokand wymaga pilnej zmiany przepisów. Praktyka wyświetlania elektronicznych wokand przy wejściu do sądów, a także na stronach internetowych sądów znacząco zwiększa ryzyko upublicznienia danych osobowych ofiar przestępstw seksualnych oraz danych świadków i stron w innych sprawach, w których charakter wymaga szczególnej ochrony (np. w sprawach o ubezwłasnowolnienie). Obecna regulacja znajdująca się w zarządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 grudnia 2003 r. w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej, która przewiduje sporządzanie wokand w każdej sprawie, niezależnie od utajnienia jej przebiegu, w tym umieszczanie na niej danych osobowych świadków – osób poszkodowanych przestępstwem, może stanowić nieproporcjonalną ingerencję w prawo do prywatności i związane z nim prawo do ochrony danych osobowych. Wątpliwości budzi także ranga aktu, w którym uregulowane zostało przetwarzanie danych osobowych. Z Konstytucji wynika bowiem nakaz regulowania tej kwestii w powszechnie obowiązującym akcie prawnym. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o poinformowanie o stanie prac nad wspomnianym rozporządzeniem.

63. Ministra Infrastruktury i Rozwoju (IV.7211.56.2014) z dnia 24 marca 2014 r. – w sprawie doprecyzowania przepisów regulujących zasady sprzedaży mieszkań powstałych przy udziale preferencyjnego kredytu.

W dniu 11 października 2011 r. weszła w życie ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o niektórych formach popierania budownictwa mieszkaniowego oraz ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, której celem było umożliwienie przekształcania praw do lokali mieszkalnych w zasobach towarzystw budownictwa społecznego oraz spółdzielni wybudowanych przy wsparciu preferencyjnego kredytu udzielonego ze środków Krajowego Funduszu Mieszkaniowego lub Banku Gospodarstwa Krajowego w ramach realizacji programów rządowych popierania budownictwa mieszkaniowego. Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wciąż napływają skargi od obywateli, którzy liczyli na otwarcie im drogi do wykupienia na własność zajmowanych lokali mieszkalnych wybudowanych przy wsparciu preferencyjnego kredytu, a także od notariuszy, wskazujących na problemy, które wyłoniły się w związku z nowymi regulacjami prawnymi wprowadzonymi tą ustawą i poddających krytycznej ocenie zawarte w niej rozwiązania. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o poinformowanie, na jakim etapie znajdują się obecnie prace legislacyjne dotyczące nowelizacji ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o niektórych formach popierania budownictwa mieszkaniowego

oraz ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, jak również o wskazanie, jakie propozycje zostały zgłoszone w tym zakresie przez resort.

64. Ministra Sprawiedliwości (IV.7000.178.2014) z dnia 26 marca 2014 r. – w sprawie sposobu realizacji tytułu wykonawczego nakazującego wydanie rzeczy lub jej części współwłaścicielowi, który nią nie włada.

Rzecznik Praw Obywatelskich, po analizie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, zauważa, że projekt ustawy nie zawiera przepisu zmieniającego art. 624 Kodeksu postępowania cywilnego w zakresie postulowanym przez Rzecznika. W uzasadnieniu projektu ustawy znalazła się natomiast adnotacja uzasadniająca postulowaną przez Rzecznika zmianę. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o wyjaśnienie tej nieścisłości.

65. Prezesa Rady Ministrów (III.7040.16.2014) z dnia 27 marca 2014 r. – w sprawie uregulowania zawartego w ustawie o instytutach badawczych, dotyczącego zakazu podległości służbowej osób spokrewnionych i spowinowaconych.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynął wniosek o zaskarżenie art. 39 ust. 2 ustawy o instytutach badawczych, jako niezgodnego z szeregiem wzorców konstytucyjnych. Zgodnie z kwestionowanym przepisem w instytucie nie może istnieć stosunek podległości służbowej między małżonkami oraz osobami pozostającymi ze sobą w stosunku pokrewieństwa do drugiego stopnia włącznie lub powinowactwa pierwszego stopnia oraz w stosunku przysposobienia, opieki lub kurateli. Tego rodzaju zakaz funkcjonuje w wielu pragmatykach pracowniczych, a także w niektórych pragmatykach służbowych. Wprowadzony mechanizm w swoich założeniach ma zapewnić równe traktowanie wszystkich pracowników (funkcjonariuszy) objętych daną ustawą oraz eliminować źródła konfliktu interesów wynikającego z podległości służbowej osób spokrewnionych i spowinowaconych. Ma również przeciwdziałać zjawiskom nepotyzmu lub kumoterstwa rodzinnego. Wprowadzenie takich zakazów można uznać za uzasadnione. Rodzi się jednak wątpliwość, czy przyjęte regulacje prawne są właściwie sformułowane, zwłaszcza że niektóre pragmatyki pracownicze ograniczają taki zakaz do powstania stosunku bezpośredniej podległości służbowej. W ustawie o szkolnictwie wyższym i ustawie o pracownikach samorządowych nie chodzi o każdy stosunek podległości służbowej, ale tylko o stosunek bezpośredniej podległości służbowej. Jeszcze bardziej liberalne rozwiązanie przyjęto w ustawie o służbie zagranicznej. W ocenie Rzecznika wskazane jest dokonanie przeglądu obowiązujących pragmatyk pracowniczych, a także służbowych, w celu weryfikacji zakresów przedmiotowych zakazów, a także rozważenia złagodzenia tych zakazów na wzór przyjęty w ustawie o szkolnictwie wyższym i ustawie o pracownikach samorządowych, z jednoczesnym uwzględnieniem możliwości przyjęcia regulacji wskazanych w ustawie o służbie zagranicznej. Ograniczenie zakazu w poszczególnych pragmatykach do powstania stosunku bezpośredniej podległości służbowej przy jednoczesnym dopuszczeniu wyjątków w sytuacjach szczególnych, np. do decyzji Ministra, zaspokajałoby aktualne potrzeby w tym zakresie.

III. Kasacje oraz skargi kasacyjne do Sądu Najwyższego, przystąpienia do postępowań przed sądami powszechnymi

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich wniosła następujące kasacje do Sądu Najwyższego:

II.510.42.2014 z dnia 13 stycznia 2014 r. – kasacja na rzecz B. N. od prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w W.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu orzeczeniu rażące naruszenie prawa procesowego, mające istotny wpływ na treść orzeczenia, polegające na zarządzeniu wykonania warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności – bez wysłuchania skazanego, który nie został prawidłowo zawiadomiony o terminie posiedzenia, gdyż zawiadomienie to zostało wysłane na jego adres domowy, podczas gdy w tym czasie był on pozbawiony wolności, co w konsekwencji stanowiło naruszenie jego prawa do obrony w postępowaniu wykonawczym. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego postanowienia Sądu Rejonowego w W. i umorzenie postępowania wykonawczego, wobec zatarcia skazania.

II.511.216.2014 z dnia 22 stycznia 2014 r. – kasacja na rzecz R. Z. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Ł., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w Ł.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu orzeczeniu rażące naruszenie prawa procesowego, polegające na utrzymaniu w mocy wyroku Sądu Rejonowego w Ł., w części uznającej oskarżonego za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu, pomimo zaistnienia po wydaniu wyroku przez sąd pierwszej instancji negatywnej przesłanki procesowej w postaci przedawnienia karalności, co stanowi bezwzględną przesłankę odwoławczą. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w Ł. w zaskarżonej części i umorzenie postępowania, wobec przedawnienia karalności.

II.511.258.2014 z dnia 5 lutego 2014 r. – kasacja na rzecz A. R. od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w Ś.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego procesowego, polegające na wydaniu wobec A. R. pod jego nieobecność wyroku skazującego, bez przeprowadzenia rozprawy, pomimo braku dowodu na to, że został on prawidłowo zawiadomiony o terminie posiedzenia. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w K. do ponownego rozpoznania.

I.511.12.2014 z dnia 14 lutego 2014 r. – kasacja w sprawie obwinionego aplikanta notarialnego od orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego przy Krajowej Radzie Notarialnej.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca zaskarżonemu orzeczeniu rażąco niewspółmierność wymierzonej kary dyscyplinarnej polegającą na utrzymaniu w mocy przez Wyższy Sąd Dyscyplinarny orzeczonej wobec obwinionego kary dyscyplinarnej w postaci skreślenia z listy aplikantów notarialnych. Przy kontroli zasadności kary dyscyplinarnej sąd odwoławczy dostrzegł wprawdzie występujące w sprawie okoliczności zmniejszające stopień winy przewinienia dyscyplinarnego oraz okoliczności łagodzące odpowiedzialność dyscyplinarną, ale okoliczności tych nie uwzględnił w wymiarze kary, co doprowadziło do utrzymania w mocy rażąco niewspółmiernej i surowej kary w postaci skreślenia obwinionego z listy aplikantów notarialnych, podczas gdy motywy działania obwinionego oraz okoliczności popełnienia przewinienia przemawiały za orzeczeniem wobec niego kary łagodniejszej. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie orzeczenia w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania właściwemu sądowi dyscyplinarnemu.

II.511.247.2014 z dnia 25 marca 2014 r. – kasacja na rzecz K. M. od prawomocnego postanowienia Sądu Apelacyjnego w W., utrzymującego w mocy zarządzenie Sądu Okręgowego w J.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca zaskarżonemu orzeczeniu rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego procesowego, to jest art. 1 § 2 k.k.w. w związku z art. 433 § 2 k.p.k. w związku z art. 94 § 1 k.p.k. i art. 98 § 1 k.p.k., polegające na nierozważeniu i nieustosunkowaniu się do zarzutów podniesionych przez skazanego w zażaleniu na zarządzenie o odmowie przyjęcia zażalenia. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

II.510.821.2014 z dnia 28 marca 2014 r. – kasacja na rzecz T. M. od prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego w O., utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w N.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca zaskarżonemu orzeczeniu rażące naruszenie prawa procesowego, tj. art. 22 § 1 k.k.w. w związku z art. 178 § 2 k.k.w., mające istotny wpływ na treść orzeczenia, polegające na rozpoznaniu przez sąd okręgowy zażalenia skazanego i wydaniu orzeczenia w przedmiocie zarządzenia wykonania warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności – bez wysłuchania skazanego, który nie został zawiadomiony o terminie posiedzenia odwoławczego, co w konsekwencji stanowiło naruszenie jego prawa do obrony w postępowaniu wykonawczym. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy wydał następujące orzeczenia w sprawie kasacji wniesionych przez Rzecznika Praw Obywatelskich:

RPO-712906-II/12 z dnia 26 lipca 2013 r. – kasacja na rzecz J. K. i I. K. od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w W.

Kasacja oddalona (postanowienie z dnia 13 lutego 2014 r., sygn. akt V KK 238/13).

RPO-667595-II/11 z dnia 30 lipca 2013 r. – kasacja na rzecz C. B. od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w K.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 8 stycznia 2014 r., sygn. akt IV KK 255/13).

RPO-707562-II/12 z dnia 31 lipca 2013 r. – kasacja na rzecz G. S. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w K. zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w K.

Kasacja oddalona (postanowienie z dnia 8 stycznia 2014 r., sygn. akt IV KK 256/13).

RPO-742927-II/13 z 12 listopada 2013 r. – kasacja na rzecz P. W. od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 12 grudnia 2013 r., sygn. akt III KK 432/13).

RPO-752257-II/13 z dnia 15 listopada 2013 r. – kasacja na rzecz J. M. od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w B.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 22 stycznia 2014 r., sygn. akt III KK 439/13).

RPO-752726-II/13 z dnia 15 listopada 2013 r. – kasacja na rzecz J. M. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Z. utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w Z.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 22 stycznia 2014 r., sygn. akt III KK 440/13).

RPO-748924-II/13 z dnia 15 listopada 2013 r. – kasacja na rzecz J. M. od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w L.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 22 stycznia 2014 r., sygn. akt III KK 441/13).

RPO-746845-II/13 z dnia 22 listopada 2013 r. – kasacja na rzecz T. J. od prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w O.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 22 stycznia 2014 r., sygn. akt III KK 450/13).

RPO-737773-II/13 z dnia 25 listopada 2013 r. – kasacja na rzecz M. S. od prawomocnego wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w S.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 12 lutego 2014 r., sygn. akt V KK 392/13).

RPO-718506-II/12 z dnia 27 listopada 2013 r. – kasacja na rzecz S. Ż. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w R., którym utrzymano w mocy wyrok z Sądu Rejonowego w G.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 22 stycznia 2014 r., sygn. akt III KK 453/13).

Rzecznik Praw Obywatelskich wniosła do Sądu Najwyższego skargi kasacyjne:

V.511.70.2014 z dnia 3 lutego 2014 r. – skarga kasacyjna od wyroku Sądu Apelacyjnego w Ś. oddalającej apelację oraz zasądzającego od pozwanego zwrot kosztów postępowania apelacyjnego w sprawie o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną.

Sąd drugiej instancji nie uwzględnił, iż sentencja wyroku Sądu Rejonowego uznającego skargę pauliańską powódki za zasadną, w ogóle nie określa wierzytelności, ze względu na którą uznaje się czynność prawną za bezskuteczną w stosunku do powódki. Sentencja wyroku uwzględniającego skargę pauliańską powinna wskazywać osobę pokrzywdzonego wierzyciela (zakres podmiotowy) oraz określać wierzytelność, ze względu na którą uznaje się czynność prawną dłużnika za bezskuteczną w stosunku do wierzyciela (zakres przedmiotowy). Prawidłowe zredagowanie sentencji ma zapewnić ochronę konkretnej wierzytelności wynikającej z określonego stosunku prawnego, stanowiącej przedmiot żądania pozwu i w konsekwencji przedmiot rozstrzygnięcia sądowego. Natomiast wadliwe skonstruowanie sentencji wyroku uwzględniającego skargę pauliańską skutkuje przyznaniem ochrony wszelkim bliżej nieokreślonym prawom wierzyciela. Zdaniem Rzecznika, pozostawienie skarżonego wyroku w obrocie prawnym prowadzi do naruszenia konstytucyjnej zasady ochrony praw majątkowych pozwanego. W przypadku bowiem gdyby powódka chciała zrealizować swoje uprawnienie przewidziane w art. 532 k.c., doszłoby do formalnego wszczęcia postępowania egzekucyjnego przeciwko dłużnikowi, przy czym egzekucja mogłaby zostać skierowana do lokalu mieszkalnego, który na skutek zawartej umowy darowizny wyszedł z majątku dłużnika.

V.511.128.2014 z dnia 27 lutego 2014 r. – skarga kasacyjna do Sądu Najwyższego od wyroku Sądu Apelacyjnego oddalającego apelację powoda i zasądzającego od powoda na rzecz pozwanego kwotę tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego i zażaleniowego.

W omawianej sprawie powód wniósł o zasądzenie od pozwanego odszkodowania z powodu niewykonania umowy dotyczącej prac architektoniczno-budowlanych. W uzasadnieniu skargi kasacyjnej Rzecznik Praw Obywatelskich wskazała m.in., iż sąd drugiej instancji nie ocenił zasadności powództwa w świetle art. 471 k.c. w związku z art. 493 § 1 k.c., tj. nie rozważył, czy w bezspornie ustalonym i niekwestionowanym stanie faktycznym, co do zawarcia umowy i okoliczności ujawnionych na etapie jej wykonywania, wystąpiła następcza niemożność świadczenia. Jest to zagadnienie, które sąd powinien wziąć pod uwagę z urzędu. Ponadto sąd drugiej instancji zaniechał dokonania wykładni umowy z uwzględnieniem całokształtu okoliczności ujawnionych dopiero na etapie jej wykonywania. Zdaniem Rzecznika przy dokonywaniu oceny żądania powoda pod kątem zaistnienia następczej niemożliwości świadczenia, Sąd Apelacyjny powinien wziąć pod uwagę całokształt okoliczności ujawnionych dopiero na etapie wykonywania umowy. Sąd drugiej instancji nie rozważył, czy w okolicznościach sprawy miała miejsce następcza niemożliwość świadczenia, za którą ponosi odpowiedzialność pozwany. W ocenie Rzecznika pozostawienie skarżonego wyroku w obrocie prawnym może prowadzić do naruszenia konstytucyjnej zasady ochrony praw majątkowych powoda.

Sąd Rejonowy wydał następujące orzeczenie w sprawie z powództwa Rzecznika Praw Obywatelskich:

RPO-716560-IV/12 z dnia 16 listopada 2012 r. – pozew do Sądu Rejonowego w S. o zadośćuczynienie za krzywdę doznaną na skutek bezprawnego pozbawienia wolności.

W omawianej sprawie pracownik schroniska dla bezdomnych przekazał funkcjonariuszom Policji informację, że na terenie placówki przebywa mężczyzna o nieustalonej tożsamości, z którym nie można nawiązać kontaktu werbalnego. Zatrzymanie dokonano przyjmując mylnie, że zatrzymany jest osobą poszukiwaną listem gończym. Na skutek pomyłki w ustaleniu tożsamości zatrzymanego, został on osadzony w areszcie śledczym, a następnie w zakładzie karnym. Pomyłka, co do tożsamości osoby przebywającej w zakładzie karnym wyszła na jaw, gdy poszukiwany zgłosił w placówce konsularnej za granicą wniosek o nowy paszport. Osadzony został zwolniony z zakładu karnego i przetransportowany do schroniska dla bezdomnych. Rzecznik Praw Obywatelskich żądała zadośćuczynienia na rzecz osadzonego za fakt prawie dwuletniego pozbawienia wolności bez żadnej podstawy prawnej.

Sąd Rejonowy uznał powództwo w całości (wyrok z dnia 10 grudnia 2013 r., sygn. akt I C 1894/12).

IV. Pytania prawne do Sądu Najwyższego. Wnioski do Naczelnego Sądu Administracyjnego

V.511.40.2014 z dnia 20 stycznia 2014 r. – wniosek do Naczelnego Sądu Administracyjnego w sprawie stosowania zasady zakazu rozstrzygania na niekorzyść skarżącego przy orzekaniu w sprawie ze skargi na indywidualną interpretację prawa podatkowego.

Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o rozstrzygnięcie następującego zagadnienia prawnego: czy sąd administracyjny orzekając w sprawie ze skargi na indywidualną interpretację przepisów prawa podatkowego jest zobowiązany stosować zasadę zakazu rozstrzygania na niekorzyść skarżącego, wyrażoną w art. 134 § 2 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, jeśli nie stwierdzi naruszenia prawa skutkującego stwierdzeniem nieważności zaskarżonego aktu lub czynności?

Zgodnie z art. 134 § 2 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, sąd nie może wydać orzeczenia na niekorzyść skarżącego, chyba że stwierdzi naruszenie prawa skutkujące stwierdzeniem nieważności zaskarżonego aktu lub czynności. W 2012 r. w orzecznictwie administracyjnym wykształciły się dwie linie orzecznicze: jedna, odnosząca się do kwestii braku możliwości stosowania zakazu reformationis in peius w postępowaniu sądowoadministracyjnym ze skargi na interpretację indywidualną oraz druga, wskazująca na konieczność przestrzegania tego zakazu. W ocenie Rzecznika zasada zakazu reformationis in peius ma pełne zastosowanie do skarg na indywidualne interpretacje przepisów prawa podatkowego. Gdyby ustawodawca chciał ograniczyć stosowanie zakazu orzekania na niekorzyść skarżącego, uczyniłby to wprowadzając odpowiednie regulacje przy zmianie systemu interpretacji prawa podatkowego. Za takim wnioskiem przemawia również wynikająca z art. 2 Konstytucji zasada ochrony zaufania obywateli do państwa i prawa. Potrzeba ochrony tej zasady nie pozwala przyjąć, że osobom wnoszącym skargi na interpretację indywidualną nie przysługuje – wobec braku jednoznacznego wyłączenia – gwarancja procesowa w postaci zakazu reformationis in peius. Odmienna wykładnia przepisów w tym zakresie wiązałaby się z uznaniem, że stosowanie prawa może stanowić pułapkę dla obywateli, co byłoby sprzeczne z podstawowymi zasadami rządzącymi demokratycznym państwem prawnym.

II.566.1.2014 z dnia 20 marca 2014 r. – wniosek do Sądu Najwyższego o rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego dotyczącego stosowania tymczasowego aresztowania w ramach procedury wykonywania Europejskiego Nakazu Aresztowania.

W związku z ujawnionymi rozbieżnościami w wykładni prawa w orzecznictwie sądowym, Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o rozstrzygnięcie następującego zagadnienia prawnego: czy sąd stosujący tymczasowe aresztowanie w ramach procedury wykonywania Europejskiego Nakazu Aresztowania jest uprawniony do

badania, czy zachodzi przesłanka ogólna stosowania środka zapobiegawczego, o której mowa w art. 249 § 1 k.p.k., czy też samo wydanie ENA należy uznać za wystarczające uprawdopodobnienie zarzutu popełnienia przestępstwa (art. 249 § 1 k.p.k.) rodzące po stronie organu sądowego państwa wykonania ENA obowiązek zastosowania tymczasowego aresztowania z wyłączeniem stosowania art. 249 § 1 k.p.k.?

Z jednej strony prezentowane jest stanowisko, zgodnie z którym sam fakt wydania Europejskiego Nakazu Aresztowania oznacza, iż nie ma potrzeby weryfikowania dowodowej podstawy postanowienia o aresztowaniu. Zgodnie z tym poglądem, samo wydanie prawnie dopuszczalnego nakazu aresztowania należy uznać za wystarczające uprawdopodobnienie zarzutu popełnienia przestępstwa. Z drugiej zaś strony dopuszczano w orzecznictwie sądowym możliwość weryfikowania przesłanki ogólnej z art. 249 § 1 k.p.k. w procedurze wykonania ENA i stosowania tymczasowego aresztowania.

Zdaniem Rzecznika stosowanie tymczasowego aresztowania bez badania przesłanki ogólnej z art. 249 § 1 k.p.k. jest niezgodne z zasadą domniemania niewinności. W związku z przedstawionymi rozbieżnościami w orzecznictwie, Rzecznik prosi o ich rozstrzygnięcie w kierunku stwierdzenia, że sąd stosujący tymczasowe aresztowanie w ramach procedury wykonywania ENA jest uprawniony do badania, czy zachodzi przesłanka ogólna stosowania środka zapobiegawczego, o której mowa w art. 249 § 1 k.p.k., zaś samo wydanie Europejskiego Nakazu Aresztowania nie stanowi wystarczającego uprawdopodobnienia zarzutu popełnienia przestępstwa (art. 249 § 1 k.p.k.) rodzącego po stronie organu sądowego państwa wykonania ENA obowiązek zastosowania tymczasowego aresztowania z wyłączeniem stosowania art. 249 § 1 k.p.k.

Naczelny Sąd Administracyjny rozpoznał wnioski Rzecznika Praw Obywatelskich:

RPO-676612-V/11 z dnia 1 sierpnia 2013 r. – wniosek do Naczelnego Sądu Administracyjnego w sprawie rozbieżności w orzecznictwie dotyczących zaliczenia przychodu ze sprzedaży nieruchomości wykorzystywanej na potrzeby związane z działalnością gospodarczą do przychodu z działalności gospodarczej.

Wniosek rozpoznany (uchwała z dnia 17 lutego 2014 r., sygn. akt II FPS 8/13). Naczelny Sąd Administracyjny podjął następującą uchwałę: „W stanie prawnym obowiązującym od dnia 1 stycznia 2004 r. nie stanowi przychodu z działalności gospodarczej w rozumieniu art. 14 ust. 2 pkt 1 lit. „a” ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, odpłatne zbycie nieruchomości lub ich części oraz udziału w nieruchomości, wykorzystywanych na potrzeby związane z działalnością gospodarczą, które nie były ujęte w ewidencji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, a które nie stanowią składników majątku wskazanych w art. 14 ust. 2c tej ustawy.”

RPO-720019-V/12 z dnia 23 sierpnia 2013 r. – wniosek do Naczelnego Sądu Administracyjnego w sprawie wniosków o udzielenie ochrony tymczasowej w postępowaniu sądowoadministracyjnym.

Odmowa podjęcia uchwały (postanowienie z dnia 17 lutego 2014 r., sygn. akt II FPS 9/13).

RPO-740411-V/13 z dnia 27 sierpnia 2013 r. – wniosek do Naczelnego Sądu Administracyjnego w sprawie dopuszczalności zaskarżenia potwierdzenia (odmowy potwierdzenia) skierowania na leczenie uzdrowiskowe.

Wniosek rozpoznany (uchwała z dnia 16 grudnia 2013 r., sygn. akt II GPS 2/13). Naczelny Sąd Administracyjny podjął następującą uchwałę: „Potwierdzenie skierowania na leczenie uzdrowiskowe wydane na podstawie art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych jest czynnością, o której mowa w art. 3 § 2 pkt 4 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Odmowa potwierdzenia skierowania na leczenie uzdrowiskowe nie jest czynnością przewidzianą w art. 3 § 2 pkt 4 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi.”

V. Skargi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych, skargi kasacyjne do Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz przystąpienia do postępowań przed sądami administracyjnymi i organami administracji

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich wniosła następującą skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego:

V.511.85.2014 z dnia 21 marca 2014 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego utrzymującą w mocy decyzję Starosty o odmowie wydania M. M. prawa jazdy w zakresie kategorii C i CE.

W styczniu 2011 r. wydano M. M. dokument prawa jazdy potwierdzający jego uprawnienie do kierowania pojazdami kat. A, B, C, BE i CE. W marcu 2013 r. Sąd Rejonowy orzekł wobec M. M. zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych z wyłączeniem kat. C i CE na okres dwóch lat. Starosta wydał decyzję o cofnięciu M. M. uprawnienia do prowadzenia pojazdów mechanicznych z wyłączeniem kat. C i CE. W lipcu 2013 r. M. M. wystąpił do Starosty z wnioskiem o wydanie prawa jazdy w zakresie kategorii C i CE. Starosta odmówił jednak wydania przedmiotowego uprawnienia.

W ocenie Rzecznika w niniejszej sprawie przyjęto błędną wykładnię przepisów ustawy o kierujących pojazdami. Ustawa ta rozróżnia osoby ubiegające się o uprawnienia od osób, które takie uprawnienia posiadają. Zastosowany w sprawie przepis ustawy dotyczy osób, które dopiero ubiegają się o wydanie prawa jazdy, a nie ma zastosowania wobec osób, które posiadają określone uprawnienia do prowadzenia pojazdów. Zgodnie z obowiązującymi przepisami to sąd karny, a nie organ administracji orzeka o zakazie prowadzenia pojazdów, ustalając jednocześnie jakiego rodzaju pojazdów zakaz dotyczy. Dopiero to orzeczenie sądu stanowi podstawę do cofnięcia uprawnień do prowadzenia pojazdów w orzeczonym zakresie. Organ administracji nie może rozszerzać zakazu orzeczonego przez sąd karny na uprawnienia do kierowania pojazdami w zakresie szerszym niż to orzeczono w wyroku sądu karnego. Jeżeli sąd karny orzekł zakaz prowadzenia pojazdów w określonym zakresie, a starosta cofnął uprawnienia tylko w zakresie tej kategorii, to odmowa wydania prawa jazdy w zakresie innych kategorii nie znajduje uzasadnienia prawnego, stanowiąc niedopuszczalne rozszerzenie wyroku karnego i pozbawienie obywatela możliwości realizacji uprawnień przyznanych wcześniej decyzją administracyjną.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniosła następujące skargi kasacyjne do Naczelnego Sądu Administracyjnego:

V.7108.103.2014 z dnia 18 marca 2014 r. – skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego oddalającego skargę na postanowienie Dyrektora Izby Skarbowej utrzymujące w mocy postanowienie Dyrektora Urzędu Kontroli Skarbowej w przedmiocie nałożenia kary porządkowej za bezzasadną odmowę przedłożenia w postępowaniu kontrolnym żądanych przez organ informacji.

Dyrektor Urzędu Kontroli Skarbowej nałożył na lekarza karę porządkową w związku z nieprzedstawieniem przez niego, bez uzasadnionej przyczyny, żądanych przez organ informacji – imion, nazwisk, adresów pacjentów, na rzecz których lekarz świadczył usługi w ramach prowadzonej działalności gospodarczej. Wojewódzki Sąd Administracyjny oddalił skargę lekarza, stwierdzając w uzasadnieniu wyroku, iż dane pacjentów obejmujące imię, nazwisko i adres, nie są objęte tajemnicą medyczną. W ocenie Rzecznika sąd pierwszej instancji dokonał błędnej wykładni art. 40 ust. 1 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry, zgodnie z którym lekarz ma obowiązek zachowania w tajemnicy informacji związanych z pacjentem, a uzyskanych w związku z wykonywaniem zawodu. Nie można bowiem zgodzić się z twierdzeniem, iż dane identyfikacyjne pacjentów znajdują się poza zakresem tajemnicy medycznej. Sąd błędnie zinterpretował także art. 26 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta, poprzez jego błędną wykładnię polegającą na uznaniu, iż na podstawie tego przepisu należy odróżnić dane identyfikujące pacjenta od stanowiących dokumentację medyczną danych o stanie zdrowia pacjenta i udzielonych świadczeniach, podczas gdy dane pozwalające na ustalenie tożsamości pacjenta stanowią część dokumentacji medycznej. Sąd pierwszej instancji zaniechał także uwzględnienia okoliczności mających istotny wpływ na rozstrzygnięcie sprawy tj. braku dostatecznego wyjaśnienia przez organy przesłanek uzasadniających adekwatność nałożonej kary, co doprowadziło do bezzasadnego oddalenia skargi.

IV.816.2.2014 z dnia 24 marca 2014 r. – skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego oddalającego skargę na decyzję Ministra Spraw Wewnętrznych wydaną w przedmiocie zezwolenia na nabycie nieruchomości przez cudzoziemca.

Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Wojewódzkiemu Sądowi Administracyjnemu do ponownego rozpoznania.

Wojewódzki Sąd Administracyjny oddalił skargę cudzoziemca na decyzję Ministra Spraw Wewnętrznych wydaną w przedmiocie zezwolenia na nabycie nieruchomości. Ograniczenie nabywania nieruchomości przez cudzoziemców wprowadzone zostało w imię bezpieczeństwa państwa i porządku publicznego. Równocześnie jednak ustawodawca wprowadził wiele wyjątków od wymogu uzyskania zezwolenia – korzystają z niego m.in. nabywcy samodzielniego lokalu mieszkalnego. Wnioskodawca

w niniejszej sprawie nie mógł skorzystać z tego zwolnienia, gdyż mieszkanie, które pragnie nabyć, położone jest w strefie nadgranicznej. Ustawodawca założył jednak, że wartość w postaci porządku publicznego czy obronności z reguły nie jest zagrożona wówczas, gdy cudzoziemiec nabywa nieruchomość z powodów rodzinnych. Sąd podkreślił, że domagając się udzielenia zgody na nabycie nieruchomości w Polsce skarżący wskazał na przesłankę pozostawania w zalegalizowanym w Wielkiej Brytanii związku partnerskim z obywatelem polskim, co w jego ocenie wyczerpuje przesłankę, o jakiej mowa w art. 1a ust. 1 pkt 2 ustawy o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców. Zgodnie z tym przepisem zezwolenie na nabycie nieruchomości jest wydawane na wniosek cudzoziemca, jeśli wykaże on, że zachodzą okoliczności potwierdzające jego więzi z Polską. Wbrew stanowisku prezentowanemu przez organ oraz sąd administracyjny, z regulacji ustawowej nie wynika, aby wolą ustawodawcy było zawężenie przesłanki opartej na więzi osobistej z obywatelem polskim do jednej tylko okoliczności, a mianowicie, do zawarcia związku małżeńskiego z obywatelem polskim. Brak poszanowania życia osobistego i rodzinnego osoby, która nie pozostaje w związku małżeńskim, ale realizuje swoje życie rodzinne w innej formie, i odmienne traktowanie jej z tego względu, prowadzi do dyskryminacji tej osoby w aspekcie jej prawa do prywatności.

Postępowanie administracyjne z udziałem Rzecznika Praw Obywatelskich:

I.7005.1.2014 z dnia 24 lutego 2014 r. – wniosek do Prezesa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa o stwierdzenie nieważności decyzji Kierownika Biura Powiatowego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz utrzymującej ją w mocy decyzji Dyrektora Oddziału Regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

W przedmiotowej sprawie Rzecznik stwierdza, że obie decyzje rażąco naruszają art. 64 § 2 Kodeksu postępowania administracyjnego, na podstawie którego organ wzywa wnioskodawcę do usunięcia w określonym terminie braków we wniosku.

Wnioskodawca zwrócił się w maju 2008 r. do ARiMR z wnioskiem o przyznanie płatności do gruntów rolnych na 2008 rok. Organ wezwał wnioskodawcę do usunięcia braków formalnych wniosku na podstawie art. 64 § 2 Kodeksu postępowania administracyjnego. Wnioskodawca stawiał się w wyznaczonym terminie w siedzibie Agencji w celu uzupełnienia wniosku, jednak został poinformowany, że wniosek pozostanie bez rozpoznania. Następnie, decyzją z czerwca 2009 r. Kierownik Biura Powiatowego ARiMR odmówił wnioskodawcy przyznania płatności na rok 2008. W ocenie Kierownika Biura rolnik nie spełniał warunku posiadania działek rolnych o łącznej powierzchni nie mniejszej niż 1 ha.

Wojewódzkie Sądy Administracyjne wydały następujące orzeczenia w sprawach ze skarg Rzecznika Praw Obywatelskich:

RPO-700138-XVIII/12 z dnia 12 grudnia 2012 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego o stwierdzenie nieważności par. 9 ust. 5 Statutu Żłobka Miejskiego w K., stanowiącego załącznik do Uchwały Nr XV/266/11 Rady Miasta K. z dnia 26 października 2011 r. w sprawie uchwalenia Statutu Żłobka Miejskiego, zmienionej uchwałą z dnia 21 grudnia 2011 r.

Skarga uwzględniona (wyrok z dnia 6 grudnia 2013 r., sygn. akt IV SA/Gl 85/13).

RPO-729346-IV/13 z dnia 17 lipca 2013 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na postanowienia uchwały Rady Miasta P. w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Miasta P.

Postępowanie umorzone (postanowienie z dnia 15 stycznia 2014 r., sygn. akt II SA/Wa 2259/13).

RPO-730962-I/13 z dnia 26 września 2013 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na bezczynność Prezydenta Miasta w sprawie nierozpoznania wniosku o udostępnienie informacji publicznej.

Skarga uwzględniona (wyrok z dnia 10 grudnia 2013 r., sygn. akt IV SAB/Wr 189/13).

RPO-730031-XIX/13 z dnia 30 września 2013 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego o utrzymaniu w mocy decyzji Kierownika Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w L. wydanej z upoważnienia Wójta Gminy L. o odmowie przyznania jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka.

Skarga uwzględniona (wyrok z dnia 5 grudnia 2013 r., sygn. akt III SA/Gd 856/13).

RPO-720920-IV/12 z dnia 15 października 2013 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na bezczynność Wojewody w przedmiocie potwierdzenia prawa do rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej.

Skarga oddalona (wyrok z dnia 8 stycznia 2014 r., sygn. akt II SAB/Wr 121/13).

RPO-722155-IV/13 z dnia 21 października 2013 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na przewlekłość postępowania Wojewody.

Skarga uwzględniona (wyrok z dnia 21 stycznia 2014 r., sygn. akt II SAB/Wr 124/13).

RPO-723083-IV/13 z dnia 6 listopada 2013 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na bezczynność Wojewody.

Skarga uwzględniona (wyrok z dnia 5 lutego 2014 r., sygn. akt II SAB/Wr 125/13).

RPO-723658-IV/13 z dnia 10 grudnia 2013 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na przepis uchwały Rady Miejskiej w L. w sprawie zmiany uchwały w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Miasta L.

Skarga uwzględniona (wyrok z dnia 5 marca 2014 r., sygn. akt III SA/Gd 38/14).

VI. Wnioski do Trybunału Konstytucyjnego. Zgłoszenia udziału w postępowaniach w sprawie skarg konstytucyjnych

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierowała następujące wnioski do Trybunału Konstytucyjnego:

I.510.1.2014 z dnia 30 stycznia 2014 r. – w sprawie zakresu immunitetu parlamentarnego.

Rzecznik Praw Obywatelskich zaskarżyła przepis art. 6 ust. 2 ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora, w części zawierającej wyrazy „a także inną działalność związaną nieodłącznie ze sprawowaniem mandatu”.

Ze względu na zakres immunitetu ustanowiony w Konstytucji, zakwalifikowanie zachowania jako wchodzącego lub nie w zakres sprawowania mandatu jest kluczowe dla możliwości pociągnięcia posła do odpowiedzialności, a tym samym dla możliwości uzyskania odpowiedniego naprawienia naruszenia przez osobę trzecią. Zgodnie z zaskarżonym przepisem, działalnością wchodzącą w zakres sprawowania mandatu posła lub senatora jest zgłaszanie wniosków, wystąpienia lub głosowania na posiedzeniach Sejmu, Senatu lub Zgromadzenia Narodowego oraz ich organów, na posiedzeniach klubów, kół i zespołów poselskich, senackich lub parlamentarnych, a także inna działalność związana nieodłącznie ze sprawowaniem mandatu. Ustanowiony w art. 105 Konstytucji immunitet stanowi wyjątek od ogólnej zasady odpowiedzialności sądowej ponoszonej przez obywateli za ich działania. Rozszerzenie zakresu immunitetu w art. 6 ust. 2 ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora, w zakresie, w jakim stanowi, że działalność posła obejmuje także inną działalność związaną nieodłącznie ze sprawowaniem mandatu, prowadzi do naruszenia art. 105 Konstytucji. Zaskarżony przepis poprzez rozszerzenie zakresu immunitetu prowadzi do naruszenia konstytucyjnej zasady równości. Regulacja immunitetu poselskiego ustanowiona w art. 6 ust. 2 ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora prowadzi do niezgodnego z Konstytucją ograniczenia prawa do sądu osób trzecich, których prawa zostały naruszone poprzez działanie posła. Jednocześnie, zaskarżona norma prowadzi do naruszenia konstytucyjnego prawa do ochrony czci i dobrego imienia. Ponadto przepis ten jest niejasny i nieprecyzyjny, co uzasadnia przyjęcie, że w zaskarżonym zakresie jest niezgodny również z zasadą przyzwoitej legislacji, wywodzoną z zasady demokratycznego państwa prawnego. Osoba, której prawa zostały naruszone przez zachowanie posła, nie może przewidzieć, czy sąd zakwalifikuje dane zachowanie jako objęte immunitetem parlamentarnym.

II.510.326.2014 z dnia 26 lutego 2014 r. – w sprawie braku gwarancji prawnych udziału podejrzanego (oskarżonego) lub jego obrońcy w posiedzeniu sądu

rozpatrującego zażalenie na postanowienie dotyczące stosowania wobec niego środków przymusu innych niż zatrzymanie i tymczasowe aresztowanie.

W obowiązującym stanie prawnym podejrzany (oskarżony) lub jego obrońca mają prawo wziąć udział w posiedzeniu sądu odwoławczego rozpoznającego zażalenie na postanowienie kończące postępowanie oraz na zatrzymanie. Obrońca podejrzanego (oskarżonego) ma również prawo wziąć udział w posiedzeniu sądu dotyczącym przedłużenia stosowania tymczasowego aresztowania oraz rozpoznania zażalenia na zastosowanie lub przedłużenie tego środka zapobiegawczego. W pozostałych kwestiach incydentalnych w toku postępowania karnego udział podejrzanego (oskarżonego) lub jego obrońcy w postępowaniu zażaleniowym w zakresie stosowania wobec podejrzanego (oskarżonego) innych środków przymusu (takich jak np. dozór Policji, poręczenie majątkowe, zawieszenie w czynnościach służbowych lub w wykonywaniu zawodu) zależy wyłącznie od uznania sądu.

Konstytucyjne prawo do obrony jest nie tylko fundamentalną zasadą procesu karnego, ale też elementarnym standardem demokratycznego państwa prawnego. Najistotniejszą gwarancją prawa do obrony jest możliwość przedstawienia własnego stanowiska w sprawie i ustosunkowania się do sformułowanych zarzutów. Jest to wykluczone wówczas, gdy postępowanie przed sądem podejmującym rozstrzygnięcie toczy się bez udziału osoby, której zarzuty dotyczą. Nakaz wysłuchania stron składa się także na tzw. sprawiedliwość proceduralną, która należy do istoty chronionego przez Konstytucję prawa do sądu. Zdaniem Rzecznika w opisanej sprawie nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające ograniczenie prawa do obrony i prawa do sądu. Taką okolicznością nie może być wzgląd na zapewnienie sprawności i szybkości postępowania zażaleniowego.

Zaskarżona regulacja Kodeksu postępowania karnego narusza także konstytucyjną zasadę równości, niezasadnie różnicując podmioty będące w identycznej sytuacji prawnej, tj. wobec których stosowane są środki przymusu inne niż zatrzymanie i tymczasowe aresztowanie, bowiem możliwość realizowania przez te podmioty konstytucyjnych praw i wolności zależy wyłącznie od arbitralnej decyzji sądu odwoławczego.

IV.5150.4.2014 z dnia 28 lutego 2014 r. – w sprawie minimalnych stawek za czynności adwokackie i czynności radców prawnych.

Analiza skarg wpływających do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich ujawniła problem zgodności z Konstytucją niektórych przepisów regulujących materię minimalnych stawek za czynności adwokackie i czynności radców prawnych.

Zdaniem Rzecznika § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, w zakresie, w jakim uzależnia wysokość stawki minimalnej za czynności adwokackie od wartości przedmiotu sprawy oraz wartości egzekwowanego roszczenia oraz § 6 tego rozporządzenia, a także § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych w zakresie, w

jakim uzależnia wysokość stawki minimalnej za czynności radców prawnych od wartości przedmiotu sprawy oraz od wartości egzekwowanego roszczenia oraz § 6 tego rozporządzenia są niezgodne z treścią upoważnień ustawowych zawartych w ustawie – Prawo o adwokaturze oraz ustawie o radcach prawnych. Minister Sprawiedliwości miał określić w rozporządzeniu stawki minimalne za czynności adwokackie i czynności radców prawnych, mając na względzie rodzaj i zawilość sprawy oraz wymagany nakład pracy adwokata (radcy prawnego). Upoważnienia ustawowe nie zawierają umocowania do uzależnienia w rozporządzeniach minimalnej stawki za czynności adwokackie i czynności radców prawnych od wartości przedmiotu sprawy. W ocenie Rzecznika uzależnienie w kwestionowanych przepisach stawki minimalnej od wartości przedmiotu sprawy nastąpiło z przekroczeniem granic upoważnienia ustawowego. W rezultacie kwestionowane przepisy są też niezgodne z art. 92 ust. 1 zd. 1 Konstytucji.

I.711.3.2014 z dnia 18 marca 2014 r. – w sprawie przepisów nakładających obowiązek składania oświadczeń majątkowych.

Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o stwierdzenie niezgodności z art. 2 w związku z art. 42 ust. 1 Konstytucji przepisu art. 2 pkt 2 ustawy o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne.

Celem składania oświadczeń majątkowych jest ograniczanie nadużyć, których mogą dopuszczać się osoby pełniące funkcje publiczne. Rzecznik zdaje sobie sprawę z konieczności nakładania tego typu ograniczeń. Przepisy, które wprowadzają ograniczenia wolności i praw jednostek muszą jednak spełniać określone wymogi konstytucyjne.

Wynikająca z art. 2 Konstytucji zasada ochrony zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa opiera się na pewności prawa, a więc takim zespole cech przysługujących prawu, które zapewniają jednostce bezpieczeństwo prawne, mające umożliwić decydowanie o swoim postępowaniu w oparciu o pełną znajomość przesłanek działania organów państwowych oraz konsekwencji prawnych, jakie jej działania mogą pociągnąć za sobą. Zasada zaufania obywatela do państwa jest związana z zasadą poprawnej legislacji wynikającą z art. 2 Konstytucji. Z zasady poprawnej legislacji Trybunał Konstytucyjny wyinterpretował zasadę określoności prawa, zgodnie z którą każdy przepis prawa, a zwłaszcza dotyczący wolności i praw jednostki lub przewidujący możliwość stosowania wobec niej sankcji, powinien być sformułowany w sposób poprawny, jasny i precyzyjny.

Zaskarżony przepis w zakresie, w jakim stanowi, że ustawa ma zastosowanie do osób zajmujących stanowiska „równorzędne pod względem płacowym”, nie spełnia wymogu jasności przepisu z uwagi na niemożność jednoznacznego określenia kręgu tych osób. W przypadku zaskarżonego przepisu interpretacja została przez ustawodawcę pozostawiona stosującym prawo organom władzy publicznej – każdy organ samodzielnie ustala, do których pracowników będą miały zastosowanie ograniczenia wynikające z ustawy antykorupcyjnej. Zaskarżona norma jest niezgodna

z Konstytucją z uwagi na nieprecyzyjne określenie zakresu podmiotowego zobowiązanych do wykonywania konkretnych obowiązków osób i nałożenia na te osoby sankcji o charakterze represyjnym.

V.565.14.2014 z dnia 19 marca 2014 r. – w sprawie ograniczania ustawowego uprawnienia niestosowania się do niektórych znaków drogowych przyznanego osobom niepełnosprawnym kierującym pojazdami samochodowymi.

W wyniku analizy wpływających do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich skarg osób niepełnosprawnych kierujących pojazdami samochodowymi ujawnił się problem ograniczania przysługującego tym osobom ustawowego uprawnienia niestosowania się do niektórych znaków drogowych dotyczących zakazu ruchu lub postoju. Przepis art. 8 ust. 1 Prawa o ruchu drogowym przyznaje osobom niepełnosprawnym o obniżonej sprawności ruchowej, które są posiadaczami karty parkingowej oraz kierowcom przewożącym takie osoby uprawnienie do niestosowania się do znaków drogowych dotyczących zakazu ruchu i postoju, których katalog określają przepisy rozporządzenia Ministrów Infrastruktury oraz Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie znaków i sygnałów drogowych. Zaskarżony przepis rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie szczegółowych warunków technicznych dla znaków i sygnałów drogowych, wydany na podstawie upoważnienia zawartego w ustawie Prawo o ruchu drogowym, stwarza możliwość wprowadzenia organizacji ruchu, która znosi uprawnienie do niestosowania się przez posiadaczy kart parkingowych do niektórych znaków zakazu – przyznane przez ustawodawcę na podstawie art. 8 ust. 1 Prawa o ruchu drogowym.

Podstawową funkcją rozporządzenia jest konkretyzacja norm ustawowych w zakresie i na zasadach określonych w upoważnieniu. Co do zasady rozporządzenie nie może w dowolny sposób uzupełniać ani modyfikować treści ustawy, nawet jeśli za takim rozwiązaniem przemawiają względy celowościowe, czy też potrzeby związane z rozstrzygnięciem konkretnych problemów prawnych. W wyjątkowych sytuacjach, upoważnienie ustawowe może zezwalać na modyfikację treści ustawy za pomocą rozporządzenia, ale pozwolenie to musi być wyrażone wprost w przepisie upoważniającym. Minister Infrastruktury wydając rozporządzenie na podstawie art. 7 ust. 3 Prawa o ruchu drogowym nie posiadał umocowania do określenia w nim, w jakim zakresie osoby niepełnosprawne mogą nie stosować się do niektórych znaków. Zaskarżony przepis rozporządzenia nie spełnia konstytucyjnego warunku jego wydania na podstawie szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie.

Trybunał Konstytucyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie wniosków Rzecznika Praw Obywatelskich:

RPO-691496-V/11 z dnia 27 czerwca 2012 r. – w sprawie konstytucyjności przepisów regulujących materię koncesji na rozpowszechnianie programów.

Wniosek oddalony (wyrok z dnia 18 lutego 2014 r., sygn. akt K 29/12).

RPO-707447-I/12 z dnia 3 grudnia 2012 r. – w sprawie przepisu Kodeksu wyborczego, uniemożliwiającego osobom niepełnosprawnym sprawowanie funkcji w organach władzy lokalnej.

Wniosek oddalony (wyrok z dnia 23 stycznia 2014 r., sygn. akt K 51/12).

RPO-688759-I/11 z dnia 24 kwietnia 2013 r. – w sprawie udziału władz publicznych w finansowaniu niepublicznych szkół wyższych.

Wniosek uwzględniony (wyrok z dnia 10 grudnia 2013 r., sygn. akt K 16/13).

RPO-691690-III/11 z dnia 26 czerwca 2013 r. – w sprawie zwalniania ze służby w Policji i Państwowej Straży Pożarnej z powodu stwierdzenia zachorowania na przewlekłe zapalenie wątroby lub AIDS, bez względu na stan zdrowia.

Wniosek uwzględniony (wyrok z dnia 10 grudnia 2013 r., sygn. akt U 5/13).

Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosiła udział w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej:

II.564.1.2014 z dnia 2 stycznia 2014 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej A. W. (sygn. akt SK 70/13).

Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawia następujące stanowisko: art. 226 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny – w zakresie, w jakim penalizuje znieważenie funkcjonariusza publicznego lub osoby do pomocy mu przybranej dokonane niepublicznie – jest niezgodny z art. 54 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Jak wynika z utrwalonej linii orzeczniczej Trybunału Konstytucyjnego oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, wolność słowa nie ma charakteru absolutnego i może podlegać ograniczeniom. Przyjmowane ograniczenia powinny jednak spełniać kryteria przydatności, konieczności i proporcjonalności. W ocenie Rzecznika penalizowanie czynu polegającego na niepublicznym znieważeniu funkcjonariusza publicznego lub osoby do pomocy mu przybranej stanowi nadmiernie represyjne działanie państwa poprzez naruszenie konstytucyjnie chronionej wolności wyrażania poglądów. Ingerencja ustawodawcy na gruncie zaskarżonego przepisu w zakresie znieważenia dokonanego niepublicznie, nie jest ani konieczna, ani niezbędna dla zapewnienia ochrony porządku publicznego

i bezpieczeństwa publicznego. Znieważeni funkcjonariusze mogą skorzystać z ochrony przewidzianej w innym przepisie Kodeksu karnego, a mianowicie art. 216 § 1 k.k. Skuteczną ochronę czci i dobrego imienia stanowi także ochrona dóbr osobistych na gruncie prawa cywilnego.

W sprawie skarg konstytucyjnych:

RPO-737183-I/13 (I.7031.1.2014) z dnia 29 lipca 2013 r. – zgłoszenie udziału Rzecznika Praw Obywatelskich w postępowaniu w sprawie połączonych skarg konstytucyjnych M. Ł., P. K., M. G., M. K., D. D., P. K., M. K., K. H., D. S., M. Z., A. W., B. P., P. W., K. W., B. S., B. S. i A. R. (sygn. akt SK 29/13).

W stanowisku z dnia 10 stycznia 2014 r. Rzecznik Praw Obywatelskich przypominała, że w połączonych skargach konstytucyjnych zakwestionowano przepisy ustawy o systemie oświaty oraz rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych, regulujące kwestię unieważniania sprawdzianów i egzaminów. Skarżący są absolwentami liceów. Podstawą unieważnienia egzaminów maturalnych z chemii na poziomie rozszerzonym miało być stwierdzenie niesamodzielności rozwiązywania zadań. Łącznie zakwestionowano 54 prace. Sądy administracyjne, odmawiając merytorycznego rozpoznania skargi, powołały się na art. 9c ust. 2a ustawy o systemie oświaty, zgodnie z którym wyniki egzaminów są ostateczne i nie służy na nie skarga do sądu administracyjnego. Zgodnie zaś z zakwestionowanym przepisem rozporządzenia, w przypadku stwierdzenia podczas sprawdzania arkusza egzaminacyjnego niesamodzielnego rozwiązywania zadań egzaminacyjnych przez zdającego, dyrektor komisji okręgowej, w porozumieniu z dyrektorem Komisji Centralnej, unieważnia część pisemną egzaminu maturalnego z danego przedmiotu tego zdającego. Zgodnie z obowiązującym stanem prawnym podczas procedury unieważniania egzaminu uczeń nie ma żadnego wpływu na rozstrzygnięcie w swojej sprawie. Nie może złożyć wyjaśnień, ani nawet nie jest informowany o uruchomieniu procedury stwierdzania nieważności. Takie rozwiązanie jest sprzeczne z wymogami demokratycznego państwa prawa, autonomii jednostki i prawa do nauki. Zdający ma prawo wglądu wyłącznie do swojej pracy. Przepisy nie gwarantują mu jednak prawa poznania uzasadnienia decyzji o unieważnieniu. Jeżeli wyjaśnienia zdającego złożone po otrzymaniu decyzji o unieważnieniu zostaną uznane za istotne, o wzruszeniu rozstrzygnięcia zadecydować może jedynie dyrektor komisji. Przepisy nie przewidują możliwości zaskarżenia rozstrzygnięcia do organu wyższej instancji, a także wyłączają możliwość zakwestionowania rozstrzygnięcia przed sądem administracyjnym.

RPO-750217-II/13 (II.510.125.2014) z dnia 22 listopada 2013 r. – zgłoszenie udziału Rzecznika Praw Obywatelskich w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej Ł. W. (sygn. akt SK 64/13).

22 stycznia 2014 r. Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawiła stanowisko, w którym wskazała, że skarga konstytucyjna dotyczy przepisu art. 96 § 3 Kodeksu wykroczeń stanowiącego, iż podlega karze grzywny ten, kto wbrew obowiązkowi nie wskaże na żądanie uprawnionego organu, komu powierzył pojazd do kierowania lub używania w oznaczonym czasie. Natomiast zgodnie z art. 78 ust. 4 ustawy Prawo o ruchu drogowym właściciel lub posiadacz pojazdu jest obowiązany wskazać na żądanie uprawnionego organu, komu powierzył pojazd do kierowania lub używania w oznaczonym czasie, chyba że pojazd został użyty wbrew jego woli i wiedzy przez nieznaną osobę, czemu nie mógł zapobiec. Jak podnoszą obywatele w skargach do Biura Rzecznika, otrzymanie wezwania, nierzadko po kilku miesiącach od daty wykroczenia, przy jednoczesnej odmowie prawa do wglądu w akta sprawy, w tym przy braku możliwości zapoznania się ze zdjęciem z fotoradaru, nierzadko czyni ustawowy obowiązek niemożliwym do spełnienia.

W ocenie Rzecznika naruszeniem zasady prawa do obrony, a także zasady domniemania niewinności jest zmuszanie właściciela (posiadacza) pojazdu – pod groźbą odpowiedzialności karnej – do dostarczenia organom ścigania dowodów na jego winę bądź winę jego najbliższych w postępowaniu w sprawie o wykroczenie, w sytuacji, kiedy to właściciel (posiadacz) pojazdu lub osoba jemu najbliższa prowadzili pojazd w czasie wskazanym przez organy wzywające. Nie może być tak, że ciężar dowodu ustalenia sprawcy wykroczenia czy nawet przestępstwa drogowego zostanie przeniesiony z organu procesowego na potencjalnego oskarżonego (obwinionego). W zaskarżonych przepisach naruszono także zasadę ochrony życia rodzinnego w celu ochrony bezpieczeństwa i porządku w ruchu drogowym, w szczególności poprzez zapewnienie szybkiej i sprawnej procedury postępowania w sprawach o wykroczenie. Przesłanką uzasadniającą ingerencję w konstytucyjnie chronione prawa obywateli nie może być potrzeba zapewnienia szybkiego i sprawnego postępowania, a także chęć ułatwienia pracy organom ścigania. Obowiązujący w omawianym zakresie stan prawny nie daje się pogodzić z zasadą zaufania obywateli do państwa i prawa.

RPO-751516-IV/13 (IV.510.38.2014) z dnia 19 grudnia 2013 r. – zgłoszenie udziału Rzecznika Praw Obywatelskich w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej M. K. (sygn. akt SK 67/13).

Pismem procesowym z dnia 31 stycznia 2014 r. Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawiła następujące stanowisko: art. 98 § 1 w związku z art. 98 § 3 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego w związku z § 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w zakresie, w którym do podlegających zwrotowi od strony przegrywającej proces kosztów celowego dochodzenia praw

i celowej obrony, przepis ten nie zalicza kwoty podatku od towarów i usług (VAT) doliczonej do wynagrodzenia pełnomocnika z wyboru strony ponoszącej ciężar tego podatku, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

W piśmie z dnia 31 stycznia 2014 r. Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawiła uzasadnienie swojego stanowiska, w którym stwierdziła, iż prawodawca, wyłączając w sprawach, w których strona korzysta z pomocy prawnej udzielonej przez adwokata ustanowionego z wyboru dopuszczalność podwyższenia przez sąd opłaty za czynności adwokackie o stawkę podatku od towarów i usług przewidzianą dla tego rodzaju czynności w przepisach o podatku od towarów i usług, naruszył konstytucyjne prawo do sądu, wskutek niewłaściwego ukształtowania rozkładu kosztów procesu pomiędzy stronami postępowania. Rozwiązanie przyjęte w zakwestionowanej regulacji może zniechęcić stronę do aktywności procesowej, a zatem ograniczyć temu podmiotowi dostęp do sądu.

Trybunał Konstytucyjny wydał następujące orzeczenie w sprawie skargi konstytucyjnej, do której przystąpiła Rzecznik Praw Obywatelskich:

RPO-713977-II/12 z dnia 29 listopada 2012 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej Andrzeja P.

Postępowanie umorzone (postanowienie z dnia 14 stycznia 2014 r., sygn. akt SK 54/12).

VII. Wystąpienia legislacyjne

KMP.022.2.2014 z dnia 20 stycznia 2014 r. – wystąpienie do Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w sprawie uwag do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw.

Kompleksowa regulacja przepisów prawa materialnego, która ma za zadanie „odwrócenie struktury orzekanych kar” i nadanie prymatu karom wolnościowym, musi być oceniana jako pożądana. Rzecznik Praw Obywatelskich w kolejnych raportach z działalności Krajowego Mechanizmu Prewencji wskazywała na potrzebę zmiany polityki karnej, której skutkiem jest przeludnienie więzień i kolejka oczekujących na wykonanie kary pozbawienia wolności. Odnosząc się do szczegółowych rozwiązań zawartych w projekcie, Rzecznik krytycznie oceniła usunięcie możliwości otrzymywania przez osadzonych paczek żywnościowych. Jak wynika z doświadczeń przedstawicieli Rzecznika, realizacja prawa do informacji osadzonych o ich prawach i obowiązkach nie jest efektywna, co może prowadzić do naruszenia przez nich obowiązków czy niekorzystania z przysługujących im praw. Osadzeni powinni otrzymywać pełną informację o ich prawach i obowiązkach w formie pisemnej. W ocenie Rzecznika należy też dokonać zmian przepisów dotyczących warunków odbywania kary w systemie terapeutycznym. Chodzi tu zwłaszcza o wprowadzenie powszechnie obowiązujących norm określających maksymalną liczbę osób umieszczonych w jednej celi mieszkalnej w oddziale terapeutycznym, tak aby zmniejszyć prawdopodobieństwo wystąpienia konfliktów pomiędzy osadzonymi. Nie pomijając kontekstu i powodu, z jakiego stosuje się środki zabezpieczające, prawa osób przebywających w zakładach psychiatrycznych (niezależnie od stopnia zabezpieczenia) w kwestii prawa do swobodnego korzystania z form komunikacji ze światem zewnętrznym czy kontaktów z rodziną i osobami bliskimi winny być respektowane, a ich ograniczenia wynikać z ustawy, a nie regulaminu czy nawet faktycznego funkcjonowania placówki. Kwestią wymagającą przemyślenia jest także sygnalizowany w Raporcie RPO z działalności KMP w Polsce w 2012 r. problem braku spójnych systemowo procedur umożliwiających umieszczenie w domach pomocy społecznej pacjentów, wobec których dalsze stosowanie środków zabezpieczających nie jest zasadne. Istnieje prawna możliwość umieszczenia takiego pacjenta w domu pomocy społecznej, jednak w praktyce okazuje się to niewykonalne.

VIII. Reakcje na wcześniejsze wystąpienia Rzecznika

1. RPO-696816-V/12 z dnia 24 czerwca 2013 r. – w sprawie uregulowań dotyczących systemu dopłat do kosztu netto świadczenia usługi powszechnej przez przedsiębiorcę wyznaczonego na rynku telekomunikacyjnym.

Minister Administracji i Cyfryzacji (27.03.2014 r.) stwierdził, że obowiązujące przepisy nie stwarzają wątpliwości interpretacyjnych i są zgodne z prawem Unii Europejskiej, dlatego interwencja legislacyjna w zakresie wskazanym przez Rzecznika Praw Obywatelskich nie jest konieczna.

2. RPO-663326-II/10 z dnia 18 lipca 2013 r. – w sprawie sytuacji prawnej osób, wobec których sąd uchylił tajemnicę bankową na wniosek CBA.

Minister Sprawiedliwości (30.01.2014 r.) przedstawił stanowisko, zgodnie z którym obecny system kontroli organów prowadzących czynności operacyjno-rozpoznawcze czyni zadość standardom konstytucyjnym. Konstytucyjne prawo do zaskarżenia orzeczeń sądu nie jest prawem bezwzględnym i może podlegać ograniczeniom. Wydaje się więc, że ustawodawca miał prawo do ukształtowania procedur związanych z prowadzeniem czynności operacyjno-rozpoznawczych, bez konieczności uruchamiania kontroli instancyjnej, zwłaszcza że w przypadku przeniesienia informacji zebranych w ich toku do postępowania karnego podlegać będą one pełnej ocenie przez sąd lub prokuratora. W odpowiedzi poinformowano jednocześnie, że w resorcie sprawiedliwości trwają prace analityczne nad rozwiązaniami dotyczącymi czynności operacyjno-rozpoznawczych, mające na celu ocenę konieczności podjęcia prac nad kompleksowym uregulowaniem problematyki tych czynności w jednym akcie prawnym.

3. RPO-743567-V/13 z 8 sierpnia 2013 r. – w sprawie przeprowadzania przedterminowych wyborów wójta, burmistrza i prezydenta miasta.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Administracji i Cyfryzacji (28.02.2014 r.) poinformował, że kwestia podjęcia działań zmierzających do naprawienia stwierdzonego błędu ustawodawcy była analizowana w kontekście właściwości podmiotów wyposażonych w prawo inicjatywy ustawodawczej oraz sprawności przeprowadzenia procesu legislacyjnego. Zważywszy, że źródłem wadliwej regulacji dotyczącej sfery ingerencji nadzorczej w funkcjonowanie organów jednostek samorządu terytorialnego był poselski projekt ustawy, Sekretarz Stanu zwrócił się do przewodniczącego sejmowej Komisji Nadzwyczajnej do spraw zmian w kodyfikacjach, od którego uzyskał zapewnienie uwzględnienia przedmiotowej kwestii w bieżących pracach legislacyjnych Komisji.

4. RPO-739109-III/13 z dnia 28 października 2013 r. – w sprawie braku uprawnień kandydatów na rodziców zastępczych do świadczeń rodzinnych.

Minister Pracy i Polityki Społecznej (11.03.2014 r.) poinformował, że zgodnie z obowiązującymi przepisami sąd, przed umieszczeniem dziecka w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka, zasięga opinii właściwego ośrodka pomocy społecznej, opinii właściwego organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, informacji o dotychczasowym sprawowaniu funkcji przez rodzinę zastępczą lub prowadzącego rodzinny dom dziecka oraz informacji z rejestru danych prowadzonego przez starostę. Wielokrotnie zdarzają się przypadki, że sąd powierza opiekę nad dzieckiem nie uwzględniając tej regulacji. Dzieci umieszczane są wówczas poza pieczę zastępczą u osób, które nie zostały w najpełniejszy i właściwy sposób sprawdzone, czy dają rękojmię prawidłowego sprawowania opieki nad dzieckiem. Osoby sprawujące tak powierzoną opiekę pozostają bez wsparcia finansowego ze strony państwa, bowiem oczywistym jest, że obowiązujące regulacje przewidujące przyznanie świadczeń pieniężnych nie obejmują swoim zakresem podmiotowym osób, którym opieka została powierzona niezgodnie z przepisami materialnymi.

Jak wynika z wyjaśnień przedstawionych przez Ministra Sprawiedliwości, zwrócono się do prezesów sądów apelacyjnych z prośbą o przypomnienie sędziom rodzinnym orzekającym w sądach z obszaru podległej im apelacji o konieczności przestrzegania procedur dotyczących ustanawiania rodzin zastępczych. Jednocześnie Minister Pracy i Polityki Społecznej stwierdził, że – biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia dziecku bezpiecznego środowiska zastępczego, które może zostać zagwarantowane tylko poprzez umieszczenie dziecka u osób, które pomyślnie przeszły proces kwalifikacji do sprawowania należytej pieczy nad dzieckiem – nie widzi podstaw do wprowadzenia w obowiązujących przepisach zmian, które sankcjonowałyby niewłaściwą praktykę sądów polegającą na umieszczaniu dziecka u osób, które nie zostały zakwalifikowane do sprawowania nad nim pieczy.

5. RPO-747976-V/13 z dnia 29 października 2013 r. – w sprawie ograniczenia dostępu do pytań testowych z egzaminów medycznych.

Minister Zdrowia (15.01.2014 r.) wyjaśnił, że za utrzymaniem ograniczeń dotyczących udostępniania testów i pytań testowych LEK i LDEK oraz zadań testowych PES przemawiają istotne argumenty prawne i merytoryczne. Konstytucyjne prawo do informacji nie ma charakteru bezwzględnego. Ustawa o dostępie do informacji publicznej stanowi, że jej przepisy nie naruszają przepisów innych ustaw określających odmienne zasady i tryb dostępu do informacji będących informacjami publicznymi. Możliwe jest więc określenie w innych przepisach rangi ustawowej odrębnych zasad dostępu do informacji publicznej oraz jego ograniczenia. Wówczas ustawa taka stanowi *lex specialis* i ma pierwszeństwo przed regulacją zawartą w ustawie o dostępie do informacji publicznej. W ustawie o zawodach lekarza i lekarza dentystry szczegółowo opisano zasady ustalania programu szkolenia specjalizacyjnego, określając zarówno podmioty uczestniczące w jego przygotowaniu, jak i zakres

merytoryczny programu. Lekarze w trakcie szkolenia specjalizacyjnego powinni przede wszystkim nabywać kompetencje niezbędne do wykonywania zadań specjalisty w danej dziedzinie, a nie kompetencje do zdania egzaminu. Upublicznianie zadań egzaminacyjnych wpłynęłoby negatywnie na rzetelność i skuteczność egzaminu, a tym samym spowodowałoby obniżenie jakości wykształcenia lekarzy oraz w konsekwencji zwiększenie ryzyka popełnienia błędu w sztuce lekarskiej.

6. RPO-751137-I/13 z dnia 31 października 2013 r. – w sprawie dostępności brutalnych gier komputerowych dla dzieci i młodzieży.

Minister Gospodarki (09.01.2014 r.) wyjaśnił, że polski rząd już w 2009 roku podjął stosowne kroki w celu zabezpieczenia osób małoletnich przed dostępem do gier zawierających elementy brutalności i przemocy. Komisji Europejskiej przekazano dokument z połączonymi stanowiskami Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w zakresie ograniczenia dostępności niektórych gier dla małoletnich (sygnatura COM (2008) 207). Następstwem stanowiska Rządu RP było stworzenie odpowiedniego mechanizmu, który zapobiegał dostępności określonej kategorii gier dla osób nieletnich. Tą barierą stał się Ogólnoeuropejski System Klasyfikacji Gier (Pan-European Game Information – PEGI). Jest to jednak element wyłącznie wskazujący potencjalnym nabywcom, że określony produkt nie powinien znaleźć się w rękach małoletniego, ponieważ w polskich przepisach nie ma wprost zakazu sprzedaży gier osobom małoletnim. Jediną prawną możliwością zakazu sprzedaży gry – nie tylko nieletnim, ale również całkowitego zakazu jej sprzedaży poprzez wycofanie z rynku – byłaby sytuacja, kiedy gra propagowałaby faszystowskie treści lub nawoływała do nienawiści na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych albo ze względu na bezwyznaniowość. Można natomiast rozważać formalne umocowanie PEGI w systemie prawa, jako przepisu kierowanego do wytwórców, sprzedawców i nabywców gier, po wnikliwej analizie praktyk związanych z klasyfikacją treści i stosowaniem oznaczenia przez producentów gier. Ministerstwo Gospodarki zamierza w I kwartale 2014 roku zorganizować debatę z udziałem przedstawicieli Ministerstwa Gospodarki, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, branży gier oraz mediów. Do udziału w debacie zaproszono przedstawiciela Rzecznika Praw Obywatelskich.

7. RPO-752976-III/13 z dnia 15 listopada 2013 r. – w sprawie rozszerzenia dotychczasowych zadań Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych o problematykę realizacji uprawnień weteranów działań poza granicami państwa.

Minister Obrony Narodowej (14.02.2014 r.) przedstawił stanowisko, zgodnie z którym problematyka weteranów powinna pozostać w gestii tych organów,

które dotychczas ją realizują. Analogiczne stanowisko w sprawie wyrazili Minister Spraw Wewnętrznych i Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, a także zainteresowane stowarzyszenia żołnierzy i ich rodzin. Minister Obrony Narodowej utworzył system pomocy poszkodowanym żołnierzom i pracownikom wojska oraz rodzinom zmarłych żołnierzy i pracowników wojska. W sekcjach organizacyjnych resortu wyznaczono ponad czterystu opiekunów indywidualnych w jednostkach wojskowych oraz koordynatorów. Ministerstwo podjęło decyzję o utworzeniu instytucji dedykowanej weteranom misji pn. Centrum Żołnierza – Weterana Misji Zagranicznych z siedzibą w Warszawie. Centrum będzie pełnił funkcję ośrodka, w którym weterani mogą uzyskać pomoc czy skorzystać z konsultacji. Centrum będzie współdziałać w tym zakresie z właściwymi urzędami, instytucjami oraz organizacjami pozarządowymi, a także będzie służyć integracji środowiska weteranów wokół wspólnie realizowanych działań. Centrum będzie także realizowało zadania o charakterze edukacyjno-promocyjnym i popularyzatorskim. Oddanie Centrum w użytkowanie przewidywane jest na drugą połowę grudnia 2014 r. Również w innych państwach (Niemcy, Dania, Francja, Czechy, Stany Zjednoczone) problematyką weteranów zajmują się odrębne jednostki organizacyjne lub komórki znajdujące się w strukturach administracji rządowej, najczęściej w resorcie obrony narodowej lub jednostce podległej.

8. RPO-738421-VII/13 z dnia 18 listopada 2013 r. – w sprawie opieki nad osobami nietrzeźwymi w policyjnych pomieszczeniach dla osób zatrzymanych.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia (31.01.2013 r.) podkreślił, że każdą przyjmowaną osobę doprowadzoną w celu wytrzeźwienia poddaje się niezwłocznie badaniu lekarskiemu, w wyniku którego lekarz stwierdza brak przeciwwskazań medycznych do przebywania tej osoby w pomieszczeniu albo wystąpienie przeciwwskazań medycznych do przebywania tej osoby w pomieszczeniu oraz konieczność skierowania jej do podmiotu leczniczego. Ponadto osobie umieszczonej w policyjnym pomieszczeniu dla osób zatrzymanych zapewnia się m.in. możliwość korzystania z opieki lekarskiej. Wydaje się zatem, że obowiązujące uregulowania stwarzają należyte ramy dla bezpieczeństwa zdrowotnego osób zatrzymywanych w celu wytrzeźwienia. Podsekretarz Stanu zauważył, że nawet narzucenie samorządom obowiązku tworzenia izb wytrzeźwień i zagęszczenie sieci istniejących placówek nie zapewni możliwości przebywania w nich wszystkim osobom w stanie nietrzeźwości, a tym samym część osób w stanie nietrzeźwości w dalszym ciągu będzie kierowana do policyjnych izb zatrzymań. Bieżące funkcjonowanie izb wytrzeźwień jest zadaniem gmin związanym z zabezpieczeniem porządku publicznego, wynikającym z ustawy o samorządzie gminnym. Przebywanie przez osoby w stanie nietrzeźwym w izbach wytrzeźwień nie przyczynia się do rozwiązywania problemów alkoholowych czy zmniejszania skali szkód zdrowotnych i społecznych związanych ze spożywaniem alkoholu. Obecnie

realizowane jest już dofinansowanie realizacji dodatkowych programów skierowanych do osób zatrzymanych w izbie, które wykraczają poza statutowe zadania izby, takich jak motywowanie do podjęcia leczenia odwykowego czy udzielanie pomocy psychologicznej. Przekształcanie izb wytrzeźwień w wyspecjalizowane placówki nowego typu należy uznać za słuszny postulat. Obecnie obowiązujące unormowania w pełni dopuszczają możliwość tworzenia lub wskazywania przez jednostki samorządu terytorialnego placówek sprawujących opiekę nad osobami w stanie nietrzeźwości.

9. RPO-749808-III/13 z dnia 18 listopada 2013 r. – w sprawie przestrzegania praw obywatelskich i warunków służby żołnierzy w batalionie piechoty górskiej oraz pułku saperów.

Minister Obrony Narodowej (16.01.2014 r.) wyjaśnił, że obawy dotyczące podporządkowania pułku jednej z dywizji i związanego z tym wydłużenia czasu podejmowania decyzji, szczególnie w przypadku prowadzenia akcji ratowniczych, są nieuzasadnione. 1. Pułk Saperów z dniem 1 stycznia 2014 r. zostanie bezpośrednio podporządkowany Dowódcy Generalnemu Rodzajów Sił Zbrojnych. Przepisy nie rozgraniczają przedmiotów wybuchowych i niebezpiecznych na kategorie: znalezione przypadkowo w czasie prac ziemnych, budowlanych itp. i podlegających interwencyjnemu podejmowaniu przez patrole rozminowania oraz na odnajdywane w czasie działalności firm komercyjnych. Jest to zasadnicza przyczyna, dla której każdy przypadek zgłoszenia przedmiotu wybuchowego i niebezpiecznego pochodzenia wojskowego musi zakończyć się interwencją patrolu rozminowania. Ministerstwo Obrony Narodowej, dostrzegając powyższy problem, aktywnie uczestniczy w opracowaniu procedowanego przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie oczyszczania terenów z materiałów wybuchowych i niebezpiecznych, proponując zapisy chroniące interesy Sił Zbrojnych RP. W procesie kwalifikacji do szkół podoficerskich preferowani są doświadczeni szeregowi posiadający bardzo dobrą opinię służbową. Wyrażenie zgody szeregowym zawodowym na egzamin na podoficera uzależnione jest głównie od potrzeb Sił Zbrojnych oraz „dostępności” stanowisk służbowych zaszeregowanych do stopnia etatowego kaprała, a także kwalifikacji kandydata. Zapisy ustawy o działalności leczniczej nie zabraniają korzystania z transportu sanitarnego po zakończeniu leczenia szpitalnego, a w niektórych przypadkach nakazują zorganizowanie takiego transportu. Na Siłach Zbrojnych RP ciąży obowiązek ewakuacji poszkodowanych żołnierzy do kraju, jednak po zakończeniu leczenia pacjent ma takie same prawa w zakresie leczenia i świadczeń, jak każdy obywatel. Niemniej, istnieje możliwość przewiezienia poszkodowanego, na jego wniosek, wojskowymi środkami transportu po zakończeniu hospitalizacji, jednak w większości przypadków osobą upoważnioną do wydania takiej decyzji jest dowódca poszkodowanego żołnierza.

10. RPO-742891-VII/13 z dnia 27 listopada 2013 r. – w sprawie Raportu RPO z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji w roku 2012.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia (14.01.2014 r.) podziękował za poparcie dla działań podejmowanych w celu wypracowania kompleksowego rozwiązania dotyczącego opieki nad osobami w stanie nietrzeźwości i utworzenia sieci nowoczesnych ośrodków, w których zostanie im zapewniona specjalistyczna pomoc. Jednocześnie poinformował, że służba w PdOZ pełniona jest w obsadzie gwarantującej zapewnienie bezpieczeństwa osobom tam przebywającym. Postulat dostępu osób zatrzymanych do listy adwokatów nie znajduje oparcia w obowiązujących normach prawnych. Obecnie prowadzone są prace legislacyjne nad projektem założeń do projektu ustawy o zmianie ustawy o Policji, w toku których zgłoszona została propozycja przeniesienia części przepisów regulujących badania lekarskie osób zatrzymanych przez Policję z rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 września 2012 r. w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję, do ustawy o Policji. Dotyczy to tych regulacji prawnych, które ingerują w prywatność osoby poddawanej badaniom lekarskim.

11. RPO-740736-II/13 z dnia 3 grudnia 2013 r. – w sprawie przepisów penalizujących manipulację instrumentami finansowymi.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (05.03.2014 r.) wyjaśnił, że w świetle wypracowanych w orzecznictwie standardów dopuszczalne jest posługiwanie się w prawie karnym normami niedookreślonymi, czy też przepisami blankietowymi, dzięki którym możliwa jest pewna elastyczność konieczna w warunkach zmienności sytuacji. Jest to szczególnie istotne w zakresie obrotu instrumentami finansowymi, który charakteryzuje się znaczną dynamiką zmian. Stworzenie sztywnych definicji mogłoby doprowadzić do pozostawienia niektórych zachowań zasługujących na karę poza zakresem penalizacji. Z powyższych względów wydaje się, że użycie w ustawie o obrocie instrumentami finansowymi pojęć takich, jak: „sztuczna cena”, „uprawnione działanie” czy odesłań do uchwał Komisji Nadzoru Finansowego nie powoduje, że przepisy dotyczące manipulacji na rynku są niezgodne z Konstytucją. Niemniej jednak, mając na uwadze podnoszone wątpliwości dotyczące przepisów odnoszących się do manipulacji na rynku, możliwość ich ewentualnej zmiany można będzie rozważyć w związku z implementacją przyszłej dyrektywy, we współpracy z Ministerstwem Finansów, właściwym w sprawach związanych z obrotem instrumentami finansowymi.

12. RPO-752857-I/13 z dnia 3 grudnia 2013 r. – w sprawie niedostosowania przez telewizję publiczną do potrzeb osób niesłyszących lub słabosłyszących reportażu o wydarzeniu dotyczącym środowiska osób Głuchych.

Prezes Zarządu Spółki Telewizja Polska S.A. (14.03.2014 r.) poinformował, iż w jego ocenie opis konfliktu zawarty w publikacji prasowej jest niekompletny i częściowo nieobiektywny. TVP rzetelnie wywiązuje się z ustawowego obowiązku tłumaczenia 10 % programów na język migowy, a na swoich głównych antenach ten procent z własnej inicjatywy zwiększa. Realizatorzy rozmowy w studiu z udziałem tłumacza migowego popełnili błąd polegający na niepokazywaniu przez cały potrzebny czas lub pokazywaniu pod niewłaściwym kątem osoby tłumacza. Wszyscy uczestnicy programu oraz widzowie zostali przeproszeni, a realizatorów dodatkowo przeszkolono i poinstruowano, aby taka sytuacja się nie powtórzyła. Usunięcie z portalu YouTube fragmentu tego programu z dodatkowym tłumaczeniem na język migowy nie było celowym działaniem przedstawicieli Telewizji Polskiej, ale skutkiem automatycznej reakcji specjalnych programów, które wyszukują i usuwają z Internetu nielegalnie zamieszczane materiały TVP łamiące prawa autorskie. Po interwencji osób niesłyszących, które wyjaśniły znaczenie i cel tak opracowanego materiału, został on szybko przywrócony. TVP poinformowała wszystkich zainteresowanych, że skłonna jest pozostawiać umieszczone w Internecie materiały przygotowane prywatnie, specjalnie dla osób niedosłyszących i głuchych. Musi jednak zostać poinformowana z odpowiednim wyprzedzeniem, że taki materiał się pojawi, gdyż blokada nielegalnego materiału następuje automatycznie.

13. RPO-742891-VII/13 z dnia 5 grudnia 2013 r. – w sprawie Raportu Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji w roku 2012.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej (21.01.2014 r.) poinformowała, że dążeniem Ministerstwa jest rozwój usług opiekuńczych i możliwość ich zapewnienia całodobowo w miejscu zamieszkania w zakresie pozwalającym na realizację potrzeb osoby, tak aby mogła sama decydować o pozostaniu w swoim domu lub zamieszkaniu w domu pomocy społecznej. Ministerstwo przygotowało założenia do ustawy o pomocy społecznej. Proponuje się katalog podstawowych usług socjalnych: usługi profilaktyczne, adresowane do osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym (edukacja, poradnictwo, terapia); usługi aktywizujące, adresowane do osób pozostających bez zatrudnienia, osób niepełnosprawnych oraz usługi interwencyjne, służące zabezpieczeniu niezbędnych podstawowych potrzeb osób niepełnosprawnych, starych i chorych w ramach usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania, ośrodkach wsparcia, w rodzinnych domach pomocy, w mieszkaniach chronionych i domach pomocy społecznej, a także osób i rodzin znajdujących się w sytuacjach kryzysowych. Rząd przyjął założenia Długofalowej Polityki Senioralnej na lata 2014–2020. Z programu będą mogły skorzystać m.in. organizacje pozarządowe, osoby prawne, spółdzielnie socjalne, stowarzyszenia

jednostek samorządu terytorialnego. W ramach programu będzie można ubiegać się o dotacje na realizację działań w jednym z priorytetowych obszarów: edukacji osób starszych, aktywności społecznej promującej integrację wewnątrz- i międzypokoleniową, partycypacji społecznej osób starszych, usług społecznych dla osób starszych. Odnosząc się do kwestii kontaktów mieszkańców domów pomocy społecznej z psychologiem lub psychiatrą, Podsekretarz Stanu stwierdziła, że przepisy o pomocy społecznej nie nakładają na domy pomocy społecznej obowiązku zatrudniania psychologa i/lub psychiatry, nawet w domach pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi. W kwestii wyjść mieszkańców domów pomocy społecznej poza teren domu, Podsekretarz Stanu wyjaśniła, że przepisy nakładają na domy pomocy społecznej obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa ich mieszkańcom. Decydujące znaczenie ma zdolność mieszkańca do samodzielnego wyjścia. Natomiast wyjście osoby wymagającej opiekuna lub transportu w asyście opiekuna jest dostosowane do aktualnych możliwości domu pomocy społecznej.

14. RPO-739729-IV/13 z dnia 11 grudnia 2013 r. – w sprawie opłat ponoszonych przez spółdzielnie mieszkaniowe w związku z procesem przeniesienia własności lokali wybudowanych z udziałem preferencyjnego kredytu.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Infrastruktury i Rozwoju (09.01.2014 r.) poinformowała, że Ministerstwo nie kwestionuje prawa Banku Gospodarstwa Krajowego do pobierania opłat w ramach procedury przekształcania praw lokatorskich w odrębną własność. Ustawodawca nie przewidział przepisów regulujących wysokość opłat związanych z procesem przekształcania lokali. BGK samodzielnie ustala wysokość opłat bankowych pobieranych w tym zakresie, mając na uwadze pracochłonność procesu związanego z obsługą wniosków. Jednocześnie poinformowano, że przekazano do Ministerstwa Finansów sugestię zawartą w wystąpieniu Rzecznika, aby w procesie wyodrębniania lokali mieszkalnych zostało wykorzystane rozwiązanie z art. 41 ust. 4 i 5 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, które przewiduje możliwość refundacji z budżetu państwa, na wniosek spółdzielni, uzasadnionych kosztów związanych z podziałem nieruchomości, z czynnościami związanymi z rozgraniczaniem nieruchomości oraz ewidencją gruntów i budynków. O stanowisku Ministerstwa Finansów w tej sprawie Rzecznik zostanie poinformowany odrębnym pismem.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Infrastruktury i Rozwoju (26.02.2014 r.) poinformował o stanowisku Ministra Finansów dotyczącym propozycji, aby w procesie wyodrębniania lokali mieszkalnych zostało wykorzystane rozwiązanie znajdujące się w art. 41 ust. 4 i 5 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych. W stanowisku tym stwierdzono, iż trudno znaleźć społeczne i ekonomiczne uzasadnienie dla przyznania spółdzielni mieszkaniowej refundacji wydatków związanych z rozliczeniem przez Bank Gospodarstwa Krajowego zadłużenia kredytowego

i uprzywilejowania spółdzielni mieszkaniowych względem pozostałych podmiotów działających na rynku mieszkaniowym np. towarzystw budownictwa społecznego. Takie rozwiązanie doprowadziłoby do przeniesienia na Skarb Państwa kosztów za przekształcenie lokatorskiego prawa do lokalu w odrębną własność lokalu.

15. RPO-744194-II/13 z dnia 11 grudnia 2013 r. – w sprawie przystosowania jednostek penitencjarnych do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Minister Infrastruktury i Rozwoju (21.01.2014 r.) dostrzegając potrzebę zmiany przepisów poinformował, że zostaną podjęte działania zmierzające do przygotowania, we współpracy z Ministerstwem Sprawiedliwości, pogłębionej analizy skutków wprowadzenia zmiany rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie. Wyniki analizy zostaną przekazane Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Budowlanego w celu ich ewentualnego uwzględnienia w Kodeksie Urbanistyczno-Budowlanym.

16. RPO-707225-I/12 z dnia 12 grudnia 2013 r. – w sprawie zagwarantowania równych szans osobom z niepełnosprawnościami przy zdawaniu egzaminów wstępnych na aplikację oraz prawniczych egzaminów zawodowych.

Minister Sprawiedliwości (13.01.2014 r.) poinformował, że w Ministerstwie Sprawiedliwości trwa analiza obowiązujących regulacji dotyczących zdawania egzaminów wstępnych na aplikację oraz prawniczych egzaminów zawodowych. Wystąpiono również do przewodniczących komisji egzaminacyjnych z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie możliwości wprowadzenia odpowiednich dostosowań dla osób z niepełnosprawnościami podczas egzaminów wstępnych na aplikacje prawnicze oraz niektórych egzaminów zawodowych. Stanowisko Ministra Sprawiedliwości w przedmiotowej sprawie zostanie przedstawione niezwłocznie po dokonaniu wspomnianej analizy oraz uzyskaniu stanowiska komisji egzaminacyjnych.

Minister Sprawiedliwości (27.02.2014 r.) w uzupełnieniu odpowiedzi podkreślił, że wolność wyboru i wykonywania zawodu nie ma w polskim porządku prawnym charakteru absolutnego. Podzielając pogląd o celowości usuwania barier uniemożliwiających lub utrudniających osobom niepełnosprawnym dostęp do zawodów prawniczych, Minister zauważył, że nie we wszystkich wypadkach niepełnosprawności możliwe jest wprowadzenie rozwiązań gwarantujących osobie niepełnosprawnej faktyczny dostęp do zawodu, a tym samym przemawiających za zróżnicowaniem sposobu przeprowadzenia egzaminu zawodowego. Z uwagi na konieczność zagwarantowania niezakłóconej percepcji przebiegu czynności procesowych w wypadku niektórych zawodów prawniczych ustawy niejednokrotnie wprost wymagają od kandydatów do zawodu potwierdzenia odpowiednim zaświadczeniem lekarskim zdolności do pełnienia obowiązków zawodowych.

Wymóg odpowiedniego stanu zdrowia umożliwiającego wykonywanie zawodu sędziego, prokuratora, komornika lub notariusza determinuje z kolei sposób przeprowadzenia egzaminu w wypadku tych grup zawodowych. Niemniej jednak na gruncie obowiązujących przepisów istnieją regulacje pozwalające na wprowadzenie udogodnień dla osób niepełnosprawnych podczas zdawania prawniczych egzaminów zawodowych. W przypadku osób niedowidzących i niewidomych możliwe jest wprowadzenie odpowiednich zapisów do zarządzeń przewodniczących komisji egzaminacyjnych przewidujących korzystanie podczas zdawania egzaminów prawniczych z dostosowanych do ich potrzeb, własnych komputerów. Można natomiast rozważyć modyfikację uregulowań dotyczących warunków przeprowadzania egzaminów zawodowych, polegającą na upoważnieniu przewodniczących właściwych komisji egzaminacyjnych do podejmowania decyzji o wydłużeniu czasu trwania egzaminu w indywidualnych przypadkach dotyczących osób niepełnosprawnych. Postulat wydłużenia czasu trwania egzaminów prawniczych mógłby obejmować także przypadki matek karmiących.

17. RPO-747187-II/13 z dnia 16 grudnia 2013 r. – w sprawie przypadków nadużywania środków przymusu bezpośredniego przez funkcjonariuszy Policji.

Prokurator Generalny (08.01.2014 r.) przekazał wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich wszystkim prokuratorom apelacyjnym w celu uwzględnienia zawartych w nim uwag. W każdej prokuraturze okręgowej i apelacyjnej został wyznaczony prokurator, którego zadaniem jest koordynowanie spraw dotyczących przestępstw popełnianych przez funkcjonariuszy Policji. Ponadto w latach 2011–2013 kilkakrotnie zorganizowano wspólnie z Biurem Spraw Wewnętrznych Komendy Głównej Policji narady szkoleniowe dla prokuratorów i funkcjonariuszy BSW KGP poświęcone m.in. metodyce prowadzenia spraw o czyny z art. 246 k.k. i art. 247 k.k. Dla zapewnienia obiektywizmu sprawa przekazywana jest, gdy zachodzi taka konieczność, innej jednostce organizacyjnej prokuratury z wyłączeniem zasad o właściwości miejscowej. Jednak nawet przy starannym prowadzeniu śledztwa przez prokuratorów w tego rodzaju sprawach, wszechstronne wyjaśnienie okoliczności i ustalenie faktów jest bardzo trudne, gdyż często jedynym dowodem są zeznania skarżącego. Dlatego też Prokurator Generalny w pełni popiera postulat monitorowania pomieszczeń służbowych, w których funkcjonariusze Policji przeprowadzają czynności służbowe.

18. RPO-691690-III/11 z dnia 16 grudnia 2013 r. – w sprawie konieczności zmiany rozporządzenia zawierającego wykaz chorób powodujących całkowitą niezdolność do służby w Policji i Państwowej Straży Pożarnej.

Minister Spraw Wewnętrznych (14.01.2014 r.) poinformował, że w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 10 grudnia 2013 r. w sprawie o sygn. akt U 5/13, podjął decyzję o kontynuowaniu działań zmierzających do

uregulowania problematyki oceny zdolności do służby w formacjach mundurowych poprzez prowadzenie dalszych prac nad projektem ustawy o komisjach lekarskich oraz przygotowanie projektów aktów wykonawczych do tej ustawy. Z uwagi na systemowy charakter regulacji dotyczących organizacji i właściwości komisji lekarskich oraz trybu postępowania w przedmiocie oceny zdolności fizycznej i psychicznej do służby, zasadnym wydaje się uregulowanie powyższych zagadnień w przepisach rangi ustawowej. Minister Spraw Wewnętrznych wskazał na procedowany projekt ustawy o komisjach lekarskich, obejmujący nie tylko zasady działania komisji lekarskich, w tym orzekania o zdolności fizycznej i psychicznej do służby, ale także organizacji komisji lekarskich (w tym ich właściwości) oraz trybu postępowania. Zgodnie z projektem ustawy o komisjach lekarskich, wykazy chorób i ułomności zawarte w załącznikach do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 9 lipca 1991 r. w sprawie właściwości i trybu postępowania komisji lekarskich podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych, mają stanowić przedmiot regulacji aktów wykonawczych. Podjęcie prac nad aktami wykonawczymi do aktualnych przepisów ustawowych skutkowałoby powielaniem prac nad przepisami zawierającymi wykazy chorób i ułomności. Projekt ustawy o komisjach lekarskich został skierowany w dniu 7 stycznia 2014 roku do rozpatrzenia przez komitet stały Rady Ministrów.

19. RPO-749453-V/13 z dnia 19 grudnia 2013 r. – w sprawie obowiązku przynależności zakładów ubezpieczeń do Polskiej Izby Ubezpieczeń.

Minister Finansów (15.01.2014 r.) potwierdził, że zasada obligatoryjności stowarzyszenia ubezpieczycieli jest praktykowana stosunkowo rzadko. W krajach Europy Zachodniej idea samorządu branży ubezpieczeniowej ma przeważnie ponad stuletnią tradycję, co powoduje, iż pomimo dobrowolności, w każdym kraju funkcjonuje jedna mocna organizacja samorządowa. Na polskim rynku ubezpieczeniowym przez długi czas istniały tylko dwa państwowe zakłady ubezpieczeń, a więc nie mógł istnieć autentyczny rynek ubezpieczeniowy. Proces rzeczywistych zmian systemowych w zakresie ubezpieczeń zmierzających do ustanowienia systemu funkcjonującego w oparciu o mechanizmy rynkowe zapoczątkowało dopiero uchwalenie ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. o działalności ubezpieczeniowej. Znaczenie ochrony ubezpieczeniowej sprawia, że zakłady ubezpieczeń są zaliczane do grona instytucji zaufania publicznego. Świadczą o tym specjalne rygory prowadzenia działalności ubezpieczeniowej oraz poddanie zakładów ubezpieczeń specjalistycznemu nadzorowi publicznemu Komisji Nadzoru Finansowego. Ustawa o działalności ubezpieczeniowej przewiduje wiele wymogów dotyczących podmiotów wykonujących tę działalność. Jednym z takich obowiązków jest przymusowe członkostwo zakładów ubezpieczeń w Polskiej Izbie Ubezpieczeń. Problem obligatoryjnego zrzeszania się zakładów ubezpieczeń w Polskiej Izbie Ubezpieczeń był rozważany w trakcie prac nad

projektem założeń do projektu ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej. W toku prac przedstawiono zarówno stanowiska zawierające argumenty za odstąpieniem od obowiązkowego członkostwa zakładów ubezpieczeń w Polskiej Izbie Ubezpieczeń, jak i opinie za jego dotychczasowym utrzymaniem. W perspektywie kilku najbliższych miesięcy planowane jest wznowienie prac nad projektem założeń do projektu ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej. Biorąc pod uwagę wątpliwości związane z obowiązkowym członkostwem zakładów ubezpieczeń w Polskiej Izbie Ubezpieczeń, w ocenie Ministra Finansów uzasadnione byłoby rozważenie tej kwestii w toku dalszych prac nad projektem założeń.

20. RPO-751322-I/13 z dnia 20 grudnia 2013 r. – w sprawie wprowadzenia obowiązku umieszczania na kartach parkingowych dla osób niepełnosprawnych tłumaczenia wszystkich zwrotów w języku angielskim.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Infrastruktury i Rozwoju (08.01.2014 r.) poinformował, że Rada Unii Europejskiej w Zaleceniu nr 98/376/WE z dnia 4 czerwca 1998 r. rekomenduje, aby państwa członkowskie wzajemnie uznawały karty parkingowe dla osób niepełnosprawnych, wprowadzone przez każde z państw członkowskich w zgodzie z jednolitym wzorem. Obecnie wzór karty parkingowej określają przepisy rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 30 marca 2004 r. w sprawie wzorów kart parkingowych dla osób niepełnosprawnych i placówek zajmujących się opieką, rehabilitacją lub edukacją tych osób. W dniu 27 września 2013 r. Sejm RP uchwalił ustawę o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym oraz niektórych innych ustaw, która zakłada m.in. utworzenie centralnej ewidencji kart parkingowych. W myśl uchwalonych przepisów, które wejdą w życie z dniem 1 lipca 2014 r., karty parkingowe dla osób niepełnosprawnych będą wydawane na okres ważności orzeczenia o niepełnosprawności, stopniu niepełnosprawności lub wskazaniach do ulg i uprawnień, jednak nie dłużej niż na okres 5 lat. Na podstawie znowelizowanych przepisów ustawy Prawo o ruchu drogowym minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi w drodze rozporządzenia m.in. wzór oraz tryb wydawania kart parkingowych osobom niepełnosprawnym.

21. RPO-657989-XX/10 z dnia 30 grudnia 2013 r. – w sprawie braku jednoznacznych przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego regulujących możliwość odtwarzania akt administracyjnych.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Administracji i Cyfryzacji (14.01.2014 r.) poinformował, że Ministerstwo dostrzega konieczność docelowego uregulowania problematyki odtwarzania akt administracyjnych w Kodeksie postępowania administracyjnego. Kwestia włączenia problematyki odtworzenia akt administracyjnych do prac nad projektem nowelizacji k.p.a. będzie rozważana podczas najbliższej nowelizacji Kodeksu.

22. RPO-712556-V/12 z dnia 30 grudnia 2013 r. – w sprawie realizacji Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia (23.01.2014 r.) poinformował, że Ministerstwo Zdrowia, po konsultacjach z przedstawicielami NFZ i podmiotów lecznictwa psychiatrycznego oraz leczenia uzależnień, przyjęło stanowisko, iż aktualnie obowiązujący wykaz świadczeń gwarantowanych zapewnia realizację świadczeń przypisanych Centrum Zdrowia Psychicznego. Ewentualne centra mogłyby powstać na bazie istniejących już podmiotów leczniczych. Prawdopodobnie byłyby zogniskowane wokół szpitali psychiatrycznych, które dysponują odpowiednią kadrami i mogą koordynować proces diagnostyczno-terapeutyczny pacjentów. W obecnej rzeczywistości prawnej i finansowej nie jest możliwe narzucenie podmiotom leczniczym przekształcania się w centra, ani wybudowanie nowych jednostek spełniających wymagania Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego. W zakresie strategii działań po roku 2015 w obszarze opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień obecnie trwają prace nad projektem, który ma być konsultowany z szerokim gronem ekspertów, tak aby jego założenia mogły zostać spełnione przy równoczesnej poprawie opieki w lecznictwie psychiatrycznym i odwykowym. Założenia te zakładają odejście od CZP w formie organizacyjnej nakreślonej w obowiązującym Narodowym Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego bez uszczerbku dla merytorycznej zasadności funkcjonowania w sposób skoordynowany opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień.

23. RPO-712795-I/12 z dnia 30 grudnia 2013 r. – w sprawie działań wspierających odpowiedni udział kobiet w procesach decyzyjnych i zarządzaniu przedsiębiorstwami.

Minister Skarbu Państwa (28.01.2014 r.) wyjaśnił, że wydane przez Ministerstwo dokumenty: Zarządzenie Nr 6 Ministra Skarbu Państwa z dnia 7 marca 2013 r., zmieniające zarządzenie w sprawie zasad nadzoru właścicielskiego nad spółkami z udziałem Skarbu Państwa, a także „Dobre praktyki w zakresie zapewnienia zrównoważonego udziału kobiet i mężczyzn w organach spółek z udziałem Skarbu Państwa” stanowią jedynie zalecenia dla osób odpowiedzialnych za kształtowanie organów spółek. Z uwagi na zbliżający się okres zwyczajnych walnych zgromadzeń/zgromadzeń wspólników, Ministerstwo Skarbu Państwa zwróciło się do rad nadzorczych spółek z udziałem Skarbu Państwa z przypomnieniem o powyższych zaleceniach. Dokonanie rzetelnej oceny implementacji zasady zapewnienia zrównoważonego udziału kobiet i mężczyzn w organach spółek z udziałem Skarbu Państwa będzie możliwe nie wcześniej niż w II połowie 2014 roku.

24. RPO-742891-VII/13 z dnia 30 grudnia 2013 r. – w sprawie dostępu osadzonych w jednostkach penitencjarnych do informacji publicznej.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Administracji i Cyfryzacji (06.02.2014 r.) poinformował, że obecnie w Ministerstwie Administracji i Cyfryzacji prowadzone są prace nad implementacją dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/37/UE z dnia 26 czerwca 2013 r., zmieniającą dyrektywę 2003/98/WE w sprawie ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego, której konsekwencją będzie nowelizacja ustawy o dostępie do informacji publicznej. Projektowana ustawa nie będzie w zasadniczy sposób wykraczać poza zakres wyznaczony dyrektywą. Niemniej jednak, Ministerstwo podejmując prace nad systemową nowelizacją ustawy o dostępie do informacji publicznej rozważy uregulowanie kwestii możliwości realizacji wniosku o dostęp do informacji publicznej zamieszczonej na BIP w sytuacji, w której wnioskujący nie ma z przyczyn obiektywnych dostępu do BIP. Zdaniem Ministerstwa interwencja legislacyjna zmierzająca do zapewnienia realizacji prawa do informacji powinna swoim zakresem objąć nie tylko osoby pozbawione wolności, ale także nieposiadające stałego dostępu do Internetu z innych przyczyn, w szczególności wykluczone cyfrowo.

25. RPO-742891-VII/13 z dnia 31 grudnia 2013 r. – w sprawie uwag zawartych w „Raporcie Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji w roku 2012”.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (27.02.2014 r.) poinformował, że Ministerstwo prowadzi prace nad projektem ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw. W projekcie przewidziano zmianę treści art. 217 k.k.w., poprzez określenie warunków korzystania z aparatu telefonicznego przez tymczasowo aresztowanego (zgoda organu, do którego dyspozycji pozostaje tymczasowo aresztowany) oraz podstawy odmowy wyrażenia zgody w tym zakresie. Odmowa wyrażenia zgody na kontakt telefoniczny będzie podlegać zaskarżeniu. Prawo do korzystania z aparatu telefonicznego stanowi dopełnienie szeregu uprawnień składających się na prawo do adwokata, a szerzej – na prawo do obrony tymczasowo aresztowanego. Organizacja zajęć kulturalno-oświatowych w przypadku tymczasowo aresztowanych jest uzależniona od większej liczby czynników, aniżeli wobec osób skazanych. Konieczność zapewnienia prawidłowego toku postępowania karnego, a także porządku i bezpieczeństwa w jednostce poprzez izolowanie współuczestników przestępstwa, duża liczba grup izolacyjnych, ograniczenia infrastrukturalne oraz duże zaludnienie uniemożliwiają wypracowanie modelowego rozwiązania organizacji czasu wolnego dla tymczasowo aresztowanych, które pozwalałoby im na przebywanie poza celami przez większość dnia. Mając na względzie niedoskonałość oferty kulturalno-oświatowej kierowanej do osób tymczasowo aresztowanych, problematyka ta została objęta szczególnym nadzorem ze strony Biura Penitencjarnego

Centralnego Związku Służby Więziennej. Ministerstwo Sprawiedliwości podziela pogląd, iż cele 6- czy 8-osobowe w oddziałach terapeutycznych tworzą zbyt duże skupisko osadzonych. Skład celi mieszkalnej w oddziale terapeutycznym każdorazowo dobierany jest przez zespół terapeutyczny. Wydaje się, że to nie liczba osób w celi mieszkalnej, a przede wszystkim zasady ich zakwaterowania przy uwzględnieniu obowiązujących regulacji w tym zakresie, mają decydujące znaczenie dla atmosfery panującej w celach mieszkalnych, w tym także na oddziale terapeutycznym. W ramach nadzoru penitencjarnego przeprowadzane są wizytacje i lustracje szpitali psychiatrycznych. W otrzymanych sprawozdaniach sędziów penitencjarnych nie stwierdzono nieprawidłowości w kwestii stosowania środków przymusu bezpośredniego wobec osób tam przebywających. Jedyne potwierdzone przypadki nadużyć zostały podniesione w piśmie Rzecznika Praw Pacjenta i dotyczyły zastosowania wobec pacjenta kajdanek przy przeprowadzaniu go z jednego budynku do drugiego. Dyrektor Szpitala wprowadził całkowity zakaz stosowania środków przymusu w postaci kajdanek wobec pacjentów oddziałów sądowych o wzmocnionym zabezpieczeniu w trakcie ich konwojowania na badania i konsultacje medyczne. W Ministerstwie Sprawiedliwości prowadzone są prace legislacyjne nad projektem założeń ustawy o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, którego głównym celem jest zapewnienie konstytucyjności rozwiązań prawnych na etapie postępowania wykonawczego w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich, poprzez uregulowanie ich w akcie prawnym rangi ustawowej. Wskazane przez Rzecznika kwestie wymagające regulacji prawnej zostaną poddane wnikliwej analizie w ramach prac legislacyjnych nad projektem założeń ustawy o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich. W projekcie założeń ustawy o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich przewidziano uregulowanie praw nieletnich umieszczonych w zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich na gruncie ustawy.

Część 2

Wybór spraw indywidualnych

ZESPÓŁ II

II.517.959.2014

Rzecznik prowadził postępowanie wyjaśniające w związku ze skargą Pana Dariusza Z., dotyczącą stosowania wobec niego w Zakładzie Karnym wzmoczonych środków ochrony, które w znaczny sposób ograniczają jego prawa.

Po zbadaniu sprawy Rzecznik uznał skargę za uzasadnioną, w części dotyczącej przeprowadzania wobec wnioskodawcy kontroli osobistej przy każdorazowym wyjściu i powrocie do oddziału mieszkalnego oraz zobowiązanie go do korzystania z odzieży skarbowej poza terenem jednostki penitencjarnej.

W ocenie Rzecznika nawet w sytuacji, gdy istnieją podstawy do objęcia osadzonego wzmoczonymi środkami ochrony, przeprowadzanie kontroli osobistej, jako zalecenia realizowanego w sposób ciągły, nie można uznać za prawidłowe. Zgodnie z art. 116 § 2 Kodeksu karnego wykonawczego skazany podlega kontroli osobistej w wypadkach uzasadnionych względami porządku lub bezpieczeństwa, przy czym ocenie, czy istnieje konieczność skorzystania z tego uprawnienia powinna być poddana każda okoliczność wpływająca na jego zastosowanie. W przypadku braku przesłanek uzasadniających poddanie osoby osadzonej kontroli osobistej, istnieje możliwość ograniczenia czynności sprawdzających do dokonania kontroli pobieżnej, korzystając np. z urządzeń przeznaczonych do tego celu.

Należy wskazać, iż w myśl art. 111 § 2 k.k.w. w czasie przeprowadzania czynności procesowych, transportowania oraz w innych uzasadnionych wypadkach skazany korzysta z własnej odzieży, bielizny i obuwia, chyba że są one nieodpowiednie ze względu na porę roku lub zniszczone albo jeżeli przemawiają przeciwko temu względy bezpieczeństwa.

W opinii Centralnego Zarządu Służby Więziennej z uwagi na zachowanie wnioskodawcy w warunkach izolacji penitencjarnej, istniało uzasadnienie stosowania wobec niego wzmoczonych środków ochrony, ale nie mogą być one tożsame z procedurami, jakie są przewidziane wobec osadzonych stwarzających poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu, czyli wobec tzw. osadzonych niebezpiecznych.

II.517.73.2014

Do Rzecznika skierował skargę Pan Mateusz G., który podnosił, iż Dyrektor Zakładu Poprawczego nie udzielił mu odpowiedzi na wnoszone wnioski z dnia 7 sierpnia, 10 września oraz 3 października 2013 r.

Dokonane czynności wyjaśniające potwierdziły zarzut – nie udzielono odpowiedzi wnoszącemu wnioski w terminie przewidzianym w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego. Wskazane przez Pana Dyrektora powody takiego postępowania – w ocenie Rzecznika – nie zasługują na akceptację.

Na wstępie należy wskazać, iż zgodnie z art. 35 § 1 k.p.a. organy administracji publicznej zobowiązane są załatwiać sprawy bez zbędnej zwłoki. Niezwłocznie powinny być załatwiane sprawy, które mogą być rozpatrzone w oparciu o dowody przedstawione przez stronę, łącznie z żądaniem wszczęcia postępowania, lub w oparciu o fakty i dowody powszechnie znane albo znane z urzędu organowi, przed którym toczy się postępowanie, bądź możliwe do ustalenia na podstawie danych, którymi rozporządza ten organ. Załatwienie sprawy wymagającej postępowania wyjaśniającego powinno nastąpić nie później niż w ciągu miesiąca, a sprawy szczególnie skomplikowanej — nie później niż w ciągu dwóch miesięcy od dnia wszczęcia postępowania, zaś w postępowaniu odwoławczym — w ciągu miesiąca od dnia otrzymania odwołania.

W myśl art. 237 § 1 k.p.a. organ właściwy do załatwienia wniosku powinien załatwić go bez zbędnej zwłoki, nie później jednak niż w ciągu miesiąca. W razie niemożności załatwienia wniosku w ww. terminie właściwy organ zobowiązany jest w tym terminie zawiadomić wnioskodawcę o czynnościach podjętych w celu rozpatrzenia wniosku oraz o przewidywanym terminie załatwienia wniosku.

W ocenie Rzecznika czynności w sprawie wniosków wnioskodawcy były podejmowane z nadmiernym opóźnieniem. Przeszkody organizacyjne nie mogą stanowić usprawiedliwienia łamania przysługujących obywatelowi praw. Jeśli rozpoznanie wniosku wymagało zebrania informacji od innego organu, to należało pisemnie powiadomić go o przyczynach przedłużenia terminu załatwienia sprawy, a tego nie uczyniono. Skargę uznano za uzasadnioną.

II.517.80.2014

Do Rzecznika zwrócił się Pan Hubert S., który żalił się, że odbywanie przez niego kary pozbawienia wolności w Areszcie Śledczym w B. odczuwa jako nieludzkie i poniżające traktowanie. Wnioskodawca wskazywał m.in. na niezgodną z art. 110 § 2 k.k.w. powierzchnię w celi przypadającą na skazanego, brak odpowiedniego oświetlenia celi i wentylacji powietrza, brak oświetlenia kącika sanitarnego w porze nocnej oraz całkowity brak prywatności w związku z działającym w celi monitoringiem.

Skarga została uznana za uzasadnioną, w części dotyczącej umieszczenia wnioskodawcy w celi monitorowanej, bez podstawy prawnej i wydania decyzji Dyrektora Aresztu Śledczego w B. Za zasadny został również uznany zarzut dotyczący braku oświetlenia w porze nocnej w kąciku sanitarnym.

Z dokonanych czynności wynika, iż wnioskodawca został zakwaterowany wraz z innym współsadzonym w dwuosobowej celi mieszkalnej, która była wyposażona w zabezpieczenia techniczno-ochronne, przewidziane w § 77 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 października 2003 roku w sprawie sposobów ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej, w tym w urzędzenia monitorujące.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami zachowanie skazanego może podlegać monitorowaniu w wypadkach uzasadnionych względami medycznymi albo potrzebą

zapewnienia bezpieczeństwa skazanego – art. 116 § 5 a Kodeksu karnego wykonawczego (k.k.w.), a także potrzebą zapewnienia porządku i bezpieczeństwa w zakładzie karnym — art. 73a § 8 k.k.w. W przypadku Pana Huberta S. żadna z tych przesłanek nie zachodziła. Zakwaterowanie wnioskodawcy w oddziale, w którym cele mieszkalne były monitorowane, podyktowane było koniecznością rozwiązania problemu przeludnienia, z jakim zmagał się Areszt. Zatem postępowanie administracji więziennej było niezgodne z wyżej przytoczonymi przepisami.

Ponadto, w myśl art. 116 § 6 k.k.w. objęcie monitorowaniem zachowania skazanego wymaga wydania decyzji przez Dyrektora Zakładu Karnego. Decyzja ta podlega kontroli sądowej w trybie art. 7 k.k.w., a także kontroli sędziego penitencjarnego w trybie art. 34 § 1 k.k.w., kontroli Dyrektora Generalnego oraz Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w trybie art. 78 § 2 k.k.w. W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich, którą podzielił Minister Sprawiedliwości, aby ta kontrola była faktycznie możliwa, decyzja powinna być sporządzona na piśmie i zawierać informację o podstawie prawnej jej wydania, przesłankach, które zdecydowały o umieszczeniu w celi monitorowanej oraz pouczenie o przysługującym osadzonemu prawie do złożenia skargi do sądu penitencjarnego. O konieczności informowania osadzonego o podjętej wobec niego decyzji stanowi art. 7 § 3 k.k.w.: „(...) decyzję ogłasza się lub doręcza wraz z uzasadnieniem i pouczeniem o przysługującym skazanemu prawie, terminie o sposobie wniesienia skargi”. Zapoznanie osadzonego z taką decyzją jest również wyrazem podmiotowego traktowania.

Odnosnie drugiego zarzutu ustalono, że w Areszcie Śledczym w B. kąciak sanitarny w celi, w której przebywał ww., nie jest wyposażony w odrębne oświetlenie, światło jest zapalane przez funkcjonariusza z dyżurki oddziałowego, po wcześniejszym zgłoszeniu przez osadzonego takiej potrzeby. Przepis art. 102 pkt 1 k.k.w. stanowi, iż „skazany ma prawo do odpowiednich ze względu na zachowanie zdrowia (...) warunków bytowych (...)”. W sytuacji, w której osadzeni nie mają możliwości swobodnego korzystania z prawidłowo oświetlonego kąciaka sanitarnego w porze nocnej przytoczony przepis jest naruszony.

Dyrektor Generalny Służby Więziennej w piśmie skierowanym do Rzecznika w dniu 25 stycznia 2010 r. wskazał, iż w myśl obowiązujących w Służbie Więziennej wytycznych, zawartych w dokumencie „Wytyczne programowo-funkcjonalne oraz wymagania techniczne i ochronne dla pawilonów zakwaterowania osadzonych”, kąciaki sanitarne w celach mieszkalnych powinny posiadać punkty świetlne z możliwością włączania ich z celi mieszkalnej i nie przewiduje się wyłączenia tych punktów oświetleniowych w ciągu doby.

II.517.185.2014

Do Rzecznika zwrócił się Pan Tomasz H., który żalił się na nieprawidłowe wystawianie przez funkcjonariuszy Aresztu Śledczego w L. potwierdzeń odbioru korespondencji urzędowej.

Ustalenia poczynione w toku postępowania wyjaśniającego potwierdziły, iż wydane osadzonemu potwierdzenia odbioru korespondencji urzędowej zawierały błędy, w tym brak daty odbioru korespondencji przez administrację jednostki. Należy mieć na uwadze, że zamieszczenie daty dziennej odbioru korespondencji ma istotne

znaczenie dla nadawcy korespondencji, szczególnie w przypadku pism terminowych, pozwala też na kontrolę terminowości wysyłania korespondencji przez administrację jednostki. W związku z powyższym na podstawie poczynionych ustaleń skarga osadzonego została uznana za zasadną.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w Ł., do którego Rzecznik zwrócił się o zbadanie sprawy, poinformował, że z funkcjonariuszami odpowiedzialnymi przeprowadzono rozmowy instruktażowe. Należy mieć nadzieję, że podjęte działania pozwolą na zapobieżenie w przyszłości wystąpieniu podobnych nieprawidłowości.

II.517.295.2014

Do Rzecznika zwrócił się Pan Arkadiusz L., przebywający w Zakładzie Karnym w P. Żalił się on na umieszczenie w jednoosobowej celi mieszkalnej, w której kącik sanitarny był całkowicie nieosłonięty, co umożliwiało zobaczenie osoby wykonującej intymne czynności w kąciku przez osoby wchodzące do celi lub zaglądalej przez wizjer. Przeprowadzone postępowanie wyjaśniające potwierdziło ten stan rzeczy.

Zgodnie z § 28 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25.08.2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności oraz § 30 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25.08.2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania w celach mieszkalnych niezbędne urządzenia sanitarne sytuuje się w sposób zapewniający ich niekrępujące użytkowanie. Obowiązek zapewnienia właściwych standardów w tym zakresie wynika także z zawartych w art. 4 § 1 kodeksu karnego wykonawczego zasad wykonywania kary w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności ludzkiej skazanego, oraz zakazu poniżającego traktowania. Rzecznik stoi na stanowisku, że w celach jednoosobowych urządzenia sanitarne powinny być osłonięte co najmniej w taki sposób, aby nie było możliwe zobaczenie osadzonego wykonującego czynności intymne w kąciku sanitarnym, ani bezpośrednio przez osoby wchodzące do celi, ani przez wizjer (pogląd ten podzielił również Dyrektor Generalny Służby Więziennej, do którego Rzecznik skierował wystąpienie w tej sprawie – RPO-682905/II). Ponieważ w przypadku Arkadiusza L. ten warunek nie był spełniony, jego skarga została uznana za zasadną.

Mając na względzie powyższe, Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Ł. O spowodowanie podjęcia działań w celu wykonania zabudowy kącików w celach jednoosobowych w Zakładzie Karnym w P., w taki sposób, aby przebywającym w nich osadzonym zagwarantować niekrępujące użytkowanie urządzeń sanitarnych w kąciku.

II.517.304.2014

Do Rzecznika zwrócił się Pan Marian W., przebywający w Areszcie Śledczym w Ł., który żalił się m.in. na umieszczenie w celi monitorowanej.

W toku podjętego postępowania wyjaśniającego ustalono, że w dniu 7 listopada 2012 r. Pan Marian W. został ze względu na bezpieczeństwo jednostki umieszczony w celi przeznaczonej dla osadzonych tzw. niebezpiecznych, nie będąc zaliczonym do tej kategorii więźniów. Począwszy od tego dnia jego zachowanie zostało objęte monitoringiem. Z dokonanych ustaleń wynika, że w sprawie tej nie została wydana

decyzja na piśmie, zawierająca informację o podstawie prawnej jej wydania, przesłankach, które zadecydowały o umieszczeniu osadzonego w celi monitorowanej oraz pouczenie o przysługującym mu prawie do złożenia skargi do sądu penitencjarnego. Do takiego postępowania obligował Dyrektora Aresztu Śledczego w L. przepis art. 116 § 6 Kodeksu karnego wykonawczego, w związku z art. 7 § 3 Kodeksu.

Z wyjaśnień uzyskanych w toku postępowania wyjaśniającego od organów więziennictwa wynikało, że decyzja o monitorowaniu zachowania osadzonego została podjęta w związku z potrzebą zapewnienia porządku i bezpieczeństwa w jednostce. Posłużenie się tak ogólnym sformułowaniem, bez wskazania, jakie konkretnie okoliczności i zachowania stwarzały zagrożenie dla porządku i bezpieczeństwa w jednostce, należy uznać za niewłaściwe, ponieważ czyniło to niemożliwym zweryfikowanie prawidłowości podjętej decyzji.

Ponieważ w związku z wcześniejszym wystąpieniem Rzecznika w tej sprawie Dyrektor Generalny Służby Więziennej skierował w dniu 8 sierpnia 2013 r. do administracji wszystkich jednostek penitencjarnych zalecenie sporządzania pisemnych decyzji w przedmiocie objęcia monitoringiem zachowania osadzonego, nie zachodziła potrzeba ponownego wystąpienia w tej sprawie. Ustalenia poczynione w toku badania skargi Pana Mariana W. zdają się jednak świadczyć o potrzebie podjęcia stosownych działań w celu zapewnienia, aby przedmiotowe decyzje były każdorazowo w sposób należyty uzasadnione, tj. aby zawierały informację o tym, jakie konkretnie okoliczności i zdarzenia uznano za podstawę do zastosowania monitorowania zachowania osadzonego. W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w L. o rozważenie potrzeby podjęcia działań skutkujących wyeliminowaniem wskazanej nieprawidłowości z praktyki postępowania administracji Aresztu Śledczego w L., a w razie stwierdzenia takiej konieczności, również innych podległych mu jednostek.

II.517.420.2014

Do Rzecznika zwrócił się Pan Paweł M., przebywający w Areszcie Śledczym w L. Kwestionował on przyjętą przez administrację tej jednostki praktykę, która nakładała na osoby przesyłające osadzonemu paczkę obowiązek naklejenia druku zezwolenia na otrzymanie paczki. Podnosił, że w ten sposób ujawniony zostaje osobom postronnym fakt odbywania przez adresata paczki kary pozbawienia wolności, co stygmatyzuje jego rodzinę.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w L., do którego Rzecznik zwrócił się o zbadanie sprawy, powiadomił, że przyjęta praktyka służy weryfikacji uprawnienia osadzonego do otrzymania paczki przez przyjmującego paczkę w Areszcie. Na druku zezwolenia wyszczególnione są ponadto artykuły, które skazany może otrzymać, co ułatwia sprawdzenie prawidłowości zawartości paczki.

Nie kwestionując potrzeby dokonania weryfikacji uprawnienia osadzonego do otrzymania paczki Rzecznik stanął na stanowisku, że cel ten może być zrealizowany przy pomocy mniej dolegliwych dla osadzonego i jego rodziny środków. Wskazał jednocześnie na przyjętą w niektórych jednostkach penitencjarnych praktykę, zgodnie z którą druk zezwolenia podzielony jest na dwie części: jedna z nich zawiera tylko numer wydanego zezwolenia i jest naklejana na paczkę, druga natomiast zawiera

informację o artykułach, na których osadzony otrzymał zezwolenie i jest umieszczana wewnątrz paczki. Taki sposób postępowania pozwala na pełniejsze zabezpieczenie prawa osadzonego i jego bliskich do poszanowania życia prywatnego.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w L. powiadomił Rzecznika, że w Areszcie Śledczym w L. podjęto działania w celu zmiany procedury postępowania z paczkami w kierunku zaproponowanym przez Rzecznika.

II.517.435.2014

Pan Artur W., w skardze skierowanej do Rzecznika, zakwestionował zapis porządku wewnętrznego Aresztu Śledczego w P., odnoszący się do uprawnienia osadzonych do otrzymywania paczek żywnościowych. Z zapisu wynika, że paczki żywnościowe nie mogą być dostarczane osobom pozbawionym wolności za pośrednictwem uprawnionych instytucji (poczty, firm kurierskich).

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej potwierdził, że w ww. jednostce penitencjarnej paczki żywnościowe mogą być dostarczane wyłącznie w sposób określony w porządku wewnętrznym, czyli bezpośrednio przez osoby zainteresowane dostarczeniem paczki. W ocenie Dyrektora te rozwiązania organizacyjne nie naruszają obowiązujących przepisów, mają na celu ograniczenie możliwości przenikania na teren jednostki przedmiotów niebezpiecznych i niedozwolonych.

Rzecznik nie podzielił tego stanowiska.

Na wstępie należy wskazać, że skazany ma prawo otrzymać raz na kwartał paczkę żywnościową. Przepisy regulujące to zagadnienie nie zawierają żadnych ograniczeń odnoszących się do sposobu dostarczania paczek. Zgodnie z § 14 ust. 2 pkt 13 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności, dyrektor zakładu karnego określa w porządku wewnętrznym zakładu godziny i sposób przyjmowania i wydawania paczek, a nie sposób ich dostarczania.

Podejmowanie działań na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa zakładu jest niewątpliwie ważnym zadaniem, które spoczywa na kierowniku jednostki. Niemniej jednak określony w obowiązujących przepisach katalog czynności (m.in. w art. 105 § 6 i 113a § 5 k.k.w., § 32 oraz 33 regulaminu wykonywania kary pozbawienia wolności), do których są zobowiązani funkcjonariusze Służby Więziennej – w ocenie ustawodawcy – jest wystarczający dla zapobieżenia przenikania na teren jednostki przedmiotów niebezpiecznych i niedozwolonych. Nie ma więc podstaw do wprowadzania dodatkowych obostrzeń w tym zakresie.

Należy zauważyć, iż przyjęte w Areszcie Śledczym uregulowania uderzają przede wszystkim w osadzonych, których rodziny borykają się z trudnościami finansowymi – nie mogą bowiem odwiedzać bliskich pozbawionych wolności, często odbywających karę w jednostce znacznie oddalonej od ich miejsca zamieszkania. Proponowana alternatywna forma dostarczania paczki osadzonemu – na podstawie formularza zamówienia na paczkę żywnościową – wiąże się z koniecznością ponoszenia większych kosztów zakupionych produktów żywnościowych, a także dysponowania możliwością dostępu do Internetu (formularze zamówienia na paczkę oraz lista produktów dostępnych w punkcie sprzedaży znajduje się na stronie internetowej Aresztu).

Centralny Zarząd Służby Więziennej, do którego zwrócono się o zajęcie stanowiska w sprawie, podzielił pogląd Rzecznika. Dyrektor Aresztu Śledczego w P. zmienił przedmiotowe zapisy porządku wewnętrznego i obecnie osadzeni mogą otrzymywać paczki żywnościowe dostarczane do Aresztu za pośrednictwem np. poczty, firm kurierskich lub gońców. Skargę uznano za uzasadnioną.

II.517.566.2014

Do Rzecznika skierowała wniosek matka skazanego, która przedstawiała dramatyczną sytuację przebywającego w zakładzie karnym syna. Z uwagi na stan zdrowia wymaga on opieki i pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji. Tymczasem syn spotyka się z niewłaściwym traktowaniem ze strony współosadzonych, a personel więzienny nie podejmuje właściwych działań wychowawczych i psychologicznych.

Sprawa została podjęta do badania. Dyrektorzy dwóch jednostek penitencjarnych, w których przebywał skazany, poinformowali Rzecznika, że Służba Więzienna podjęła właściwe działania wobec syna wnioskodawczyni, przede wszystkim mające na celu zapewnienie mu bezpieczeństwa osobistego, wsparcie psychologiczne oraz pomoc w codziennym funkcjonowaniu.

Po ukazaniu się w mediach publikacji na temat znęcania się nad skazanym przez współwięźniów podczas jego pobytu w zakładzie karnym Rzecznik przeprowadził ponowne postępowanie wyjaśniające w tej sprawie.

Z dokonanych ustaleń wynika, że w Areszcie Śledczym w K. personel więzienny nie podjął właściwych działań psychologiczno-wychowawczych wobec skazanego, które minimalizowałyby skutki jego pobytu w zakładzie karnym. Działania te były rutynowe, nie uwzględniały stopnia niepełnosprawności oraz brak możliwości prawidłowego przystosowania się do wymogów izolacji penitencjarnej. Umieszczanie w celach wieloosobowych narażało go na drwiny, poszturchiwania i zaczepki ze strony innych współosadzonych, a duża rotacja osadzanych była dodatkową uciążliwością. Osadzanie go w celi pojedynczej również było błędem, mogło doprowadzić do zupełnie nieprzewidywalnych jego zachowań.

Dyrektor Aresztu Śledczego w K. wyciągnął konsekwencje służbowe wobec wychowawców za niewłaściwe rozmieszczenie oraz brak rozpoznania atmosfery w celi mieszkalnej, a także wobec psychologa za niewłaściwe, sprzeczne w decyzjach postępowanie i niedobranie odpowiednich metod psychokorekcyjnych dla skazanego. Wobec zastępcy Dyrektora jednostki, kierującego oddziałem penitencjarnym, za brak nadzoru zostało wszczęte postępowanie dyscyplinarne.

Nie stwierdzono natomiast, by w trakcie pobytu w Zakładzie Karnym w P. skazany był ofiarą znęcania się przez osadzonych. Osadzony przebywał w oddziale terapeutycznym dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo, gdzie był objęty szczególną uwagą i specjalistycznymi oddziaływaniami terapeutycznymi. Kwestie jego bezpieczeństwa osobistego, przede wszystkim bardzo uważnego doboru współosadzonych w celi mieszkalnej, była dla personelu zadaniem najistotniejszym. Pozostawał również pod stałą opieką lekarską: internistyczną, neurologiczną i psychiatryczną.

Przedmiotowa sprawa dała asumpt do podjęcia przez Rzecznika Praw Obywatelskich działań o charakterze generalnym w celu dokonania analizy sytuacji

osób z różnego rodzaju niesprawnością znajdujących się w jednostkach penitencjarnych. Dyrektor Generalny Służby Więziennej, udzielając Rzecznikowi odpowiedzi na kierowane wystąpienia, wskazał procedury i sposób sprawowania opieki, wypracowane przez Służbę Więzienną w postępowaniu z osobami z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonymi umysłowo.

Poszukiwanie rozwiązań pomocnych dla podniesienia standardów opieki nad osobami niepełnosprawnymi i poszanowania ich praw jest obecnie dla Rzecznika zadaniem priorytetowym.

II.517.666.2014

Do Rzecznika zwrócił się Pan Jacek Ż., przebywający w Zakładzie Karnym w D. Żalił się on, że administracja jednostki posługuje się informacjami o jego uprzedniej karalności, mimo, że skazanie uległo już zatarciu.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w O., do którego Rzecznik zwrócił się o zbadanie skargi, potwierdził, że istotnie administracja Zakładu Karnego w D. posługiwała się archiwalnymi aktami osobowymi Pana Jacka Ż., mimo, że od zakończenia wykonywania wobec niego kary upłynęło więcej niż 10 lat, a skazanie uległo zatarciu. Ponadto, informację o odbywaniu przez skazanego kary pozbawienia wolności orzeczonej wyrokiem, który uległ zatarciu, zamieszczono w opinii o skazanym. Instytucja zatarcia skazania jest pewnego rodzaju fikcją prawną, która polega na przyjęciu, że skazania nie było. Nie można powoływać się na poprzednią karalność, jeżeli uległa ona zatarciu, skazanie zatarte nie może też rodzić żadnych konsekwencji prawnych.

Wobec tego, że postępowanie funkcjonariuszy Zakładu Karnego w D. było niezgodne z obowiązującymi przepisami, skargę osadzonego uznano za zasadną. Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w O. poinformował, że w celu zapobieżenia w przyszłości podobnym uchybieniom z wychowawcami odpowiedzialnymi za powstałe nieprawidłowości przeprowadzono rozmowy instruktażowo-ostrzegawcze, zaś kierownik działu penitencjarnego został zobowiązany do przeprowadzenia stosownego szkolenia dla funkcjonariuszy.

II.517.699.2014

Do Rzecznika wpłynęła skarga Pana Adama S., przebywającego w Zakładzie Karnym w W. W piśmie tym osadzony podniósł m.in. zarzut przebywania w celi z niezabudowanym kącikiem sanitarnym.

Na podstawie art. 12 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jednolity Dz. U. z 2001 r. Nr 17, poz. 147, ze zm.), Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w B. o zbadanie zasadności m.in. wspomnianego zarzutu, jak również poinformowanie Rzecznika Praw Obywatelskich o wynikach dokonanych ustaleń.

Przeprowadzone postępowanie wyjaśniające potwierdziło, iż osadzony przebywał w celi, która nie posiadała w pełni wyodrębnionego kącika sanitarnego. Jak ustalono, wejście do sanitariatu było wykonane z zasłonki, która nie gwarantowała intymności przy załatwianiu potrzeb fizjologicznych i wykonywaniu czynności higienicznych.

Biorąc pod uwagę powyższy stan faktyczny, jak również stanowisko Rzecznika przedstawione w wystąpieniu generalnym z dnia 17 marca 2011 r. w sprawie braku właściwej zabudowy kąpoków sanitarnych w jednostkach penitencjarnych (RPO–658709-II-702/10), skarga Pana Adama S. w części dotyczącej zarzutu przebywania w celi mieszkalnej z niezabudowanym kąpokiem sanitarnym została uznana za zasadną.

II.517.722.2014

Podczas wizytacji Aresztu Śledczego w P. Pani Anna V., pacjentka szpitala Aresztu, złożyła skargę przedstawicielowi Rzecznika m.in. na zastosowanie wobec niej środka przymusu bezpośredniego na podstawie przepisów ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, polegającego na unieruchomieniu.

Czynności przeprowadzone w celu wyjaśnienia skargi nie potwierdziły zarzutu nieuzasadnionego zastosowania wobec pacjentki przymusu bezpośredniego. W toku badania sprawy stwierdzono jednakże uchybienia w postępowaniu osób stosujących wobec Pani Anny V. środek przymusu oraz w dokumentowaniu stosowania środka.

Zgodnie z § 11 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 czerwca 2012 r. w sprawie sposobu stosowania i dokumentowania zastosowania przymusu bezpośredniego oraz dokonywania oceny zasadności jego zastosowania, w czasie kontroli stanu fizycznego osoby unieruchomionej pielęgniarka zapewnia krótkotrwale częściowe lub całkowite uwolnienie od unieruchomienia w celu zmiany pozycji lub zaspokojenia potrzeb fizjologicznych i higienicznych, nie rzadziej niż co 4 godziny. W karcie obserwacji nie odnotowano chwilowego zwolnienia Pani Anny V. W książce raportów pielęgniarskich zamieszczono adnotację o chwilowym zwolnieniu kończyn górnych pacjentki, nie określono jednak dokładnego czasu zdarzenia. Na podstawie umiejscowienia tego zapisu wnioskować należy, że miało to miejsce po godz. 7.00, a więc po upływie ponad dziesięciu godzin od zastosowania unieruchomienia.

Zgodnie z § 4 rozporządzenia lekarz zleca zastosowanie przymusu bezpośredniego w formie unieruchomienia lub izolacji na czas nie dłuższy niż 4 godziny (ust. 1). Po osobistym badaniu osoby z zaburzeniami psychicznymi, może przedłużyć stosowanie przymusu bezpośredniego w formie unieruchomienia lub izolacji na następne dwa okresy nie dłuższe niż 6-godzinne (ust. 4). W wyjaśnieniach udzielonych pismem z dnia 25 listopada 2013 r. przez Dyrektora Okręgowego podano, że lekarz kontrolował stan pacjentki, jednak w dokumentacji, której kopię Rzecznik otrzymał, nie zamieszczono tego rodzaju zapisów. W Karcie zastosowania unieruchomienia lub izolacji brak jest też informacji o przedłużeniu stosowania środka, choć łączny czas jego stosowania (13 godz. 15 min.) wskazywał, że powinno to nastąpić dwukrotnie.

W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w P. o rozważenie potrzeby podjęcie działań w celu zapobieżenia w przyszłości tego rodzaju nieprawidłowościom przy stosowaniu wobec osoby z zaburzeniami psychicznymi przymusu bezpośredniego polegającego na unieruchomieniu.

II.517.670.2014

Do Rzecznika wpłynęła skarga Pana Roberta K., przebywającego w Zakładzie Karnym w R. Osadzony żalił się na ograniczony dostęp do opieki stomatologicznej w jednostce penitencjarnej. Na podstawie art. 12 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku (tekst jednolity Dz. U. z 2001 r. Nr 17, poz. 147, ze zm.), Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w P. o zbadanie zasadności m.in. wspomnianego zarzutu, jak również poinformowanie o wynikach dokonanych ustaleń.

Przeprowadzone postępowanie wyjaśniające potwierdziło zarzut osadzonego. Jak ustalono Pan Robert K. został zapisany do stomatologa w dniu 27 sierpnia 2013 r. Niemniej jednak nie został do niego doprowadzony dnia 11 września 2013 r. tj. w terminie, kiedy lekarz stomatolog przyjmował osadzonych z oddziału pana Roberta K.

Mając powyższe na uwadze, skarga została uznana za zasadną.

II.517.907.2014

Do Rzecznika wpłynęła skarga Pana Jerzego O., przebywającego w Areszcie Śledczym w K. W piśmie tym osadzony podniósł zarzut otrzymania otwartej korespondencji kierowanej do Punktu Przyjęć Interesantów RPO w K.

Na podstawie art. 12 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich, Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w K. o zbadanie zasadności m.in. wspomnianego zarzutu, jak również poinformowanie o wynikach dokonanych ustaleń.

Z przeprowadzonego postępowania wynikało, że osadzony zwrócił się do administracji jednostki penitencjarnej z prośbą o podanie adresu do Punktu Przyjęć Interesantów RPO w K. Jak ustalono, wychowawca podał mu adres widniejący na stronie internetowej RPO.

Z dokonanych ustaleń wynika, że list został wysłany zgodnie z obowiązującą procedurą dotyczącą korespondencji urzędowej. Niemniej jednak zwrócono go do Aresztu Śledczego w K. Jak ustalono, wychowawca próbował przekazać zwrócony list osadzonemu, jednakże ten odmówił jego przyjęcia, ponieważ korespondencja była otwarta (w chwili obecnej nieprzyjęta korespondencja znajduje się w aktach osobopoznawczych cz. B osadzonego).

Z wyjaśnień Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w K. wynikało, że żaden z funkcjonariuszy jednostki penitencjarnej nie otwierał listu osadzonego. Niemniej jednak, po przeanalizowaniu całości zgromadzonego materiału należy stwierdzić, iż prawa Pana Jerzego O. zostały naruszone.

Należy podkreślić, że zgodnie z treścią art. 8a § 3 k.k.w. korespondencja skazanego pozbawionego wolności z Rzecznikiem Praw Obywatelskich nie podlega cenzurze, nadzorowi oraz zatrzymaniu.

Mając powyższe na uwadze, skarga została uznana za zasadną.

II.517.1016.2014

Skazany, przebywający w Zakładzie Karnym w S., podniósł zarzuty dotyczące umieszczenia go w celi mieszkalnej, która nie spełnia warunków związanych z godnym odbywaniem kary pozbawienia wolności.

Część postawionych przez wnioskodawcę zarzutów znalazło potwierdzenie w toku rozpoznawania wniosku. Ze zgromadzonego materiału źródłowego wynika

jednoznacznie, że uzasadnione są zarzuty w zakresie dotyczącym korzystania przez wnioskodawcę w celi mieszkalnej z kąpaka sanitarnego, który nie posiadał oświetlenia oraz pełnej i trwałej zabudowy, a także braku przez dłuższy czas dostępu do audycji radiowęzła. Ponadto zwrócono uwagę, że łóżka piętrowe w celi nie były wyposażone w drabinki i stosowne zabezpieczenia.

Rzecznik powiadomił o zajętych w sprawie stanowisku wnioskodawcę oraz Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Ł. Organ ten wskazał w swoim piśmie do Rzecznika, że opisana we wniosku cela mieszkalna została przeznaczona do remontu.

II.517.61.2014

Do Rzecznika skierował skargę Pan Kamil K., w której podnosił, iż stan pól spacerowych w Areszcie Śledczym w K. nie jest odpowiednio przygotowany do realizacji spaceru przez osoby pozbawione wolności. Autor skargi wielokrotnie zgłaszał przełożonym, że powierzchnia pól wymaga naprawy, są bowiem na nich uszkodzone płyty chodnikowe, zalegający piach, liczne kałuże. Usterki nie były usuwane. Wnioskodawca odmówił więc wejścia na pole spacerowe, rezygnując tym samym z realizacji uprawnienia. Dyrektor ww. jednostki podjął decyzję o wymierzeniu mu kary dyscyplinarnej.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w K., po zbadaniu sprawy, uznał skargę wnioskodawcy za nieuzasadnioną. Zgodnie z jego opinią wyjście z celi mieszkalnej oznaczało deklarację, zgodnie z którą wnioskodawca chciał skorzystać z prawa do spaceru. Fakt wyjścia z budynku i odmowy wejścia na plac spacerowy został więc uznany za celowe i złośliwe działanie ukierunkowane na zakłócenie porządku wewnętrznego Aresztu. Dlatego też w dniu 17 września 2013 r. z-ca Dyrektora Aresztu Śledczego w K. wymierzył skarżącemu karę dyscyplinarną w postaci pozbawienia prawa otrzymywania paczki żywnościowej w IV kwartale 2013 roku.

Rzecznik nie podzielił tego stanowiska i uznał skargę wnioskodawcy za zasadną. Zgodnie z art. 112 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego skazany korzysta z niezbędnego dla zdrowia wypoczynku, w szczególności z prawa do co najmniej godzinnego spaceru. Zgodnie z cytowanym przepisem skorzystanie z prawa do spaceru zależy wyłącznie od nieprzymuszonej woli skazanego. Rezygnacja z tego uprawnienia nie może więc powodować konsekwencji dyscyplinarnych, nie jest to bowiem odmowa wykonania powinności kodeksowej. Rzecznik uważa, że personel więzienny powinien stwarzać organizacyjne i materialne warunki umożliwiające korzystanie z prawa przysługującego skazanemu, ale jednocześnie powinien szanować autonomię oraz suwerenność skazanego w tej materii.

II.517.563.2014

Skazany, przebywający w Areszcie Śledczym w Z. G., podniósł zarzut zmuszania go przez administrację tej jednostki do przyjmowania posiłków zawierających mięso wieprzowe, pomimo składania do Dyrektora Aresztu próśb o wydawanie posiłków zgodnych z wyznaniem muzułmańskim.

Po rozpatrzeniu sprawy w postępowaniu wyjaśniającym Rzecznik stwierdził zasadność tego zarzutu. Jak wynikało z podjętych ustaleń, składane dwukrotnie przez skarżącego próśby o korzystanie z wyżywienia zgodnego z wymogami

wyznania muzułmańskiego zostały załatwione odmownie przez Dyrektora Aresztu Śledczego w Z. G. Zasadność tego zarzutu uznał również Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w P.

II.517.142.2014

Tymczasowo aresztowany Pan Krzysztof M. zwrócił się do Dyrektora Aresztu Śledczego w B. o udzielenie mu zapomogi w trybie art. 144 Kodeksu karnego wykonawczego. Prośba ww. została rozpatrzona odmownie. W uzasadnieniu Dyrektor jednostki wskazał, że przepis art. 114 k.k.w. dotyczy uprawnień skazanych, nie dotyczy zaś osób tymczasowo aresztowanych.

Rzecznik uznał interpretację Dyrektora Aresztu Śledczego w B. ww. przepisu za błędną. Do wykonania tymczasowego aresztowania stosuje się odpowiednio przepisy odnoszące się do wykonywania kary pozbawienia wolności, ze zmianami wynikającymi z art. 207-223 a Kodeksu karnego wykonawczego. Poza wyjątkami przewidzianymi w ww. przepisach tymczasowo aresztowany korzysta co najmniej z takich uprawnień, jakie przysługują skazanemu odbywającemu karę pozbawienia wolności w systemie zwykłym w zakładzie karnym typu zamkniętego i nie stosuje się do niego ograniczeń innych niż te, które są konieczne dla zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania karnego, utrzymania porządku i bezpieczeństwa w areszcie śledczym oraz zapobieżenia wzajemnej demoralizacji tymczasowo aresztowanych. Przepisy znajdujące się w rozdziale XV Tymczasowe aresztowanie nie wyłączają możliwości udzielenia zapomogi tymczasowo aresztowanemu, który nie ma możliwości zarobkowania oraz nie posiada niezbędnych środków materialnych. Mając więc na uwadze przepis art. 214 k.k.w. należy stwierdzić, iż uzasadnienie decyzji Dyrektora Aresztu Śledczego w B., o której mowa, zawiera informację niezgodną z obowiązującymi przepisami.

Rzecznik zwrócił się do właściwego Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej z prośbą o podjęcie stosownych działań, by w jednostkach mu podległych uzasadnienia decyzji wydawanych wobec osadzonych były zgodne z obowiązującym stanem prawnym.

Dyrektor Okręgowy podzielił stanowisko Rzecznika dotyczące błędnej interpretacji Dyrektora Aresztu Śledczego w B. analizowanego przepisu i zapewnił, że zostaną podjęte działania zmierzające do wyeliminowania stwierdzonego uchybienia w bieżącej pracy nadzorowanych jednostek penitencjarnych.

II.517.1519.2014

Do Rzecznika wpłynęła skarga Pana Ireneusza M., przebywającego w Zakładzie Karnym w W. W piśmie tym osadzony podniósł m.in. zarzut przebywania w celi z niezabudowanym kącikiem sanitarnym.

Na podstawie art. 12 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jednolity Dz. U. z 2001 r. Nr 17, poz. 147, ze zm.), Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w W. o zbadanie zasadności m.in. wspomnianego zarzutu, jak również poinformowanie o wynikach dokonanych ustaleń.

Przeprowadzone postępowanie wyjaśniające potwierdziło, iż osadzony przebywał w celi, która nie posiadała w pełni wyodrębnionego kącika sanitarnego. Jak

ustalono, sanitariat był wykonany z płyt laminowanych, zamontowanych na konstrukcji z elementów stalowych do wysokości około 160 cm. Ponadto, wejście do kącika sanitarnego było wykonane z zasłonki, która nie gwarantowała intymności przy załatwianiu potrzeb fizjologicznych i wykonywaniu czynności higienicznych.

Biorąc pod uwagę powyższy stan faktyczny, jak również stanowisko Rzecznika przedstawione w wystąpieniu generalnym z dnia 17 marca 2011 r. w sprawie braku właściwej zabudowy kącików sanitarnych w jednostkach penitencjarnych (RPO–658709-II-702/10/MM), skarga pana Ireneusza M. w części dotyczącej zarzutu przebywania w celi mieszkalnej z niezabudowanym kącikiem sanitarnym została uznana za zasadną.

II.517.1558.2014

Skazany, przebywający w Zakładzie Karnym w K., podniósł m.in. zarzuty dotyczące pozostawienia go samego w korytarzu oddziału mieszkalnego na czas odbywania przez współosadzonych spaceru.

Postawione przez wnioskodawcę zarzuty znalazły potwierdzenie w toku rozpoznawania wniosku. Ze zgromadzonego materiału źródłowego wynika jednoznacznie, że dnia 7 października 2013 r. wnioskodawca zrezygnował ze spaceru i zwrócił się o przejście do innej celi mieszkalnej. Wymieniony przez niego funkcjonariusz, niemający rozpoznania wśród osadzonych w oddziale mieszkalnym, pozostawił go pod swoim nadzorem w korytarzu oddziału mieszkalnego.

Pozostawienie skazanego na czas spaceru na korytarzu należy uznać za naruszenie wynikającej z art. 4 Kodeksu karnego wykonawczego zasady wykonywania kary pozbawienia wolności w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności ludzkiej skazanego, z zakazem stosowania poniżającego traktowania skazanego.

Oczywistym jest, że należy przyznać prymat zapewnieniu bezpieczeństwa osobistego osób pozbawionych wolności. Z prowadzonej przez Rzecznika bieżącej analizy przyczyn oraz przebiegu zdarzeń nadzwyczajnych polegających na podejmowaniu prób samobójczych wynika, że w wielu przypadkach podstawowym czynnikiem wpływającym na ich skuteczność był fakt samotnego pozostawienia osadzonych w celi mieszkalnej. Równocześnie w wielu zdarzeniach udawało się ratować życie ludzkie wyłącznie dzięki szybkiej i bezpośredniej współpracy współosadzonych i funkcjonariuszy. Na podstawie art. 108 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego, administracja zakładu karnego ma obowiązek podejmowania odpowiednich działań celem zapewnienia skazanym bezpieczeństwa osobistego w czasie odbywania kary.

W toku rozpoznawania analogicznych wniosków każdorazowo poddawano jednak analizie, czy wydając polecenie chwilowej zmiany celi mieszkalnej administracja więzienna – przykładowo – nie zmusza osadzonych do pobytu na korytarzu (co miało miejsce w tym przypadku) lub osoby niepalącej wyroby tytoniowe z osobami je palącymi.

Przywołana przez Dyrektora Zakładu Karnego instrukcja Nr 16/2010 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w sprawie zapobiegania samobójstwom nie daje delegacji do takich przedsięwzięć, dlatego też należy uznać, że zostały one przewidziane w opracowanym w Zakładzie Karnym w K. Programie zapobiegania

samobójstwom. W piśmie Dyrektora nie zawarto także wzmianki, by skarżący został zaliczony do osadzonych, o których mowa w § 12 ust. 1 instrukcji.

Mając powyższe na uwadze, należało postąpić, jak na wstępie.

Rzecznik powiadomił o zajętym w sprawie stanowisku Dyrektora Zakładu Karnego w K. i Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w O., a także zwrócił się z prośbą o podjęcie działań mających na celu wyeliminowanie w przyszłości analogicznych sytuacji. Poinformował również, że w podobnej sytuacji w innym okręgu, po interwencji Rzecznika, opracowane zostały nowe wytyczne w powyższym zakresie. Odstąpiono w nich z umieszczania osadzonych rezygnujących ze spaceru w korytarzach oddziałów mieszkalnych.

II.517.852.2014

Do Rzecznika wpłynęła skarga Pana Dariusza P., przebywającego w Zakładzie Karnym w P. Wnioskodawca podniósł zarzut dotyczący sposobu przekazywania przez Sąd Rejonowy w Z. kierowanej do niego korespondencji. Korespondencja była umieszczana w kopercie adresowanej do dyrektora jednostki penitencjarnej, co czyniło ją dostępną dla innych niż tylko adresat osób. Tym samym zostało naruszone prawo do zachowania tajemnicy korespondencji. Postępowanie wyjaśniające potwierdziło zasadność skargi wnioskodawcy.

Zgodnie z art. 134 § 2 Kodeksu postępowania karnego osobom pozbawionym wolności doręcza się pismo za pośrednictwem administracji odpowiedniego zakładu. Przepis ten jednak nie wyklucza, by korespondencja kierowana do osadzonych była umieszczana w osobnej, zaklejonej kopercie, a dopiero ta – w kopercie adresowanej do zakładu karnego. Takie postępowanie jest wyrazem poszanowania prawa osób pozbawionych wolności do zachowania tajemnicy korespondencji prowadzonej z Sądem w toku postępowania. Nie ulega bowiem wątpliwości, iż tajemnica korespondencji, podobnie jak inne postaci wolności człowieka, objęta jest ochroną konstytucyjną, zaś Kodeks cywilny zalicza ją do dóbr osobistych jednostki.

Rzecznik zwrócił się do Prezesa Sądu Rejonowego o podjęcie stosownych działań na rzecz ochrony prawa osób pozbawionych wolności do zachowania tajemnicy korespondencji prowadzonej z Sądem. W odpowiedzi Rzecznik uzyskał informację, że wszyscy pracownicy ponownie zostali przeszkoleni w zakresie prawidłowego wysyłania korespondencji do osób pozbawionych wolności oraz zapewnienie, że uprawnienia tych osób w zakresie doręczania im korespondencji będą w pełni respektowane.

II.517.1135.2014

Skazany podniósł zarzut dotyczący nieudzielenia przysługującego mu widzenia w trakcie pobytu w Zakładzie Karnym w P.

Znalazł on potwierdzenie w toku rozpoznawania wniosku.

Ze zgromadzonego materiału źródłowego wynika jednoznacznie, że osobie przybyłej na spotkanie nie udzielono widzenia, ponieważ funkcjonariusz weryfikujący liczbę udzielonych w miesiącu listopadzie widzeń nie sprawdził, iż wnioskodawcy udzielono nagrody regulaminowej w postaci widzenia dodatkowego.

Mając powyższe na uwadze, skargę uznać należy za zasadną.

Z nadesłanych przez Dyrektora Zakładu Karnego w P. wyjaśnień wynika, że zajął on identyczne stanowisko, dlatego też odstąpiono od informowaniu go o uznaniu skargi za zasadną.

II.517.169.2014

Do Rzecznika skierował skargę Pan Arkadiusz K., w której żalił się m.in. na ograniczenia w dostępie do lekarza stomatologa w Zakładzie Karnym w W.

Wyniki przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego pozwoliły uznać ww. zarzut za uzasadniony. Z analizy książki zgłaszających się do lekarza wynika, że chęć odbycia konsultacji stomatologicznej wnioskodawca zgłaszał w następujących dniach: 10, 17, 24 i 31 października 2013 r., 7, 21 (określając konieczność realizacji wizyty jako „pilną”) i 28 listopada 2013 r. oraz 5 grudnia 2013 r. Ostatecznie skarżący został przyjęty przez lekarza stomatologa w dniu 12 grudnia 2013 r.

Zgodnie z art. 115 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego skazanemu zapewnia się bezpłatne świadczenia zdrowotne, leki i artykuły sanitarne. Przyjęcia do lekarza są realizowane zgodnie z planem przyjęć uregulowanym w porządku wewnętrznym zakładu karnego. W sytuacjach wymagających pilnej pomocy lekarskiej (a tak było w przypadku wnioskodawcy) należy zapewnić ją pacjentowi w pierwszej kolejności.

Ustalenia dokonane w przedmiotowej sprawie wskazują, że czas oczekiwania przez wnioskodawcę na świadczenie medyczne był zbyt długi. W ocenie Rzecznika trudności organizacyjne (nieobecność lekarza w dniu 31 października 2013 r., ograniczenia w przyjęciach pacjentów w gabinecie zabiegowym w związku z trwającym remontem w ambulatorium) nie mogą stanowić usprawiedliwienia dla takiego stanu rzeczy.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej nadzorujący Zakład Karny w W. podzielił stanowisko Rzecznika.

II.517.364.2014

Do Rzecznika zwrócił się Pan Piotr P., przebywający w Zakładzie Karnym w Sz., który żalił się, że administracja jednostki ocenzurowała jego korespondencję kierowaną do Rzecznika Praw Pacjenta.

Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w G. o zbadanie sprawy. Powołując się na brzmienie przepisów art. 8a § 2 i § 3 Kodeksu karnego wykonawczego Dyrektor Okręgowy uznał, że ponieważ Rzecznik Praw Pacjenta nie został wymieniony w przywołanych przepisach jako organ, z którym korespondencja jest wyłączona spod cenzury, zatem pisma kierowane do tego organu podlegają cenzurze.

Rzecznik nie mógł zgodzić się z tą interpretacją. W myśl art. 8a § 3 k.k.w. nie podlega cenzurze, nadzorowi oraz zatrzymaniu i powinna być bezzwłocznie przekazywana do adresata korespondencja skazanego pozbawionego wolności prowadzona z organami ścigania, wymiaru sprawiedliwości i innymi organami państwowymi, organami samorządu terytorialnego, Rzecznikiem Praw Obywatelskich, Rzecznikiem Praw Dziecka oraz organami powołanymi na podstawie ratyfikowanych przez Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych dotyczących ochrony praw człowieka. Rzecznik Praw Pacjenta, mimo że nie został wymieniony w tym przepisie,

jest organem państwowym, toteż korespondencja kierowana do niego nie podlega cenzurze.

Mając powyższe na względzie Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w G. o podjęcie stosownych działań w celu zapobieżenia podobnym nieprawidłowościom zarówno w działaniu administracji Zakładu Karnego w Sz., jak również, w razie stwierdzenia takiej potrzeby, innych jednostek okręgu.

II.517.802.2014

Do Rzecznika skierował skargę Pan Jakub P., którzy żalił się, że Dyrektor Zakładu Karnego w G. nie zezwolił mu na otrzymanie z wolności i wydanie do celi słuchawek. Osadzony uzasadniał, że słuchawki są mu potrzebne, gdyż chce w ramach samokształcenia uczyć się języka obcego. Twierdził, że został poinformowany o odmownym załatwieniu prośby o słuchawki bez podania uzasadnienia takiej decyzji.

Z uwagi na to, że przedmiot skargi nie dotyczył praw skazanego, przekazaliśmy ją do rozpatrzenia zgodnie z właściwością Dyrektorowi Okręgowemu Służby Więziennej w S. licząc na to, że w postępowaniu wyjaśniającym zostanie sprawdzona merytoryczna zasadność kwestionowanej decyzji. Jednak po zapoznaniu się z odpowiedzią udzieloną na skargę okazało się, że uznano ją za nieuzasadnioną bez merytorycznego zbadania. Stwierdzono, że przepis art. 110a § 1 k.k.w. nie wymienia słuchawek wśród przedmiotów, które skazany ma prawo posiadać w celi. Może je mieć wyłącznie wówczas, gdy otrzyma na to zgodę dyrektora jednostki penitencjarnej, co nie oznacza, że dyrektor ma obowiązek taką zgodę wydać. Odnośnie zarzutu dotyczącego braku uzasadnienia decyzji stwierdzono, że „zgodnie z paragrafem 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 sierpnia 2003 r. w sprawie sposobu załatwiania wniosków, skarg i prośb osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych, jeżeli prośba została załatwiona bezpośrednio po zgłoszeniu, nie ma obowiązku zawiadamiania o sposobie jej załatwienia na piśmie”.

Po zapoznaniu się z taką odpowiedzią Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w S. Rzecznik podjął sprawę do prowadzenia i zwrócił się do jej autora z prośbą o podanie, z jakiego konkretnie powodu Dyrektor Zakładu Karnego w G. nie zezwolił skazanemu na posiadanie słuchawek w celi mieszkalnej.

Rzecznik wskazał, że chociaż słuchawki nie należą do przedmiotów, które zgodnie z art. 110a § 1 k.k.w. skazany ma prawo posiadać w celi i dyrektor ma możliwość prośbę w tej sprawie rozpatrzyć odmownie, to nie znaczy, że jego decyzja może być całkowicie dowolna. Zatem jeżeli dyrektor zna uzasadnienie swojej decyzji, to powinien podać je skazanemu niezależnie od tego, czy udziela odpowiedzi na prośbę pisemnie, czy ustnie, gdy rozpatruje ją bezpośrednio po zgłoszeniu.

Z uwagi na to, że Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w S. nie zgodził się z poglądem Rzecznika i nadal twierdził, że skargę osadzonego zbadał zgodnie z przepisami, Rzecznik zwrócił się do Biura Prawnego Centralnego Zarządu Służby Więziennej z prośbą o zajęcie w tej sprawie stanowiska zaznaczając, że problem nie ma charakteru jednostkowego, lecz jest sygnalizowany Rzecznikowi także w innych wnioskach składanych przez osoby pozbawione wolności.

W uzasadnieniu Rzecznik wskazał, że decyzja Dyrektora Zakładu Karnego podejmowana na podstawie art. 110a § 2 k.k.w. ma wprawdzie charakter uznaniowy, ale nie może być całkowicie dowolna. Jej zasadność może być poddana (w trybie art. 7

k.k.w.) kontroli sądowej, która obejmuje kompetencję organu do pojęcia decyzji, procedurę i materialnoprawne podstawy decyzji, w tym kwestie przekroczenia granic uznania. Decyzja ta może być również przedmiotem kontroli Dyrektora Generalnego i Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej na podstawie art. 78 k.k.w. Zgodnie z art. 7 § 3 k.k.w. skazany powinien zostać zapoznany nie tylko z samą decyzją, ale również z jej uzasadnieniem, aby mógł ocenić, czy jego zdaniem są podstawy do wniesienia na nią skargi. Dlatego skarga taka wniesiona do organów określonych w art. 78 k.k.w. musi być rozpatrzona merytorycznie, przez dokonanie oceny, czy w przypadku konkretnego skazanego podjęcie decyzji o negatywnym rozpatrzeniu prośby było uzasadnione (nie przekraczało granic uznania).

Biuro Prawne Centralnego Zarządu Służby Więziennej zaakceptowało w całości stanowisko Rzecznika o czym poinformowało Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w S. Nie było jednak uzasadnienia do ponownego – już prawidłowego – rozpatrzenia skargi osadzonego, gdyż przebywał on już w jednostce penitencjarnej podległej innemu Okręgowemu Inspektoratowi Służby Więziennej.

II.517.1183.2014

Do Rzecznika zwrócił się Pan Zbigniew K., odbywający karę pozbawienia wolności. Żalił się on na nieuzasadnione transportowanie go z Aresztu Śledczego w K. do Zakładu Karnego w S.

Przeprowadzone postępowanie wyjaśniające wykazało, że w związku z toczącym się przed Sądem Okręgowym w Cz. postępowaniem Pan Zbigniew K. przebywał w Areszcie Śledczym w T.- G. Podczas rozprawy w dniu 12 kwietnia 2012 r. Sąd wyznaczył termin kolejnej rozprawy na dzień 29 maja 2012 r. W dniu 30 kwietnia 2012 r. Areszt Śledczy w T.- G. zwrócił się do Sądu Okręgowego w Cz. o wyrażenie zgody na przetransportowanie Pana Zbigniewa K. do szpitala Aresztu Śledczego w K. z uwagi na wyznaczony na dzień 10 maja 2012 r. termin przyjęcia go do oddziału celem wykonania zabiegu chirurgicznego. Sąd wyraził zgodę na przetransportowanie osadzonego na okres leczenia.

Po zakończonym leczeniu Pan Zbigniew K. winien był powrócić do Aresztu Śledczego w T.- G., z uwagi na trwające postępowanie karne, tak jednak się nie stało. Z Aresztu Śledczego w K. został przetransportowany do Zakładu Karnego w S., pośrednio przez Areszt Śledczy w Ł. Jako powód przetransportowania podano pozytywne rozpatrzenie prośby osadzonego o przewiezienie do jednostki położonej bliżej miejsca zamieszkania rodziny. Zebrane w sprawie informacje wykazały jednak, że prośba została złożona przez osadzonego trzy lata wcześniej, a jej aktualność nie została zweryfikowana przez administrację Aresztu Śledczego w K.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w K., który na prośbę Rzecznika zbadał skargę, nie stwierdził uchybień w działaniu administracji Aresztu Śledczego w K., Rzecznik zwrócił się zatem o zbadanie sprawy do Centralnego Zarządu Służby Więziennej. Centralny Zarząd podzielił wątpliwości Rzecznika i uznał za nieprawidłowe decyzje podjęte przez administrację Aresztu Śledczego w K. w przedmiocie transportowania Zbigniewa K. Stwierdził, że administracja jednostki wdrożyła czynności transportowe w oparciu o błędne przyjęcie, wbrew posiadanym w tym przedmiocie informacjom, iż czynności procesowe wobec osadzonego zostały

zakończone. Nie zweryfikowała również aktualności znajdującej się w aktach osadzonego prośby o przetransportowanie i jego sytuacji rodzinnej.

O treści tego stanowiska został powiadomiony Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w K., który podjął stosowne działania w celu zapobieżenia w przyszłości wystąpieniu podobnych nieprawidłowości w podległych mu jednostkach penitencjarnych.

II.517.323.2014

Do Rzecznika wpłynęła skarga Pana Sebastiana P., przebywającego w Zakładzie Karnym we P. W piśmie tym osadzony podniósł m.in. zarzut przebywania w celi z niezabudowanym kącikiem sanitarnym.

Na podstawie art. 12 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jednolity Dz. U. z 2001 r. Nr 17, poz. 147, ze zm.), Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w B. o zbadanie zasadności m.in. wspomnianego zarzutu, jak również poinformowanie Rzecznika o wynikach dokonanych ustaleń.

Przeprowadzone postępowanie wyjaśniające potwierdziło, iż osadzony przebywał w celi, która nie posiadała właściwej zabudowy kącika sanitarnego.

Z wyjaśnień Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w B. wynika, iż cela nr 15 jest ujęta w harmonogramie prac remontowo-konserwacyjnych w celu wykonania modernizacji sanitariatu, tj. zastąpienia konstrukcji wykonanej z płyty paździerzowej na murowaną.

Biorąc pod uwagę powyższy stan faktyczny, jak również stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich przedstawione w wystąpieniu generalnym z dnia 17 marca 2011 r. w sprawie braku właściwej zabudowy kącików sanitarnych w jednostkach penitencjarnych (RPO-658709-II-702/10/MM), skarga pana Sebastiana P. w części dotyczącej zarzutu przebywania w celi mieszkalnej z niezabudowanym kącikiem sanitarnym została uznana za zasadną.

II.517.715.2014

Do Rzecznika wpłynął wniosek Pana Marcina K., odbywającego karę pozbawienia wolności w Areszcie Śledczymi w T.- G. Żalił się on na brak możliwości zaspokojenia pragnienia podczas pobytu na spacerniku w upalne dni.

W toku postępowania wyjaśniającego ustalono, że w porządku wewnętrznym Aresztu Śledczego w T.- G. zawarty jest przepis, w myśl którego podczas spacerów zabrania się spożywania napojów. W związku z tym osobom udającym się na spacer nie pozwala się na zabieranie ze sobą wody do picia. Jednocześnie administracja Aresztu nie zapewnia też osadzonym możliwości zaspokojenia pragnienia w inny sposób. Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w K., do którego zwrócił się Rzecznik, uznał, że zakaz spożywania napojów w trakcie trwającego sześćdziesiąt minut spaceru nie narusza uprawnień osadzonych, ani nie powoduje negatywnych konsekwencji zdrowotnych.

Z takim stanowiskiem Rzecznik nie mógł się zgodzić. W opinii Rzecznika uniemożliwienie osobom przebywającym na spacerze zaspokojenia pragnienia, szczególnie w okresie letnich upałów, poprzez wydanie zakazu posiadania własnych napojów i jednocześnie niezapewnienie napoju przez administrację jednostki, narusza

prawo tych osób do humanitarnego traktowania, a nawet może być odczytane jako niehumanitarne i poniżające. Rzecznik zwrócił się więc o zajęcie stanowiska w sprawie do Centralnego Zarządu Służby Więziennej.

Centralny Zarząd podzielił stanowisko Rzecznika. Uznał, że stosowny zapis zarządzenia Dyrektora Aresztu Śledczego w T.- G. w sprawie porządku wewnętrznego bezwzględnie zabraniający spożywania napojów podczas spacerów, z uwagi na zasadę humanitarnego traktowania osób pozbawionych wolności, powinien zostać zmodyfikowany w sposób uwzględniający okoliczność wystąpienia np. uciążliwych warunków atmosferycznych.